ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi
arkakapak.com

Yıl:2 Sayı:21 Haziran 2017 / 10,00 ₺

S.21
Dosya ve Röportaj
Nazan Bekiroğlu

‘Anlatmasam aşkım beni yok ediyor, anlatsam ben aşkımı

S.4 Mustafa Özel
S.8 Enis Batur
S.24 İbrahim Tüzer
S.40 A. Ali Ural
S.44 Hasanali Yıldırım

Mehmet Ali & Akşamsefası

ISSN 2149-6242
9 772149 827008
2 081234 505088

Kitap hayattır...

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Thomas Bernhard "kusursuz yapıt"ın izini sürüyor...

"Bernhard'ın kahramanları ne kadar kaçmaya çalışırlarsa çalışsınlar dış dünyaya fazlaca açıktırlar; zihinlerinin içine çekileceklerine dış dünyanın anarşisini kucaklarlar (...) hastalığa, yenilgiye, haksızlığa teslim olmazlar, sonuna kadar çılgın bir öfke ve hırsla mücadele ederler. Sonunda yenilmişlerse eğer bizim okuduğumuz onların yenilgisi ve teslimiyeti değil hırslı kavgaları ve mücadeleleridir."

Orhan Pamuk

Fotoğraf: © Andrej Reiser / Suhrkamp Verlag

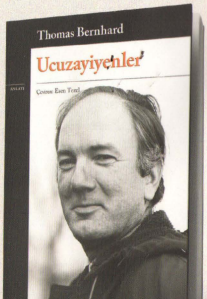

Ucuzayiyenler
Thomas Bernhard
Çeviren: Esen Tezel
Anlatı, 88 s.

YapıKredi
Kültür Sanat Yayıncılık

ARKA KAPAK
kitap ve kültür dergisi

Yıl:2 Sayı: 21 · Haziran 2017
Ayda bir çıkar
arkakapak.com
ISSN No: 9772149827008

İmtiyaz Sahibi
Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yazılım San. Tic. Ltd. Şti. adına
Mehmed Ali Çalışkan

Yayın Yönetmeni
Yunus Emre Tozal
yunusemre.tozal@libronet.com

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Erkan Şimşek
erkan.simsek@libronet.com

Editör
İsa Karaaslan
isa.karaaslan@libronet.com

Yayın Kurulu
Erkan Şimşek, Yunus Emre Tozal, İsa Karaaslan, Cemil Üzen, Zahid Yıldırım
Rukiye Şahin, Esra Nur Akbulak, Cüneyt Gönen, Adnan Saracoğlu,
Fırat Demirel, Murat Çiftçi, Ümit Yaşar Özkan

Görsel Yönetmen
Zahid Yıldırım

Mizanpaj
Cemal Keskin

Kapak İllustrasyonu
Onur Erler

Kurumsal İletişim ve Reklam
editor@arkakapak.com

Satış
Yeşim Özdemir
0530 176 79 69
yesim.ozdemir@libronet.com

Basım Yeri
Elma Basım Yayın ve İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Halkalı Cad. B4 Blok 164 Sefaköy, Küçükçekmece, İstanbul
Matbaa Sertifika No: 120 58

Dağıtım
Doğan Dağıtım
Tel: 0212 449 63 63

Yazı Göndermek İçin
Yazılarınızı "editor@arkakapak.com" adresine gönderebilirsiniz.

Yönetim Yeri
Altunizade Mh. Tophanelioğlu Cd. Başaran İş Merkezi No:3 D.10
Üsküdar - İstanbul
Arka Kapak Papersense'in yayınıdır.

© Her hakkı saklıdır.
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illustrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltma hakları Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yazılım San. Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

papersense

Mehmet Ali & Akşamsefası

Arka Kapak'ın Haziran 2017 sayısıyla huzurunuzdayız.

Bu satırlar yazılırken (23 Mayıs 2017, Çarşamba) hepimizin içine bir köz gibi oturan o haberi aldık. Akif Emre aramızdan ayrılmıştı. Arka Kapak'a da yazılarıyla destek olan, İhsan Fazlıoğlu'nun ifadesiyle ehl-i dikkat Akif Emre, bu topraklardaki bazı değerler itibariyle son kalemlerden biriydi. Ebedi aleme göçüyle birlikte artık Türkiye'de bir devir sona erdi diyebiliriz. Artık geri gelmeyecek eski günleri, Akif Hoca'nın yazılarında bulacak ancak insanlar. Yayıncılık, gazetecilik ve köşe yazarlığı ile meşgul olmuş; entelektüel birikimi, güçlü analizleri ve ana akımdan farklı gündemi ile okurlarına yeni pencereler açmıştı. İslam dünyasında olsun, Batıda olsun farklı gelişmeleri takip eder, okurlarıyla paylaşırdı. Allah rahmet eylesin, mekanı cennet olsun.

Bu sayımızın dosya konusu romana, hayata, masallara dair güçlü anlatısıyla ve kurduğu kendine has dünyasıyla okurunun kalbinde özel bir yerde duran Nazan Bekiroğlu oldu. Okurunun kalbindeki yeri özel dedik ama bu durum Türkçe için de geçerli. Çağdaş Türkçenin nitelikli, lezzetli, zengin roman, hikâye ve denemelerine imza atan Nazan Bekiroğlu, hayatını ve metinlerini taşrada inşa etmiş, büyükşehrin keşmekeşine karışmayan münzevi bir yazar.

Aşkı, toplumsal çöküş dönemlerini, tasavvufu, taşradaki asilzade ailelerin hayatlarını, muhtemelen kendi biyografisinin de katkısıyla nevi şahsına münhasır bir şekilde öyle güzel anlatıyor ki okurları bir sonraki kitabını iple çekiyor. 80'lerde doktor, 90'larda doçent, 2000'lerde profesör olan Bekiroğlu'nun akademik üretimleri de ekseriyetle kadın edebiyatçılar üzerine.. Yazarlığının yanı sıra akademisyenliği ile de etkileyici metinler üreten Bekiroğlu, gündelik tartışmalardan uzak kalan yazınsal tercihleriyle Türkçenin geleceğine doğru yazmayı seçmiş bir edebiyatçı. Romanları nostaljiyle, geçmişle, tarihle çerçevelenmiş olsa da önünde sonunda gelecek için yazılmış birer mektup gibidir. Osmanlı'nın son yıllarını da Cumhuriyet'in ilk yıllarını da aynı anne şefkatiyle ele alması bu yüzden. Edebiyatçı olduğunu unutmayarak tarihçiliğe soyunmadan yazmasından geliyor gücü. Biz de bu önemli yazarımıza dair dört başı mamur bir dosya hazırladığımıza inanıyoruz. Bekiroğlu'yla yaptığımız söyleşi de, yazarlığına ve yazıya dair merakları giderecek ipuçları gösteriyor okurlarına..

Feyza Şener'in kendi kişisel tarihinden çıkarak yazdığı yazıyla başlayan dosyamız, İbrahim Tüzer, Cüneyt Gönen, Merve Akbaş, Hasan Öztürk ve Feridun Andaç'ın yazılarıyla tamamlandı. Beğenerek okuyacağınıza inanıyoruz.

Bu sayımızda ayrıca İhsan Sönmez'in sözlükler hakkındaki minik ama güzel çalışması ve Hasanali Yıldırım'ın Orhan Kemal yazısı dikkat çekici. Selim Refik'in grafik roman seçkisi de bu türü merak edenler için anahtar niteliğinde. Müzik yazılarını yayınlamaktan ve okumaktan büyük keyif aldığımız Selçuk Küpçük'ün "Çağdaş Türkü" yazısı da küçük bir nostalji pasajı oldu.

Sinema sayfalarımızda Tuğba Güner'in hazırladığı çok renkli bir "az bilinen aşk filmleri" listesi var. Ayrıca Ayşe Yılmaz'ın Osmanlıdan Cumhuriyet'e sinema salonlarını anlattığı yazısı da sinema tarihi açısından ilginizi çekecektir. Editörün Masası köşesinde konuğumuz Kolektif Kitap'tan Öykü Özçinik oldu. Arka Blog'da ise İdris Mahfi sizlerle buluşmaya devam ediyor.

Herkese iyi okumalar

Saygılarımızla
Arka Kapak

ARKA KAPAK
kitap ve kültür dergisi

İÇİNDE NE VAR?
YİL: 2 / SAYI: 21
HAZİRAN 2017

4
MUSTAFA ÖZEL
KARANLIĞIN YÜREĞİNDEKİ YABAN

8
ENİS BATUR
BLANCHOT'NUN YÜZÜ, İÇYÜZÜ

10
HAYDAR ERGÜLEN
"GARİP "AMA GERÇEK!

21
FEYZA ŞENER
İBRAHİM TÜZER
MERVE AKBAŞ
HASAN ÖZTÜRK
FERİDUN ANDAÇ
CÜNEYT GÖNEN
DOSYA VE RÖPORTAJ
NAZAN BEKİROĞLU

40
A. ALİ URAL
KNUT HAMSUN'U "AÇLIK" DOYURDU

44
HASANALİ YILDIRIM
ORHAN KEMAL

50
ALPER GÜRKAN
DON KİŞOT

52
M. ALİ ÇALIŞKAN
KLASİK METAFİZİĞİN DİRENİŞİ

12 / CEMİL ÜZEN / SÖZ GÜMÜŞSE SÜKÛT ALTINDIR

14 / ÖZKAN ALİ BOZDEMİR / EKSİK BİR "KİTAP"

16 / YUNUS EMRE TOZAL / UTANÇ DUVARINI AŞMAK

18 / SELİM AHMETOĞLU / İLBER HOCA İLE DEVR-İ ÂLEM

20 / ERKAN ŞİMŞEK / HASTANE: BİR İKTİDAR ALEGORİSİ

42 / İHSAN SÖNMEZ / SÖZLÜKÇÜLÜK ZOR ZANAAT

46 / AHMET TOZAL / İNSANIN DÜNYADAKİ ESAS VAZİFESİ

48 / SEDAT ALBAYRAK / MÜTEFERRİKA'NIN TEREKESİNDEN

49 / NİHAL YORMAZ / MUTLAK SESSİZLİK

54 / ZEYNEP ERDUN / BİR VİCDAN YOLCULUĞU

55 / FIRAT DEMİREL / İSTEDİĞİN YERDE YAŞA!

56 / ÜMİT YAŞAR ÖZKAN
ADNAN SARACOĞLU
ELİF KONAR ÖZKAN
ÇOCUK EDEBİYATI

60 / REŞAT NURİ POLAT / RASKOLNİKOV MASUM SAYILABİLİR Mİ?

62 / YUNUS EMRE TOZAL / RAMAZAN KİTAPLIĞI

66 / SELİM REFİK / BİR DÜNYA ÇİZGİ ROMAN

68 / ASLI TUNÇ / GENÇLİK BAŞIMDA DUMAN

70 / SELÇUK KÜPÇÜK / ÇAĞDAŞ TÜRKÜ

71 / RIDVAN A. CAN / KASSANDRA'NIN LANETİ: JAGTEN

72 / TUĞBA GÜNER / AZ BİLİNEN AŞK FİLMLERİ

76 / AYŞE YILMAZ / SİNEMA SALONLARININ CEMAZİYELEVVELİ

78 / BERRAK SIRAL / ORADA BİR KİTAP VAR UZAKTA

79 / ÇİZGİ ROMAN / HAYAT BİR MUAMMA

80 / ESRA NUR AKBULAK / KİTAP VİTRİNİ

83 / ÖYKÜ ÖZÇİNİK / EDİTÖRÜN MASASI

84 / İDRİS MAHFİ / ARKA BLOG

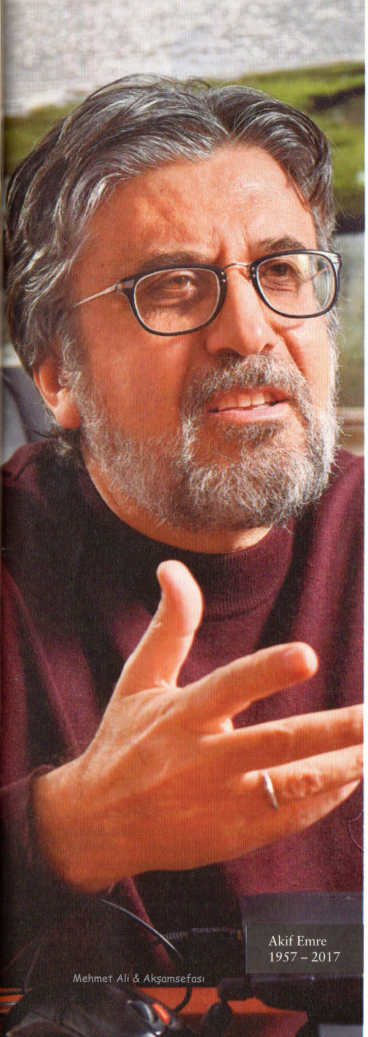

Akif Emre
1957 – 2017

Mehmet Ali & Akşamsefası

Ehl-i dikkat hakikatli bir adam: **Akif Emre**

En zor şeydir bir insanın kapladığı yeri hakkı-ile tutması... Her dâim hak-ile olması... Akif Emre, şehâdet ederim ki, kapladığı yeri hakkı ile tutan, her dâim hak-ile olan hakikî bir dervişti. "Huzûr, her dâim O'nun huzûrunda hâzır olma bilincidir; çünkü ancak hâzır olanlar huzûr bulurlar." cümlemi çok beğendiğini söylemişti bir gün ve eklemişti: "Ben buna 'ölümü yaşamak' diyorum." 'Ölümü yaşamak' yani 'dâim dikkat'... Onun için kendisini 'ehl-i dikkat' olarak adlandırmıştım. 'Dikkat' sözcüğünün kökü̇ne 'dikkat' edilirse, "inceltme, ince eleyip sık dokuma, ayrıntılı olma, kılı kırk yarma" gibi anlamları olduğu görülür; ayrıca 'dakîka' sözcüğünde olduğu gibi dikkatin ânın derin bir idraki olduğu da hissedilebilir. Tüm denilenler basit anlamıyla bir iş yaparken gösterilen hassasiyetlerle ilgili değil; tersine yaşarken, ifrât ve tefrîte düşmeksizin, yola ilişkin bilinçli bir yordamın eşliğinde yürümek demek... Bir kedinin avı karşısındaki gergin yakaza hâli; en son sınırına dayanmış yay gibi; en küçük bir ânı bile fevt etmemek için... Kısaca şuûr... Bu nedenledir ki, her zaman yorgun bir hâli vardı. Dalgınlığının nedeniydi dalgıçlığı... Yaşadığı zamanın şâhidi olmak kolay değildir; bunun için tüm ânları sürekli taramak; deyiş yerindeyse bir râsıd gibi sınırsız bir mekândaki olgu ve olayların her hareketini gözlemleyip anlamlı cümlelere dönüştürmek ve sonra da geleceği ön-görecek şekilde yorumlamak gerekir. Tüm bunları yaparken de hak-ile olmak, hakikat-ile yürümek; şahsî menfaati için yan-yollara sapmamak... Ve **Âmen-tu**'sunun bedelini ödemeyi göze almak.. Akif Emre, istikâmeti muhkem, hakikatli bir şâhiddi; çağının, zamanının, ânının şâhidi... **Âmen-tu**'sunun bedelini ödemeyi göze almıştı; ödedi de... Ben de öyle olduğuna şehâdet ediyorum... Kendisine rahmet, sevenlerine sabır diliyorum...

İhsan Fazlıoğlu

KARANLIĞIN YÜREĞİNDEKİ YABAN

Mustafa Özel

Uçurumla randevuna hayli geciktin
senden önce ölçülecek onun derinliği de,
bir nefes ver, bir gazel dök, nerede
veda ettiysen kendine, eski hayal-
hanede bir odası bile yok issizliğin.

(...)

Hangi hana bağlasan bir oda
bulamazsın içinde gezdirdiğin yalnıza.
Güneş ki maviyken göğe bağlıdır
o bile eğlenmedi bu siyah kasabada
onun kaybettiği çölde yol aranır mı
nice gölge yerle bir olur, çöl de
usanır gezginden eskittiği yollar da.

Haydar Ergülen

Karanlığın Yüreği Afrika'nın, *Yaban* ise Anadolu'nun yüreğine doğru dehşetle sonuçlanan iki yolculuk. Bilinmeyene, ıssızlığa, zamanın başlangıcına doğru. Biri servet uğruna yabanı fethetmek isterken ona yenilen; diğeri yabanın kalbini kazanmak isterken yaban diye yaftalanıp reddedilen iki medeninin feryadı.

Yakup Kadri, Conrad'den haberdar mıydı, bilmiyorum. Otuz üç yıl arayla yazılan bu iki kısa roman, yazarlarının kişisel deneyimlerinden etkilenmiş. Conrad, eserini yazmadan on yıl önce Kongo'da altı ay bulunmuş; insanların sinekler gibi telef edildiği bu ülkeden sarsıcı izlenimlerle dönmüş. Yakup Kadri, eserini yazmadan on yıl önce orta Anadolu'daki izlenimlerini "yazıp neşrettiği bir nesirde" utanç ve hüzünle dile getirmiş. "Eserim objektif bir roman değildir," diyor. (*Objektif roman* ne demekse?) Nedir, öyleyse? "Bir ruh sıtmasının, birdenbire acı ve korkunç bir gerçekle karşı karşıya gelmiş bir şuurun, bir vicdanın çıkardığı yürek parçalayıcı haykırışı."

Yakup Kadri'nin 1942 yılında, ilk baskıdan on yıl sonraki ikinci basılışı sırasında *Yaban*'a yazdığı önsözde yaptığı bu değerlendirme *Karanlığın Yüreği*'nin kahramanı Kurtz için kelimesi kelimesine geçerlidir. Bu roman da bir ruh sıtmasının, birdenbire acı ve korkunç bir gerçekle karşı karşıya gelmiş bir şuurun çıkardığı yürek parçalayıcı haykırışla son buluyor: "Ne dehşet! Ne dehşet!" (Vicdan kelimesini atladım; çünkü fildişi ile bir araya getirmede zorlandım!)

Zamanın Başına Dönüş!

Karanlığın Yüreği'nin anlatıcısı Marlow, Kongo nehri boyunca Afrika karanlığının kalbine doğru yol alırken sanki zaman içinde geriye doğru, zamanın başlangıcına doğru bir sefer içinde olduğunu hisseder: "O ırmak boyunca ilerlemek, dünyanın yaradılışının ilk günlerine, bitkilerin topraktan adeta fışkırdığı, büyük ağaçların kral olduğu çağlara doğru yol almak gibi bir şeydi." Orada insan yolunu "çöldeymiş gibi" kaybediyor, büyülendiğini ve eskiden bildiği her şeyden ebediyen koptuğunu sanıyordu. Celal Paşa'nın oğlu, harpte kolunu yitirmiş yedek subay Ahmet Celal'e göre de orta Anadolu halkının "taş yığınları arasında, ilk insanlardan farkı yoktu." Bunlar, yarı çıplak dolaşıyor; çamura karışmış yanık buğday ve mısır tanelerini ezerek öğütmeye çalışıyor ve "bir yabancının ayak sesini duyunca her biri bir yana kaçıp bir kovuğa saklanıyordu."

Marlow, yabanın kendisine "kinci bir yüzle" baktığını hissediyordu. Alıştı sonra; görmüyordu artık; vakti yoktu. "Sadece yüzeysel olaylarla uğraşmak zorunda kaldığınızda, gerçekler siliniveriyor. Neyse ki insanın iç gerçeği gizli." *Yaban*'ın kolsuz kahramanı için de "toprak katı ve tabiat zalimdi ve insan cinsi bozuk bir hayvandan başka bir şey değildi." Daha önce medeni insanları tanımıştı. "Racinelerin, Voltairelerin Fransızları; Baconların, Shakespearelerin İngilizleri; ve hünerli İtalyalılar ve yıldırım zapt etmişlerin çocukları hep... önümden geçtiler. Ne terbiye görmemiş, ne galiz, ne iğrenç, ne çirkin bir goril sürüsü!.." Bu medeni goril sürüsüne karşı savaşıp kolunu yitiren kahraman; uğruna savaştığı insanlardan da yakınlık görmez. "Gözle görünmez bir çember, bir nevi karantina kordonu beni aralarına karışmak istediğim bu küçük insan kümesinden ayırıp

duruyor. Ne yapsam bu çemberi yaramıyorum. Zaten, korkunç engin bir ıssızlıkla çepeçevre çevrilmiş bir köyün içinde benim etrafımı ayrıca başka bir ıssızlık sarmış bulunuyor."

İstanbul'un en muhteşem konaklarından birinde doğan Paşa torunu kahramanımız, parıltılı hülya iklimlerine doğru kanat açıp uçtuktan sonra, "kanatlarının biri kırılmış olarak" Anadolu'nun ortasına düşer. Tek isteği, uğruna savaştığı bu insanlardan kabul görmek, onlara karışmaktır. "Lâkin işte görüyorum ki bir çanak suda bir damla zeytinyağı gibiyim. Ne karışıyorum, ne dibe çökebiliyorum." Yalnızlığı o hadde varır ki beşer dünyasından hayvan dünyasına kaymış olarak bulur kendini. "Ben burada hayvanlara insanlardan daha yakınım. Bir küçük eşek besleyeceğim. O, bana arkadaşlık edecek."

İnsanlar, kahramanımızın yanına adeta yürekleri de kafaları gibi kalın sargılarla sarılmış olarak gelirler. Onlara ulaşmak için, beşerden hayvana açılamak bile yetmiyor; daha aşağılara sarkıp nebat (bitki) alemine inmek gerekiyor. İnsan bu köyde tabiatın devamıdır sanki. Mesela Mehmet Ali'nin sert ve mütevekkil anasında "Tabii güçlerden bir şey gizlenmiş gibidir. Eli ayağı, bir ağacın henüz topraktan sökülmüş kökleri gibidir ve bilirim ki vücudu, bir meşe kütüğü kadar sağlamdır." Hayvanla konuşmak kolay; bir ağaç kütüğü ile iletişim kurmak ise velilik gerektirir. O kadar ıssız, o kadar bilinmez bir dünyanın ortasındadır mahzun paşazâdemiz.

Issızlık (*wilderness*) *Karanlığın Yüreği*'nde de en sık tekrarlanan kelimedir. Issızlık, bilinmezlik. "Bazen kıyıya çok yakın, bilinmeyenin eteklerine ilişmiş bir şubeye rastlıyorduk. Yıkık dökük izbelerinden büyük sevinç ve hayret belirtileriyle bizi karşılamaya fırlayan beyaz adamların çok tuhaf bir görünümleri vardı, sanki bir büyü onları oraya tutsak etmişti. Fildişi sözcüğü yankılanıyordu bir süre havada, sonra yeniden, sessizliğe doğru sürdürüyorduk yolumuzu, ıssızlık içinde. Giderek karanlığın yüreğinin derinliklerine gömülüyorduk."

Marlow, fildişi tutkusuyla "ruhu delirmiş" hasta bir şirket yöneticisini (Kurtz) merkeze getirmekle görevlidir; yanı başındaki "imansız hacılar" ise düpedüz servet avcısıdırlar; aradıkları kutsal kâse, fildişinden yapılmadır. Soysuz serüvenciler. *Yaban*'ın soylu savaşçısı ise "bütün kaybettiği şeyleri" o köyde bulmaya gelmiştir. "Mehmet Ali'nin köyüne yaklaştıkça bir şeyden, aziz bir şeyden ayrıldığımı sezinliyordum. Yüreğime bir ağırlık çöküyordu. Arkamda ne bırakmıştım ki böyle hüzünleniyordum? Bir yurt mu? Bir ana mı? Bir sevgili mi? Hayır, hiçbir şey, hiç kimse."

Araba köyde, karanlığın yüreğinde durunca, Mehmet Ali hiçbir söz söylemeden aşağı atlar. "*Karanlık* içinde kaybolup gitti. Ben, bu dakikadan itibaren iradesi başkalarının iradesine tâbi bir adamdım." Marlow da ıssızlık arttıkça umutsuzlaşır; her yer karanlıktır: "Çevreyi saran yaban bize ne yeni bir şey öğretiyor, ne de fazla öteleri araştırmamıza izin veriyordu. Tarih öncesi bir dünyanın, keşfedilmemiş bir gezegen kılığına bürünmüş bir dünyanın gezginleridyik. Derin acılar ve büyük güçlüklerle ele geçirilen belalı bir mirasa sahip olmuş ilk insanlar olduğumuzu düşünebilirdik." Bu belalı mirasa Kurtz, daha önce konmuş olduğu için, yerliler kendisine tapınıyor olsalar da, aslında onların iradesine tâbi hâle gelmişti: "Yaban alemi kafasına dokunmuş ve onu bir topu okşar gibi okşamıştı, fildişinden bir top! Ve hop! pörsüyüvermişti. Yaban onu almış, sevmiş, kucaklamış, damarlarına girmiş, şeytanca bir üyelik töreninin akıl almaz ayinleriyle ruhunu kendi ruhuna bağlamıştı."

Marlow, ıssızlığın ortasında, kendi derdiyle meşguldür; paşazâde Ahmet Celal ise Anadolu insanının derdiyle. Kendini "yelkenleri parçalanmış bir küçücük gemide bir deniz kazası geçirmekte olan adam gibi" gördüğü halde, aklı fikri köylünün ekininde, hayat şartlarındadır: "Zavallı ekinler... En yükseği iki yaşında bir çocuk boyunu geçmiyor. Eski Türklerin niçin hep Rumeli'ye uzanmak istediklerinin manasını anlıyorum. Anadolu'nun ortası bir çorak ülkedir. Burada, Türk milleti, çölde Ben-i İsrail'i andırır. Ey gamlı ülke, taşın toprağın ne bitmez bir sabır ve mukavemet hazinesidir!"

Bu gamlı ülkenin terakki düzeyini en iyi yansıtan simge, binlerce yıllık taşıma aracı olan kağnıdır. Kağnı arabası mitolojik bir varlıktan farksızdır. Sanki köylünün organlarına bitişiktir. "Bunların içinde yatarlar. Kaplumbağanın kabuğu belki kaplumbağadan ayrılabilir. Fakat bu arabaları o adamlardan ayırmanın imkânı yoktur." Attila'nın ordusu da, Oğuz boyları da bunları kullanmıştır. "Herhalde bu garip ve hazin araba tipini, birer fosil izi hâlinde eski taşların böğrüne kazılmış görmek mümkündür."

Zaman ve Mesafe Bilinci Yok!

Yaban'ın kahramanı orta Anadolu'da zaman ve mesafe kavramlarından eser olmadığına tanık olmuş; hatta kendinde de zaman kavramı giderek

Joseph Conrad

zayıflamıştır. "İlk aylar, günlerin adını unutuyordum. Şimdi, ayları birbirine karıştırıyorum ve yalnız mevsimlerin değiştiğini hissediyorum. Kaç yaşımda olduğumu ve arkamda bıraktığım geçmişi unuttuğum gün, kim bilir, ne kadar rahat edecegim." Marlow da Afrika yabanından aynı hissi almaktadır: "Hiçbirinde bizim çağlar boyunca edindiğimiz biçimde bir zaman kavramı olduğunu sanmıyorum. Onlar hâlâ zamanın başlangıç dönemlerine aittiler, bunu öğrenmelerini sağlayacak kalıtımsal tecrübeleri yoktu."

Anadolu'da mesafe bilinci de yoktu: "Orta Anadolu'da bir köy, donmuş bir konaktır. Burada, mesafe sizi yutmuştur. Siz, mesafe içinde dehşetten donmuşsunuzdur. Bir eski Hitit harabesine benzeyen bu köyde, insanların, toprak altından henüz çıkarılmış kırık dökük heykellerden farkı ne?" Marlow, yüzlerce mil yol aldıktan sonra, Kurtz'un istasyonuna 8 mil kala durmak zorunda kalır. Fakat orada da mesafe, insanı yutmaya hazır, masalsı bir rakiptir. "Ne kadar sürecekti Kurtz'a ulaşmamız? Kahrolası yabanda debelenen Kurtz'a yaklaşmak, görkemli bir şatoda uyuyan büyülü bir prensese yaklaşmak kadar" zordu.

"İngiliz" Conrad/Marlow roman boyunca "ötekileştirici" bir tutumdan kurtulamıyor; sadece Afrikalılara karşı değil, Belçikalılara karşı bile. Oysa bizim yabanımız ırk, ırkçılık, öteki gibi kavramlara külliyen yabancıdır. Anadolu insanıyla bütünleşme arzusuyla yanıp tutuşmaktadır. "Benim damarlarımdaki kan onların damarlarında işleyen kandır. Aynı dili söylemekteyiz, aynı Allah'ın kuluyuz!" Lakin, bu gerçekleri hangi söz ve seslerle iletecektir? Gün geçtikçe anlar ki, Türk aydını "Türk ülkesi denilen bu engin ve issız dünya içinde bir garip yalnız kişidir." Bu acayip yaratığın hangi ırk ve cinsten olduğu belli değildir. "Kendi vatanı addettiği memleketin dibine doğru ilerledikçe, kendi kökünden uzaklaştığını hissediyor." Aykırı bir bitkidir, kendi toprağından koparılmış.

Aslında bu köye hiçbir şeyi düşünmemek, metafiziğe tamamen veda etmek ve "bir köylü nasıl yaşarsa öyle yaşamak" maksadıyla gelmişti. Çok kısa zaman içinde anladı ki, köylüler gibi yaşasa da, onlar gibi düşünmesi imkânsızdı. "Onlar gibi olmak, onlar gibi giyinmek, onlar gibi yiyip içmek, onlar gibi oturup kalkmak, onların diliyle konuşmak... Haydi bunların hepsini yapayım. Fakat, onlar gibi nasıl düşünebilirim? Nasıl onlar gibi hissedebilirim?" Ve yabanımız, eli titreyerek son noktayı koyar: "Okumuş bir İstanbul çocuğu ile bir Anadolu köylüsü arasındaki fark, bir Londralı İngiliz ile bir Pencaplı Hintli arasındaki farktan daha büyüktür."

Neden? Okumuş İstanbul çocuğu, Anadolu insanından nasıl bu denli uzağa düşmüştür? Çünkü, Marlow'un ülkesinden gelenler tarafından etkilenmiş, vücut kimyası değişmiştir. "Ben, asıl ben, bu toprağın malı olmayan ve hepsi dışarıdan gelen maddeler ve unsurlarla yoğrula yoğrula adeta sınaî, adeta kimyevî bir şey hâlini almışım." Kırda dolaşırken ayağı bir konserve kutusuna çarpar. Kutu Amerika'dan gelmiştir ve üzerinde İngilizce bir şeyin adı yazılıdır. Eğilip eline alır ve adeta eski bir tanıdığı görür gibi olur. "Ben, bu topraklarda, işte bu teneke kutunun eşiyim." Ne dehşet!

Conrad'in kahramanı ise fildişi tutkusunun kurbanıydı. Bu uğurda yabanı ele geçirmeye uğraşırken onun tarafından ele geçirilmiş; efendi iken uşak olmuştu: "Yaban onu erken yakalamış, bu akıl almaz işgalin intikamını korkunç bir biçimde almıştı. Sanırım kendi hakkında kendisinin bile bilmediği, ancak o büyük yalnızlıkla baş başa kaldığında görebildiği şeyler fısıldadı yaban ona. Dayanılmaz derecede büyüleyiciydi o fısıltı. Gürültüyle yankılandı içinde, çünkü içi boştu... Kafasının içi pırıl pırıldı, ama ruhu deliydi. Yabanda, tek başına, kendi içine bakmış ve delirmişti! Kendi kendiyle savaşıyordu." Ne dehşet! Ne dehşet! ■

ASLOLAN İLAHİ AŞKTIR!

Kemal Sezer
Rumi'den günlük hayatla ilgili mutluluk tavsiyeleri!

Kemal Sezer
Rumi'den iş yaşamıyla ilgili vicdanlı öğütler!

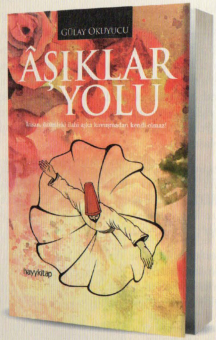

Gülay Okuyucu
Hadi hisset onu, bırak sahte sevdaları...

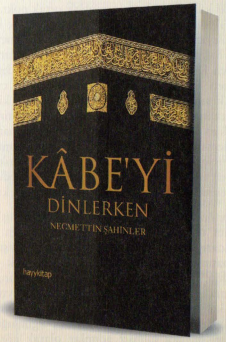

Necmettin Şahinler
Kâbe son durak değil, başlangıçtır.

Mehmet Ali & Akşamsefası

hayykitap
"herkesin iyiliği için"

www.hayykitap.com facebook.com/hayykitap twitter.com/hayykitap instagram.com/hayykitap

BLANCHOT'NUN YÜZÜ, İÇYÜZÜ

Enis Batur

Tutkun oldukları yazarları, sanatçıları, düşünürleri handiyse "aziz" katına çıkaran, onlara ilâhlara özgü bir dokunulmazlık hakkı tanıyarak haklarında en ufak eleştiriye dayanamayan insanlar tanıdım; işin ilginci, "ağır entelektüel" idi her biri, kendilerinden ve idollerinden başkasını beğenmez, kalanlara burun kıvırırlardı. "Fan" kavramı bizim dilimizde pek yaygınlık kazanmadı gerçi, oysa "fanatik" sıfatı yaygın: O ağır entelektüellerimizin pop figürlerine yöneltilen hayranlık dozuyla çakışan sahiplenme biçimleri düşündürücü: Koskoca insanların, sorumlu mümessil edâsıyla Salinger'ı, Beuys'u ya da Deleuze'ü sahiplenme tarzlarıyla yeni yetmelerin Prince'e ya da Michael Jackson'a tapmaları arasında uzun uzadıya fark yoktu. Aslında vardı: Bu sonuncular fan clublar kurup orada bir araya gelebiliyorlar da ötekiler idolü bir tek kendilerine yakıştırabiliyorlar! Anekdotsa anekdot: Bonnefoy'nın ölümü sonrası bir yazı yazmış olmama içerleyen bir "kendinden memkûl mümessil" köpükler saçarak tweet sallamıştı: Bonnefoy çünkü ona *aitti*.

Bu iki kümeyi birleştiren mutlak ortak noktanın "kişi kültü" olduğu görülüyor. Bir yapıttan çok bir efsane büyüleyici geliyor onlara. Fotoğraf çektirmeyen münzevi Salinger, gizemli guru Beuys, tırnaklarını kes(e) meyen Deleuze, örnekleri arttırmak güç değil, bu ve benzeri özellikleriyle yapıtlarının üzerine çıkarılıyor; öyle ki sıra dışı bir yapıtın harcında sıra dışı kişilik özelliklerinin olmazsa olmazlığı kural hâline getiriliyor: Bir tür kutsallık katsayısı aranan -tıpkı stigmatalı Ermiş Francesco. Akıl hastanesine sık yatırılmamış, intihar etmemiş, eşini boğmamış, kör olmamış, Afrika'ya silâh satmaya gitmemiş olanların kabul görmediği, bütün üyelerinin birbirinden nefret ettiği bir karşı kulüp.

Yıllar önceydi, *Blanchot İçin Küçük Dikilitaş*'ı okuyan, mahut temsilcilik saplantısından ("benden sorulur") muzdarip bir yazarımız "Evet ama..." demişti, "...yanlış hatırlamıyorsam siyasal tavırlarını pek paylaşmıyordun." O kıpkısa denemeyi, ölümünün ardından bir selâm duruşu, yazarın üzerimdeki hakkını vurgulamak için kaleme almıştım, yapıta borcumun altını çizerek. Buna karşılık, gençliğinde aşırı sağ, olgunluğunda aşırı sol seçimlerini talihsiz adımlar olarak görüyordum; kaldı ki iki cenahtan da, çok geçmeden küskün ve kırgın, kopma yolunu tutmuştu kendisi de. Öte yandan, söylediklerinden, yazar tanıdığımın Blanchot'yu yapıtlarından çok efsanesi nedeniyle yücelttiği, kutsadığı apaçık anlaşılıyordu: Görünmezliği, yaşamını gizli tutuşu ile bir bakıma evliya statüsüne taşıdığı yazarın düşünceleri, yaklaşımları tartışmasız kabule lâyıktı; dolayısıyla, sözgelimi Cioran gibi sözünü sakınmadan ona yüklenmeye kalkışanların ciğeri beş para etmezdi. Dayanamayıp aralarına karışmıştım (!):

Benim gözümde Blanchot'nun yapıtı özgün, değerli, yol açıcı bir toplamdı. Efsaneye karnım yoktu, çünkü, örneğin bunca altı çizilmiş bir görünmeme ısrarı yapaylığı yanında düpedüz bir görünme, bir gözükme, giderek -iki anlamıyla da- bir cins gösteriş boyutu taşımıyor muydu? Salinger'ıyla, Michaux'suyla, bir dönem Derrida'sıyla, kurulduğu izlenimi yaratan bu görünmezler sekti belli aşamadan sonra hafif can sıkıcı bir cakaya dönüşmüyor muydu?

Bunları kendisine bakarak değil, ona bakanlar üzerinden soruyorum; yoksa Blanchot geri çekilerek, varlığını sakınarak elbette saygın bir duruş sergiledi. 93 yaşında öldüğünde etrafına döşediği sır sisinin kalıcı olmayacağının şüphesiz farkındaydı.

Ölümünün hemen sonrası, fotoğrafları basında başköşeye oturtuldu: Hatlarından yoksun, boş bir yüz doldurulavermişti. O gün bugün yıkıldı hayatının etrafına kurduğu duvarlar. *L'Herne* dergisinin dev özel sayısında fotoğraf albümü genişledi, yakınlarıyla ilişkileri yazışmaları eşliğinde açığa vuruldu, yaşadığı adresler netleştirildi. Peşi sıra, kimi partönerleriyle mektuplaşmaları kitaplaştırıldı.

Son, bir "özgün imzalı baskı/elyazması" kataloğunda, *Le Feu Follet* (Delifişek) kitabevininkinde rastladım: Gençlik yıllarından başlayarak, yıllar yılı içini döktüğü annesine, kız kardeşine, yeğenine yazdığı bini aşkın mektup satışa çıkmıştı — 2017 başı.

Yüzünden sonra içyüzü de ışık altına tutulacaktı yakında. Yayımlandıklarında edinir miyim, bilmem: Kitaplarının arkasındaki insana kayıtsız değilim ya, gene de emin değilim o mektupları okumak isteyeceğimden.

Kitaplığımda, hemen hemen eksiksiz, bütün kitapları aynı rafta duruyorlar. Bendeki komşuları, hayatındaki komşuları: Lévinas, Caillois, Klossowski, Bataille, Foucault, Derrida, Duras, Laporte ve benzerleri.

Hepsi bir arada: Alternatif Cemaat. ■

gunisigikitapligi.com

GÜNIŞIĞI KİTAPLIĞI

Bu yaz havada edebiyat kokusu var!

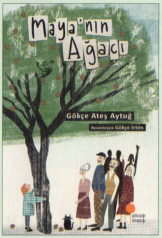

Çocuk edebiyatımızın dikkati çeken yazarı Gökçe Ateş Aytuğ, çocukların, ağaçların ve hayvanların yanında durup, her canlının yaşam hakkını savunuyor, dayanışmayı yüceltiyor.

MAYA'NIN AĞACI
Gökçe Ateş Aytuğ
Resimleyen **Gökçe İrten**
Çocuk Kitaplar

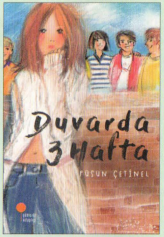

Sevilen yazar Füsun Çetinel, farklı ülkelerden gençlerle zenginleşen romanında yalnız başına yolculuğa çıkmanın, birey olma serüvenindeki gençlere kattığı deneyimi içten bir dille anlatıyor.

DUVARDA 3 HAFTA
Füsun Çetinel
Genç Kitaplar

Unutulmaz öykülerin yazarı Necati Güngör, insanlığın gölgelenen değerlerini anımsattığı yeni öykülerinde, küçücük iyiliklerin bile büyük değişimler yaratabileceğini, çocukların saf ve masum kalplerini duyumsatıyor.

BİR HİKÂYE YAZ İÇİNDE İNSAN OLSUN
Necati Güngör
Çocuk Kitaplar

günışığı kitaplığı

info@gunisigikitapligi.com facebook/gk.gunisigikitapligi
twitter/_Günisigi instagram/gunisigi_kitapligi

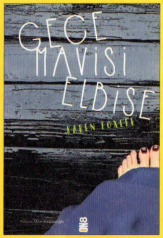

Tehditkâr bir başlangıç, siyaha çalan gotik bir son.

Dünya çapında tanınan yazar Karen Foxlee, ödüllü gençlik romanıyla ilk kez Türkçe'de! Geçmişin izlerini süren iki gencin hikâyesini, polisiye tadında anlatan roman, kusursuz kurgusu, katmanlı olay örgüsü, ilginç karakterleriyle dikkati çekiyor.

GECE MAVİSİ ELBİSE
Karen Foxlee
Türkçesi **Mine Kazmaoğlu**

ON8 on8kitap.com

Mehmet Ali & Akşamsefası

on8@on8kitap.com facebook/on8kitap
twitter/on8kitap instagram/on8kitap

keciedebiyat.com

Edebiyat e-dergisi
KEÇİ YAZ 2017
yayında!

Behçet Çelik
Kutlukhan Kutlu
Neslihan Önderoğlu
Sevengül Sönmez
Murat Özyaşar
...

Profilo Plaza, Cemal Sahir Sok. 26/28 B3 Mecidiyeköy 34387 İstanbul T 0212 212 99 73 F 0212 217 91 74

"GARİP" AMA GERÇEK!

Haydar Ergülen

Garip bir kitapla karşı karşıyayız. Kelime oyunu da var bu cümlede, gerçek de! "Gerçek nedir?" diye sorarsanız bilemem, iyisi mi onu "Garip"in gerçekliğine bırakalım.

Bu Gece Neden Uyuyamıyorum Evimdeki Yatağımda (Turkuaz Yayınları, Temmuz 2016), kitabın adı tastamam bu, alt başlığı da *Garip Üzerine Yepyeni Tezler*. "Garip" sözcüğünde de yepyenilik olduğu için, garip tezler bile diyebiliriz. Kitabın yazılış nedenine gelince, işte bu hepsinden de "Garip" ama güzel: Erhan Altan ona Orhan Veli okuyarak şiiri sevmesinde baş sorumlu olan babası Necat Altan'a bir kitap ithaf etmek ister. Bu kitap da, babasının çok sevdiği *Garip* üzerine olur hâliyle.

Erhan Altan, 2000'lerin ilk 10 yılının deneysel şiiri üzerine incelemelerinden oluşan *Sıfırlı Yıllarda Şiirimizde Deneyim* (2013) ve *Sanatımızda Bir Dönemeç: 50'li Yıllar, Ankara*'nın da aralarında bulunduğu kitaplarından tanıdığımız yazar, çevirmen, denemeci. Çevirilerinden yazılarına her kitabını ilgiyle okuduğum ve şiire dair ne söyleyecek diye heyecanlandığım bir isim. *Sanatımızda Bir Dönemeç: 50'li Yıllar, Ankara* kitabı için kısa bir yazı da yazmıştım.

Tezlere geçmeden önce, kitabı okurken ve bittiğinde bende uyandırdığı duygulardan söz etmek istiyorum. Orhan Veli ve arkadaşları Melih Cevdet Anday ile Oktay Rifat'ın şiirlerinden ve birlikte yazdıkları bir manifestodan oluşan, 1941'de yayımladıkları *Garip* kitabı ve dolayısıyla Garip şiiri, 75. yılında böyle bir kitabı hak etti. *Garip* üzerine en ilginç çalışma bence.

Erhan Altan, babasının hoşlanacağı bir kitap yazmıyor elbette ve baştan "Babamın Garip'ine ihanetimi, şiire sadakatimle ödemeye çalıştım," diyor. Bunu da "Orhan Veli'nin lirik öznesinin baştan çıkarıcılığına kapılmadan" yapmaya çalışıyor. Ortada bir gövde var ama, onu babasıyla birbirine bağlayan: "Attığı safralarla serbestleşen, ama en gizli gönül bağlarıyla da nazım kalan, kendi benliğini ise bu iki alemin arafında bulan ama aslında bir süreçten ibaret olan bir gövde..." (agy, s.10) bu.

Temellendirerek dile getirdiği tezlerinden ilki, Garip'in "serbest nazmın ikinci ve son evresi" olduğu. İlk evre, Nazım Hikmet'le özdeşleştirilmiş dönemidir serbest nazmın. Altan, serbest nazmı da, serbest ve nazım olarak görüyor. Hece şiiriyle gelindiğinde "serbest", İkinci Yeni'den geriye bakıldığında "nazım" gibi görünüyor. Atılan safralarsa, önce ölçü, sonra uyaktır.

Garip şiirlerinin kısa olması, "nazımdaki gibi sıkı bir doku"yu da gerekli kılmıyor. "Ölçünün boyunduruğu"ndan kurtulan şiirde yeni düzen, cümlenin bir alt dizeye taşan bölünmesi, "artlama" ile başlıyordu. Artlama ve şiirlerin kısalığı, zorunlu hareketleri, Altan'ın deyişiyle "*Garip*'te serbest nazmın serbest bir nazım olmasını destekleyen" liste, tekrarlar, kalıplar, nükte, karşıtlıklar, bağlaçlar ve sorular gibi araçlarsa serbest hareketleri oluşturuyordu. Kitabın 3. ve en sıkı bölümlerinden olan "Serbestin nazı: Gevşek doku-İhtiyari araçlar"da 3 Garip şairinden örneklerle bu araçlar açıklanıyor.

Erhan Altan, serbest nazmı, bir mekan ve hareket olarak da niteliyor. Ama bir "ara bölge", ki daha sonra "araf"tan da söz edecektir: "Ölçüden koparken/bütünden ayrılmamak, serbestliğe yelken açarken/dizenin sınırlarından uzaklaşmamak; bu arada kalmışlık ve hatta arada kalma konusundaki kararlılık" (agy, s.71) Garip şiirinin karakteristik niteliğidir. "Yerleşiklikle yolculuk" arasında gidip gelen bir şiir. Bunu da bavul metaforuyla açıklar. Garip'in bavulunu kopuş korkusu yahut arzusu biçimlendirir. "Mekan ve Hareket", kitabın okuması en zevkli bölümü.

Son bölüm, "Garip'in Gerçekliği": "Garip kendini tüm geleneklerin dışında görüyordu, bu yüzden de serbest nazım olarak adlandırılmayı reddetti. Bu aslında bir "dışında olma" değil de bir "arada olma" hâli idi."(agy, s. 121). Katılıyorum, bu "Garip" tezler okunmaya ve tartışılmaya değer. ■

TARİH DEYİNCE

HALİL İNALCIK

Mehmet Ali & Akşamsefası

PK

www.profiliktap.com | facebook.com/profiliktap twitter.com/profiliktap instagram.com/profil_kitap

biz kitaba inanıyoruz...

SÖZ GÜMÜŞSE SÜKÛT ALTINDIR

Cemil Üzen

Bir kitap yazısından temel beklentimiz kitabın anlattıklarından bahsetmesidir ve bu beklenti oldukça yerindedir. Oysa bu kez, bir kitabın anlattıklarından değil, anlatmadıklarından söz edeceğim ve bunun için haklı bir nedenim var. Hepsinden önce anlamın bir yontu olduğuna, boşlukların da en az kütleler kadar belirleyici olduğuna inanıyorum.

Bir Esmaü'l Hüsna kitabından, Ali Osman Tatlısu'nun şerhinden söz edeceğim. Esmaü'l Hüsna şerhleri tasavvuf geleneğine bağlı müelliflerin muhayyile gücünü azami mertebe kullandıkları, bir bakıma tüm varlık ve oluşu esmanın penceresinden bakarak tanımlayan metinler olduğu için her zaman ilgimi çekmiştir. Ortaçağ boyunca süregelen nominalizm-realizm tartışmalarıyla birlikte düşünüldüğü zaman her türlü fiili ele alma şekilleri daha da ilginç hâle gelir. Üstelik, alabildiğine antropomorfik bir tanrı tasarımını şekillendirirken beri yandan da onu tenzih etme ve insandışılaştırma kaygısı güden bu kitaplar, kendi içlerinde müthiş bir gerilimi, kendileri bile farkında olmadan taşırlar.

Bahsimize konu olan eser, Merhum Ali Osman Tatlısu tarafından kaleme alınan *Esmâü'l-Hüsna Şerhi*, ilk kez Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 1963'te, yani yazarının ölümünden 13 yıl sonra yayımlanmış. (İlk basımın tarihi tartışmalı olsa da, yazarın vefatından hemen önce dosyayı tamamlayıp DİB'ye teslim ettiğini biliyoruz.) Anlatımıyla insanın içini ısıtan, Şark'ın hikmet geleneğine göbekten bağlı bir eser. 99 ismi tek tek, hemen herkesin anlayabileceği bir yalınlıkta anlatan Tatlısu, sonrasında bu isimden çıkardığı öğütleri tonton bir dede edasıyla okuyucuyla paylaşıyor. Bir isim hariç: "Ed-darr". Dikkatimizi yoğunlaştırmamız gereken boşluk, tam da burası. Ed-darr'ın sadece sözlük karşılığını veriyor Tatlısu, akabinde bir sonraki isme geçip anlatmaya devam ediyor. "Ed-darr: elem ve mazarrat verici şeyler yaratan."

Teolojinin ve felsefenin ortak bir problemi var: teodise. Kötülüğün kökeninin ne olduğuna dair bu tartışma, teolojik zeminde Epikuros'un ilk formülasyonu üzerinden ilerliyor: "Tanrı hem mutlak iyi, hem mutlak güç sahibiyse kötülük nereden geliyor?" Bu konuda Ortaçağ'dan günümüze kadar uzanan ciltler dolusu argümanlar ve karşı argümanlar mevcut. Yine de meselenin çözümüne bir adım bile yaklaşmış

değiliz. Tanrının her şeyin yaratıcısı olarak kabul edildiği ve iradesinin mutlak olduğu kelam anlayışlarının ise kötülüğün yaratıcısının Tanrı olduğunu kabul etmeme şansı bulunmuyor. Hâl böyleyken, bu türlü bir monoteizm için izafileştirme ve retorik çözümler sunma dışında açık bir kapı kalmıyor.

Tatlısu'nun "elem verici şeyler yaratan" Tanrı'ya dair sükûtu, tam da bu noktada teodiseye götürüyor bizi. Sayısız güzelliğini anlattığı Tanrı'nın aynı zamanda "Ed-darr" olduğuna dair bir izahata girişmek istemiyor yazar. Nakle sadık kaldığı için Tanrı'nın bu vasfını kabul ediyor, fakat bunu açıklamak, rasyonelleştirmek gibi bir yola girmiyor.

Ya girseydi? Tatlısu'nun önünde birkaç yol vardı:

Bunların ilki vahyin hakikatinin sorgulanmasıydı ki, bu seçeneği kolayca eleyebiliriz. Zira bu imanın meselesidir; iman olan yerde düşünce, düşünce olan yerde iman yoktur. Bir başka deyişle, düşünerek inanılamayacağı gibi inanarak da düşünülemez. Önce Spinoza, sonrasında Kant bu sahaların ayrılığını oldukça net bir şekilde ortaya koymuştu ve tarihsel-dilsel-kurumsal olanla düşünsel olanı birbirinden ayırmıştı.

İkinci seçenek, Tanrı'nın kendini bir yasayla sınırlaması (ki bu yasa kendi isimlerinden birinden kaynaklanmalıydı), dolayısıyla elem verici her şeyin, örneğin bir hikmete bağlanmasıydı. Tanrı'nın kudretini dışsal bir yasayla sınırlamak kabul edilebilir değildi, bu yüzden Tanrı'nın zatına içkin bir yasa olmalıydı. Bunun tenzihe aykırı olduğu yaygın bir kanaattir, bilhassa Eşarîler için bu böyledir, fakat Tanrı'nın mutlak iyiliğini mümkün kılan tek yol budur. Maturidî gelenek bu görüşü benimsemiştir. Fakat ikisinin de problemi çözemediği açıktır.

Üçüncü çözüm, elemin varlığının görece olduğunu, mutlak elem diye bir şey olmadığını savunmak. Bu yol çatallanarak ikiye ayrılıyor.

İlk yol kötülüğün daima bir özneye göre tanımlandığını, bir şey için kötülük olanın öteki şey için iyilik olduğunu savunuyor. Örneğin kaplan ve kuzu ilişkisinin iyi veya kötü oluşu hangi hayvan için bu soruyu sorduğunuza bağlı olarak değişiyor ve Tanrı için burada iyi veya kötüye dair bir değer yargısı olmadığı fikrine ulaşılıyor. Bu argümanın karşısında en güzel soruyu Blake o enfes şiirinde kaplana sormuştu: "Kuzuyu yaratan mı yarattı seni?"

İkinci yol ise kötü olduğu fikrine varılan şeylerin daha üstün bir iyiye varmak için meydana getirildiğini, dolayısıyla aslında kötü olmadığını savunuyor. Bu argümanın doğrudan iyiyi yaratabilen, sonsuz kudret sahibi bir Tanrı için oldukça zayıf olması bir yana, mantıksal açıdan da iyinin kötüyü gerektirdiği fikrine varmak zor. Bu argümanın bir diğer uzantısı ise, iyinin ancak kötü aracılığıyla bilinebileceği düşüncesi. İyi ve kötünün kavram olarak bilinmesinin bir zorunluluk olup olmadığı tartışması şöyle dursun, şeylerin zıddı ile bilineceği fikrine dayanan metot, zıtlı olmayan şeylerin nasıl bilineceğini epistemolojik olarak açıklamaktan hayli uzak görünüyor.

Elbette bu argümanlara fazlasıyla ek yapılabilir, ama sonuç değişmeyecektir. Tatlısu ise hiç bu uğraşın içine girmiyor ve bir es vererek bu meseleyi geçiyor. Bunun iki sebebi olabilir: Ya akıl ve imanın farklı sahalar olduğunun farkına vararak bu meseleyi rasyönelleştirmek kaçındı, ya da bu sahaların ayrı olduğunu düşünmese bile kötülük problemini rasyonelleştirmenin kendisi açısından güç olduğunun farkına vardı ve susmayı tercih etti. Bence her iki durumda da en doğru tercihi yaptı. Tatlısu'nun bu tavrı bir nizaa ortamında elbette ağır bir yenilgi alameti sayılırdı. İslam düşünce tarihi sükût edip itibarını kaybetmemek adına kendisiyle defalarca çelişmekten, muhaliflerini ilzam etmek uğruna şiddetle karşı çıktığı metotları kendisi kullanmaktan çekinmeyen nice kelamcıyla doludur. Oysa Tatlısu, besbelli nasiplendiği irfani gelenek gereği, üzerinde konuşamayacağı şey hakkında susuyor ve bu yolda galip sayılan mağlup oluyor. Son yüzyılda Müslümanların apolojistleştiği, evrim teorisinden kadın haklarına varana dek her konuda üste çıkmak adına sabık kelamcılara rahmet okuttuğu düşünülürse, Tatlısu'nun verdiği es daha da önemli hâle geliyor. ■

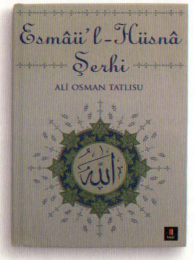

Esmaü-l-Hüsna Şerhi
Ali Osman Tatlısu
Kapı Yayınları

Mehmet Ali & Akşamsefası

EKSİK BİR "KİTAP"

Özkan Ali Bozdemir

René Belletto, Türkçede yeni yayımlanan *Kitap* (Çev. Orçun Türkay, Sel Yayıncılık, Nisan 2017) adlı eseri dışında adını pek duymadığımız; ancak yayımlanan yirmi küsur romanıyla özellikle Fransa'da oldukça bilinen bir isim. Belletto'nun son romanı ve Türkçe yayımlanan tek eseri olan *Kitap*, gerilim ve merak dozu yüksek anlatısı ve okurun ilgisini sayfalar boyunca diri tutmayı başaran kurgusuyla öne çıkıyor ilkin.

Kitap, henüz ilk sayfadan başlayarak okuyucuyu gizemli bir hikâyenin içine doğru sürüklüyor. Michel Aventin adındaki baş karakter, yakın bir zaman önce kaybettiği kız kardeşinin tedavi gördüğü hastaneyi ziyaret ettiği sırada kız kardeşinin kaldığı 18 numaralı odanın dolu olduğunu görüyor ve aralık kapıdan içeri giriyor. Michel'i nefret dolu bakışlarla izleyen yataktaki hasta, onun yüzünü inceledikten sonra eline, parmağındaki yüzüğe doğru bakıyor. Michel'in parmağındaki yüzük ve 18 numaralı odadaki hasta adamın hikâyesi, romanın düğümlendiği temel noktaları oluşturuyor.

Romanın ilerleyen sayfalarında hasta adam ve Michel arasındaki ilişkinin detayları büyük bir belirsizlikle ele alınıyor. Yazarın parçalı bölümler ve geri dönüşlerle oluşturduğu kurguda, önce kız kardeşi ve hastalığı, sonra da ona bakıcılık yapan doktorlarla kurduğu arkadaşlık ilişkileri anlatılıyor. Belletto'nun yazarlık kariyerinin yanı sıra aynı zamanda çeşitli filmlere senaryolar yazdığını göz önüne aldığımızda romanın sinematografik havası daha bir etkileyici oluyor. Üstelik bu sinemasal dünyanın içerisinde ilerlerken tıpkı başka polisiye eserlerde olduğu gibi *Kitap*'ta da okurun dikkati kimi ilgisiz nesnelere kaydırılıyor ve bu durum bir gizemi çözerken başka bir gizemin peşine doğru sürüklenmesine neden oluyor diyebiliriz.

Kitabın baş karakteri Michel Aventin'in ve öteki karakterlerin yaşamlarına ilişkin tatmin edici detaylar yer almıyor eserde; böylesi bir tercih –belki de eksiklik demeliyiz– yazınsal bir metin okuduğumuz konusunda bizi ikilemde bırakıyor. Klasik anlamda bir polisiye roman, elbette sürprizli kurgusu ve akıcı anlatımın yanı sıra karakterlerinin gündelik yaşamlarından kesitler veren ve anlatı boyunca hikâyenin gerçekliğine uygun bir felsefi/düşünsel dünya görüşü sunan bir akışa yer verirken *Kitap*, yalnızca bir belirsizliğin ve çözülmesi gereken bir bilmecenin ipuçlarını vermekten ileri gidemiyor. Michel ve hasta adam arasındaki gizemli ilişki bir sonraki bölümde biraz daha aydınlanıyor, ancak bu geçiş bile tam anlamıyla inandırıcı olamıyor. Michel, hastanedeki ziyaretinden sonra posta kutusunda imzasız bir mektup buluyor. Mektupta yalnızca 6 rakamı yer alıyor. Michel, nasılsa, bu gizemli mektubu 18 numaradaki odada yatan hastanın gönderdiğini anlıyor ve içinde bulunduğu bilmeceyi çözmek için bir dizi araştırma yapıyor. Açıkçası nereden geldiği ve kime ait olduğu bilinmeyen bir yüzük, imzasız bir mektup ve bunun gibi detaylar roman bütünlüğü içinde merak uyandıran nesneler olmaktan öteye gidemiyor. Kitabın girişinde yer alan bir sahneden öğrendiğimize göre demans hastalığının (bunama) eşiğinde olan Michel Aventin, kimi geceler korkunç rüyalar ve karabasanlar görerek yaşadığı dünyanın gerçekliğinden kopuyor. Dolayısıyla başına gelen olayları tüm hatlarıyla hatırlaması, içinde bulunduğu olayları gerçek ya da hayâl ürünü şeklinde ayırt etmesi oldukça zor görünüyor. Henüz romanın başında böyle bir detaya yer verilmesi ve ilerleyen sayfalarda karşımıza çıkan "kanlı sahneler", eserin polisiye kurgusu içinde ilerlememize olanak sağlayamıyor ne yazık ki.

René Belletto, *Kitap* adlı bu eserinde sinematografik bir dünya kurmayı başarsa da suç ve macera romanlarından aşina olduğumuz tipik örgüyü bir kenara atıyor ve çözülmesi/okunması çok da güç olmayan bir hikâye anlatıyor. ■

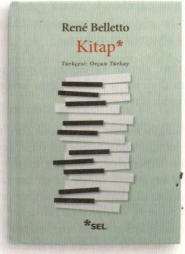

Kitap
René Belletto
Çev. Orçun Türkay
Sel Yayıncılık

Eserleriyle çağdaş edebiyata damgasını vurmuş Nazan Bekiroğlu'nun incelikli kaleminden...

Bak denize. O yakıcı hasrete bak. Sen o kusurlu musun?
O cezalı sen misin? Gördüğünü ne çabuk unuttun?
Deniz biliyor, o zamanlar sen, sendin.
Cennetten kovulmamıştın daha, deniz kadar duru, bir o kadar sadeydin.
Nazan Bekiroğlu

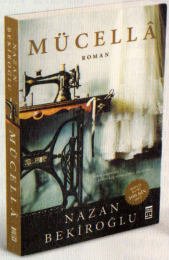

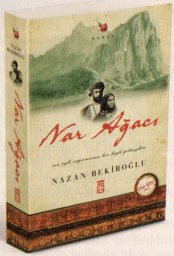

Hikâye

Deneme

Deneme

Roman

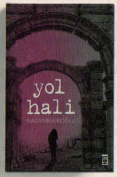

Deneme

Deneme

Deneme

Roman

Roman

Roman

Anı/Biyografi

Deneme

timas.com.tr timasyayingrubu

iyi ki kitaplar var...

TİMAŞ

UTANÇ DUVARINI AŞMAK

Yunus Emre Tozal

Söze Yahudi asıllı Alman şairi Erisch Fried'in şiiriyle başlayalım: "*Dinle ey İsrail! Üstünüze çullandıklarında ben / Sizden biriyim / Şimdi başkasının üstüne çullanırken / Nasıl sizden biri olabilirim?...*" Ortadoğu'da sürekli kanayan, durmayan ve durmayacağı, kolay kolay kapanmayacağı gözüken bir yaranın ortasındayız. Tarih boyunca Ortadoğu'da özellikle Kudüs bölgesi sürekli fethedilmeye çalışılmış, savaşılmış, taş üstüne taş bırakılmayacak derecede yağmalanmalara maruz kalmış, ilahi dinlerin merkezi olan önemli bir bölgedir. Son yıllarda Ortadoğu'da yaşanan gelişmeler, tarihin bir tekerrürden ibaret olduğunu gösterircesine Ortadoğu'nun yakın geleceğinde yaşanacakların bir habercisi gibi... 2010'da Tunus'ta Bin Ali iktidarının düşüşüyle bir zafer gibi başlayan, Libya'da -Tunus'a göre- daha uzun süren bir karışıklık dönemiyle birlikte Kaddafi iktidarının devrilişi, oryantalist aklın ürettiği "Arap Baharı" sürecinin bir başlangıç dönemiydi. Arap toplumlarındaki isyanların iki önemli ülkeye; Mısır'a ve Suriye'ye sıçramasıyla birlikte sürece bakış da yavaş yavaş değişti, bahar olarak adlandırılan sürecin "bahar" olup olmadığı tartışılmaya başlandı.

J.Baudrillard'ın Foucault'yu eleştirdiği ünlü "Oublier Foucault" makalesinin iktidar bölümünü bugün Ortadoğu'da yaşanan gelişmeleri değerlendirmek için tekrar okumakta fayda var. Baudrillard'a göre iktidar, bir özne-nesne oyunu gibidir ve iktidarın kökeninde de meydan okuma ve baştan çıkarma özelliği yatar. Dolayısıyla da gerçekte iktidarın gerisi hiçlik ve boşluktan ibarettir; çünkü gerek ilkel toplumlarda gerek modern toplumlarda iktidar diye bir şey yoktur ya da iktidar öznesi bir kukladan başka bir şey değildir. İndirilen kuklaların yerine yeni kuklaların gelmesi, "Arap Baharı" sürecinin çok daha büyük bir oyunun parçası olduğunu gösteriyor.

Gazeteci Mehmet Akif Ersoy'un uzun yıllar Ortadoğu'daki tecrübelerinden hareketle kaleme aldığı ve Gazze özelinde 2010'da gerçekleşen Mavi Marmara olayının öncesinde ve sonrasında bölgede yaşananları aktardığı *Tünel: Gazze'de Yaşamak* isimli bir kitabı geçtiğimiz aylarda yayımlandı. Kitabı 'yalnızca tarihe bir not düşmek için' kaleme aldığını söyleyen Ersoy, 'bundan yüz sene sonra Gazze diye bir yer kalmayacaksa bile sürecin nasıl geliştiğini anlatmak için' literatüre kazandırdığını ifade ediyor. Ersoy, Gazze'de özellikle son çeyrek asırda yaşanılanları, gözlemleriyle ve Mısır ve Filistin'de başına gelen olaylarla yorumlarken, söze İsrail devletinin nasıl kurulduğuyla başlıyor ve fotoğrafın bütününü görebilmek için de Ortaoğu tarihinin çok bilinmesi gerektiğinin altını çiziyor.

Ersoy, bugün Filistin'de yaşananları düşündüğünde, yarınlar için sürdürülebilir çözümler değil de günü kurtarmaya yönelik adımların atılmasına üzülen bir gazeteci. Ersoy, sadece bugünler için atılan adımların yarınlara hiçbir katkı sağlayamayacağını söylüyor; belki de o bölgenin her yerinde görev yaptığı için sonuca giden süreci analiz ediyor. En nihayetinde İslam ülkelerinin hemen hepsinin İsrail'le olan anlaşmaları, ticari ilişkileri var. Ersoy'a göre bugün Gazze'de olup bitenler hakkında Türkiye tek başına mücadele etmek; tabiri caizse İsrail'e kafa tutmak zorunda kalmamalıydı. Zaten sadece Türkiye'nin meseleyi sahiplenmesi de fotoğrafın bütününü gösterir nitelikte. Ersoy'un zaman zaman satır aralarında Gazze'li çocukları anlatması insana nasıl bir dünyada yaşadığımızı hatırlatması bakımından çok kıymetli. Gazze'de bir çocuğun bisiklet pedalı çevirmeyi öğrenmesinden önce nasıl hayatta kalabileceğini öğrenmesinin "olağan" olduğunu belirten Ersoy, Gazze'de çocuk olmanın bugün değilse bile yarın ölümü her an beklemek olduğunu ifade ediyor. Peki, bir çocuk ölümle her an yüzleşebileceği gerçeğiyle nasıl yaşayabilir, yaşayabilir mi?

Ölüme Hazır Yaşamak

Filistinlilere yapılan zulüm ve işkencelerin yanı sıra İsrail'in henüz altmış beş yıllık ömründe altı büyük savaş bulunuyor. Bunların birincisi 1948'de İsrail'in kuruluşuyla birlikte patlak veren savaş, ikincisi 1956'da bu ülkenin Fransa ve İngiltere'nin desteğiyle Mısır'a karşı açtığı savaş, üçüncüsü 1967'de ABD desteğinde Mısır, Suriye ve Ürdün'e karşı gerçekleştirilen savaş, dördüncüsü 1968'de Ürdün'e saldırı, beşincisi 1973'te İsrail tarafından başlatılan Arap-İsrail savaşı, altıncısı da 1982 Lübnan işgalidir. Bu ülkenin tek taraflı olarak komşularına karşı saldırılar da eklenince İsrail'in savaşsız bir gününün geçmediğini görüyoruz.

Buna karşın Filistin halkı da sürekli bir bağımsızlık mücadelesi verdi. En geniş çaplı mücadele 8 Aralık 1987'de Filistin İslâmi Direniş Hareketi'nin öncülüğünde başlatılan intifadadır. İsrail'in intifadayı durdurmak için başvurduğu uygulamaların hiçbiri sonuç vermedi. Bunun üzerine gerçekte Filistin halkını temsil etmeyen bazı kişileri karşısına alarak onlarla barış görüşmeleri yapmaya başladı. Filistin meselesinin barış yoluyla bir çözüme kavuşturulması için görüşmelere 1991 Ekim'inde İspanya'nın başkenti Madrid'de başlandı. 1992'de de devam edildi. Ancak bütün yıl boyunca aralıklı olarak değişik yerlerde gerçekleştirilen barış görüşmelerinden herhangi bir sonuç alınamadı.

Bugün hâlâ Gazze, uluslararası arenada dünyanın en büyük açık hava hapishanesi olarak muamele görüyor ve Gazze ile hiçbir şekilde ticaret, alış-veriş vb. ilişkiler kurulamıyor. Gazze'de yaşayan yaklaşık 2 milyon Filistinlinin şehir dışına çıkmasına izin verilmediği gibi Gazze'ye gelmek isteyenler de engelleniyor. Bu şiddet ve sert tutum, Gazze'nin tek sınır komşusu olan Mısır'da 2012 Mısır cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Müslüman Kardeşler'in aday gösterdiği Muhammed Mursi'nin seçilmesiyle biraz rahatlasa da, 3 Temmuz 2013'te gerçekleşen darbeyle, Abdel Fettah Al Sisi Gazze'nin dünyayla tek iletişimini sağladığı Refah sınır kapısını kapattı. Ardından İsrail'le beraber olup Gazze'nin her türlü insanlık dışı tutumları sergiledi, binlerce Filistinliyi hapse attırdı. Gazze dünyayla olan iletişimini artık tüneller sağlıyor. Tünellerle giysi, gıda, sağlık vb. her türlü ihtiyaç giderilmeye çalışılıyor.

Ersoy'un henüz 1 yaşındaki oğlu Yusuf Emir'i Gazze'de görev yaptığı bir dönemde, Gazze'deki direniş gruplarıyla temasa geçerek böyle bir tünelden geçirmesi ve Gazze'yi gezdirmesinden çok etkilendim. Bu, tamamen o coğrafyayı ziyaret eden her insanda ister istemez oluşan o direniş duygusunun bir tezahürü. Gazze'liler bir zamanlar köylerinde gayet güzel yaşarken üzerlerine atılan bombalardan ötürü sürgüne zorlanmışlar ve o sürgünde ceplerinde sadece bir gün tekrar o köylerine geri gelebileceklerine umarak ev anahtarlarını almışlardı. Aldıkları ev anahtarlarını mülteci kamplarının ortasına asarak her an gidebilecekleri heyecanıyla çocuklarını büyütmüşler; bu aşk ve şevk hem kendilerini hayata tutundurmuş hem o ufacık çocukları büyütmüştü. Belki asla köylerine dönemeyecekler, birçoğunun evi zaten artık yok ama o anahtarlar var olduğu müddetçe umut her zaman vardır! Bu yüzden Ersoy'un aslında tünelden geçmeye karar verecek derecede Gazze'yi sahiplenişini, yapılan haksızlıklar karşısında ister istemez o coğrafyada yaşanan insanlık dışı tutumlara bir cevap niteliğinde okuyorum ve o psikolojinin bir sonucu olarak görüyorum.

Mehmet Ali & Akşamsefası

Ersoy, *Tünel: Gazze'de Yaşamak* kitabıyla kalbimizde yaşattığımız coğrafyalara projeksiyon tutuyor; Gazze'yi nasıl yalnız bıraktığımızı, savaş muhabiri olarak anılarıyla ve gözlemleriyle beraber, bu coğrafyanın tarihsel süreci eşliğinde anlatıyor. Bugün tüm dünyanın gözünün önünde, Gazze sınırlarına duvar yapıldı. Bundan 17 sene önce Mescid'i Aksa'da Cuma namazında 300 bin Filistinli Cuma namazı kılabiliyorken, şimdilerde en fazla 15 bin Filistinli namaz kılabiliyor. Çünkü duvarlardan öte tarafa geçmek yasak! Tüm Filistin duvarlarla bölünmüş vaziyette. İsrail, kontrol noktaları ve duvarlarla Filistinlileri hem psikolojik olarak yıldırmaya çalışıyor, hem de kafasına göre hareket ederek birçok Filistinliyi rencide ediyor, geçişlerde soyunmasını istiyor mesela. Araba geçişlerine zaten kapalı olan bu mahalleler, gerçekten içler acısı. Eğer aracınız yeşil ya da yeşilli beyazlı plaka ise -Filistinlilerin araçlarının plaka renkleri hep böyle- bir bölgeden diğer bir bölgeye geçişiniz imkânsız. Düşünün ki Üsküdar ile Çengelköy arasında duvar var ve Çengelköy'deki akrabanızı ziyaret etmeniz imkânsızlaşmış durumda... Mesafeler o kadar birbirine yakın ama aynı zamanda hem psikolojik olarak hem bir gerçek olarak bir o kadar da uzak. Burada gerçekten mühiş bir imtihan ile karşı karşıya Filistinliler. Ersoy'un kitabı bu yüzden Filistinlilere reva görülenleri, sunulan hayatı anlayabilmek ve gelecek kuşaklara aktarabilmek tarihi bir vesika. ■

Tünel: Gazze'de Yaşamak
Mehmet Akif Ersoy
Kapı Yayınları

İLBER HOCA İLE DEVR-İ ÂLEM

Selim Ahmetoğlu

Seyyah ve seyahat kelimeleri oldum olası hep ilgi çekici gelmiştir bana. Farklı yerleri gezip görmek ve bu gördüklerini kaleme almak cazibeli bir uğraştır benim için. Bizim kültürümüzde seyyah denilince ilk akla gelen isim Evliya Çelebi, seyahatname denildiğinde de onun büyük eseri *Seyahatname*'dir. Seyahatnameler üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında Evliya Çelebi öncesinde de örnekleri görülen seyahatnamelerin Evliya Çelebi'den sonra iyice azaldığı görülmekte.

19. yüzyılın ortalarından itibaren, dünya çapında ulaşım imkanlarının kolaylaşması, ekonomik gelişme ve entelektüel bilgi birikiminin artması ile beraber seyahat etme ve seyahatname kaleme alma olguları yeniden önem kazanmaya başladı. Bu durum, Osmanlı Devleti'nde de, biraz daha geç olsa da etkisini göstermeye başlamış ve seyahatname türündeki eserlerin çoğalmaya başladığı görülmüştür. Özellikle, II. Meşrutiyet döneminde bu konuda büyük bir artış yaşanmıştır. Gazete ve dergilerde tefrika hâlinde yayınlanan seyahatnamelerin yanı sıra, risale ve kitap formatında basılıp satışa sunulan eserlerin sayısı da oldukça fazladır. Günümüze geldiğimizde, bize seyahatnameler ve seyahatname yazmanın önemini yeniden hatırlatan değerli bir isim çıkıyor karşımıza: Prof. Dr. İlber Ortaylı. Bir başka değer ise, yeni kurulan bir yayınevi olmasına rağmen kaliteli kitaplar yayınlayarak yayıncılığa giriş yapan Kronik Kitap'tır. Yazımıza konu olan eser ise, Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın kaleme aldığı ve Kronik Kitap tarafından 2017 yılında yayımlanan *İlber Ortaylı Seyahatnamesi*'dir. 277 sayfa olan bu eser, Ortaylı'nın Suriye, Ürdün, İsrail, Iran, Azerbaycan, Rusya, Kırım, Özbekistan, Tuna Havzası, Bosna, Makedonya, Arnavutluk, Sırbistan, Karadağ, Kosova, Macaristan, Romanya, Avusturya, Yunanistan, İtalya, Malta, İspanya, Portekiz, Litvanya, Estonya, İsveç, Hindistan, Japonya ve Singapur'a yaptığı gezilerine dayanmakta. Ayrıca kitabın sonunda da "Müzeler Dünyasından" başlığı ile Paris'teki Louvre Müzesi, Londra'daki British Museum ve St. Petersburg'daki Ermitaj Müzesi tanıtılmakta ve bu müzeler hakkında ilgi çekici bilgiler verilmekte.

İlber Ortaylı Seyahatnamesi'ne derinlemesine bakıldığında, seyahat edilen ülkelerde karşılaşılan durumların anlatılmasının yanı sıra, bahse konu ülkelerin tarihi ve coğrafi özellikleri hakkında da ayrıntılı bilgiler verilmesi kitabı farklı kılıyor. Eserin, konu edinilen ülkelerin tarihi, kültürel ve sosyal yapılarına dair dikkat çekici ayrıntılarla süslenen akıcı bir üsluba sahip olması takdire şayan. Eserin önemli bir bölümü, Osmanlı Devleti'nin himayesinde bulunan ülkeleri ve Osmanlı'nın sınır komşuları olan ülkeleri içermekte. Bunun yanı sıra İtalya, Malta, İspanya ve Portekiz gibi Osmanlı Devleti ile uzun mücadeleler yaşamış devletlere de değinilmekte.

Ortaylı, seyahatnamesine Ortadoğu'ya olan gezilerinden başlıyor. İlk olarak, dört yüzyıl Osmanlı hakimiyetinde kalan Suriye hakkındaki gözlemlerini anlatan İlber Ortaylı, bunu yaparken de Suriye'nin tarihini Roma zamanından başlayarak gördüğü kentlere ve eserlere referans vererek anlatıyor. Önemli ticaret yolları üzerinde bulunan ve bu nedenle pek çok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış olan Şam şehrinin tarih boyunca geçirdiği değişimleri İlber Ortaylı'nın satırlarından takip etmek insana ayrı bir haz veriyor. Halep ise, eserde ayrıca anlatılan bir diğer Suriye şehri. Suriye'nin tarihi ve kültürel mirasına değinilen bu bölümü okuyunca, bu güzelim ülkenin yıllardır süren acımasız bir iç savaşın kurbanı olduğunu bir anlık da olsa unutuyor insan. Daha sonra kendine geldiğinde ise, Ortaylı'nın bahsettiği bu yerlerde hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını fark etmenin dayanılmaz acısını iliklerinde hissediyor. İlber Ortaylı'nın rotasını, daha sonra, Ürdün'e ver ardından İran'a çevirdiğini görüyoruz. Kadim İran medeniyetinin meziyetlerini anlattıktan sonra, İran tarihinde önemli rol oynayan Selçuklu, İlhanlı, Safevi ve Kaçar dönemleri referans verilerek günümüz İran kültüründe Türk izlerine vurgu yapıldığını görüyoruz. İlber Ortaylı'nın eserinde en ayrıntılı yer verdiği ülkelerden biri de Yunanistan. 19. yüzyıldaki Osmanlı-Yunan mücadelesi, Türklerin zihin dünyasında önemli bir yeri olan Selanik şehri ve Yunan adalarından da bu bölümde bahsedilmekte. ■

İlber Ortaylı Seyahatnamesi
İlber Ortaylı
Kronik Kitap

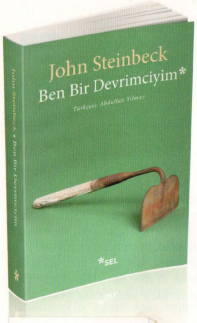

John Steinbeck
Ben Bir Devrimciyim

Nobel Edebiyat Ödülü'yle taçlandırılmış John Steinbeck'in yazma tutkusunun toplumsal mücadelelere ve tarihsel olaylara bakış açısıyla harmanlandığı bu eser, her kuşaktan Steinbeck okuru için yeni bir perspektif vaat ediyor.

Bu Kalem - Un(Ufak)
Enis Batur

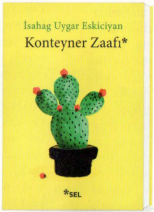

Konteyner Zaafı
İsahag Uygar Eskiciyan

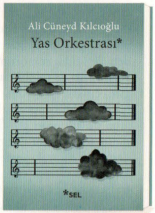

Yas Orkestrası
Ali Cüneyd Kılcıoğlu

Değer Teorisi - Antropolojik Bir Giriş
David Graeber
Türkçesi: Başak Kıcır

Ekolojinin Kızıl Hattı - Mülakatlar
André Gorz
Türkçesi: Nihan Özyıldırım

Mehmet Ali & Akşamsefası

*SEL
YAYINCILIK

selyayincilik SelYayincilik selyayincilik www.selyayincilik.com

HASTANE:
BİR İKTİDAR ALEGORİSİ

Erkan Şimşek

Kurumlar, dönemler, tarihsel figürler üzerinden devleti, iktidarı ve yıpranmış bir kelime olsa da sistemi anlatmak edebiyatın da sinemanın de eskimeyen imkanlarından ve konularından biri. Bunun iki türde de sayısız örneği var. Sinema eleştirmeni ve romancı Mehmet Açar da son romanı *Kayıp Hasta*'da hastane fikri / kurumu üzerinden bunu yapıyor. Hastaneler, devletlerin sağlık ve beden politikalarını uyguladıkları yerler olarak aynı zamanda ideolojik mekanlardır. Devlete iki kere maliyet yükleyen (çalışamadığı gibi tedavi olması gereken) hastaların varlığı yüzünden de sağlık sektörünün üretim / ekonomik boyutu vardır. Bir de tabii insanlık manzaralarının (adliyeler gibi) çıplak bir şekilde yaşandığı trajik yerlerdir. Nihat Genç'in bence Türkiye'de romanı değiştiren ince ama büyük eseri *Bu Çağın Soylusu* mesela bu trajedinin fotoğrafını çekmeyi başarmıştır. Bir hastaneden yola çıkarak devletin sefaletini, çürümüşlüğünü, kurumsal iflasını epik bir şekilde anlatır. Çünkü bir hastanede her şey vardır: Ölüm, hayat, ilaç endüstrisi, ekonomi politik, bürokrasi, çıkar ilişkileri, istismar, karaborsa, umut tacirliği, kan satıcılığı...Nihat Genç de bu bolluğu ıskalamamıştır. Roman, 80'ler Türkiye'sinin hazin bir özetidir.

Ancak dünya durmuyor, dönemler değişiyor ve küreselleşmenin remi ideolojisi kapitalizm devletleri, sektörleri, politikaları şekillendirmeye devam ediyor. Devletler güçleniyor, özgürlükler rahatlıkla yer değiştiriyor. Rahatlığı özgürlük olarak algıladığımız için de konforumuz arttıkça özgürleştiğimizi sanıyoruz. Aksine özgürlüklerimizi, yüksek teknolojinin nimetleriyle giderek güçlenen devletlere teslim ediyoruz. Kameralarla sınırlı hayatlarımız, kaydedilen internet alışkanlıklarımız, mahrem tüketim bilgilerimiz, sağlığımıza dair tüm veriler yeni dünyanın kara kaplı defterleri olan dijital bulutlarda saklanıyor. Şimdi bu gidişatın orta gelecekte aldığı şekli ve bir hastanede somutlaştığını düşünün. *Kayıp Hasta* işte böylesi bir gelecekte, Devlet Araştırmaları Hastanesi'nde geçiyor.

Hem bilim kurgunun hem de distopyanın sularında gezen *Kayıp Hasta*'da kahramanımız Ali Z. hem kendi bilincinin hem de devletin derinliklerine doğru yola çıkıyor. Teorik olarak çıkmanın mümkün olduğu ama bir türlü dışarı çıkılmayan bu hastane, Ali Z.'nin her girişimini usta bir retorikle püskürten yapay bir zeka ve onun parçası olan insanların yönetiminde. Yönetim, tedavi olmanın, sağlıklı ve mutlu olmanın yolunun, hastanedeki düzene ve ardındaki ideolojiye koşulsuz itaatten geçtiğini her adımda "hastalara" hissettiriyor. Tabii buradaki "hasta"nın özgürleşmek için mücadele eden insan olduğunu söylemeye gerek yok.

İnsanoğlu iktidar kavramıyla tanıştığı günden beri hep yeni direnç alanları inşa etmekle ve onu korumakla meşgul. İktidarlar da tam tersini yapmaktan yorulmuyor. Ezel – ebed bir mücadele diyalektiği bu. Bu savaşların yeni cephesi ise insanın hafızası, hatıraları, rüyaları...Mehmet Açar'ın belli ki sinemadan ve Stanislaw Lem gibi doğu bloku tecrübesinden gelen büyük yazarlardan etkilenerek kurduğu bu distopik dünyada da mücadele bu kavramlar üzerinden ilerliyor. Bu iktidar şeması içinde tek başına olan ve itirazını örgütlemeye çalışan Ali Z.'nin bu serüveni ve yaşadığı gerilim romanı son sayfaya kadar diri tutuyor. Aslında çok tanıdık bir realite bu. İnsana dair bilgisi arttıkça gücü de artan, bilgiyi tasnif ettikçe gücünün alanı genişleyen bir üst kurum olarak Sistem, bize hiç yabancı gelmiyor. Yine Stanislaw Lem'e müracaat edersek, Lem, kitaplarının bilimkurgu değil, düşünce tarihi ile ilgili olduğunu söyler. Bu insanın varoluşuna, kimliğine, geleceğine odaklanan tüm bilimkurgu eserlerinin ortak kaderidir. *Kayıp Hasta* bu derecede iddialı bir kitap değil. Ama yine de hastane ve sistem alegorisi ile basitçe bir gelecek zaman hikâyesine de hapsedilecek bir roman da değil. Zayıf yönleri, sığ bölgeleri olsa da temelde Açar'ın gayet ideolojik olan derdini anlatabildiğini söylemek mümkün. ■

Kayıp Hasta
Mehmet Açar
Doğan Kitap

DOSYA

NAZAN BEKİROĞLU

Bu sayımızın dosya konusu romana, hayata, masallara dair güçlü anlatısıyla ve kurduğu kendine has dünyasıyla okurunun kalbinde özel bir yerde duran Nazan Bekiroğlu oldu. Okurunun kalbindeki yeri özel dedik ama bu durum Türkçe için de geçerli. Çağdaş Türkçenin nitelikli, lezzetli, zengin; roman, hikâye ve denemelerine imza atan Nazan Bekiroğlu, hayatını ve metinlerini taşrada inşa etmiş, büyükşehrin keşmekeşine karışmayan münzevi bir yazar. Aşkı, toplumsal çöküş dönemlerini, tasavvufu, taşradaki asilzade ailelerin hayatlarını, muhtemelen kendi biyografisinin de katkısıyla nevi şahsına münhasır bir şekilde anlatan Nazan Bekiroğlu, roman, hikâye ve denemelerinin yanısıra akademik eserleriyle de tanınıyor.

Mehmet Ali & Akşamsefesi

NAZAN BEKİROĞLU'NUN İKİ DÖNEMİ: YILDIZLARDAN DÜNYAYA BİR YOLCULUK

Feyza Şener

Taşrada yaşayıp hiç taşraya, sokağa karışmamış, hayatı büyük dedelerden, ninelerden, mahalledeki yaşlı kadınlardan öğrenmiş birine benziyor Nazan Bekiroğlu. Hikâyeleri asırlar öncesinden, hatta bazen Âdem ile Havva'dan başlıyor. "Hakkında'" ilk okuduğum şeylerden birisi, Ekşi Sözlük'teki şu cümleydi: "Küçükken konuşması bozulmasın diye sokakta oynaması istenmiyem, zamanını evde kitap okuyarak geçiren insan" (kahverengibotlutirtil, 08.01.2003). "Hakkında" diyorum çünkü o zamanlar, bir romanı okuduktan sonra yazarıyla ilgili bilgi edinmek gelmezdi aklıma pek. Yazılan hikâyenin kendisi yeterliydi; belki yetmeliydi. Hatta yazarlarla tanışma çabalarım genelde hüsranla sonuçlanmıştı. Hikâyelerini sevdiğim yazarları gerçek hayatta pek sevmemiştim. Anılar, biyografiler, otobiyografiler okuyunca da mesela, canım sıkılacaktı ileride hep.

Velhasıl, Nazan Bekiroğlu'yla ilk tanışmamdan, yani *İsimle Ateş Arasında* (2002) kitabını (roman mı demeliyim, hikâye mi?) okuduktan sonra yukarıdaki alıntı cümleyi de görünce kafamda bir şimşek çakmıştı. "Evet," demiştim kendi kendime, "Ancak böyle olabilir. Başka türlüsü zor." Neydi zor olan? Nazan Bekiroğlu gibi yazmak... Hele bu devirde, kelimelere hürmetin hiç olduğu devr-i fetrette.

Edebiyat eleştirisinin nasıl olması gerektiğini T. S. Eliot şöyle açıklıyordu (mealen): Eleştirisi yapılan kitabı, kendinden önceki edebiyat eserleri içerisindeki yerine yerleştirmek. Gelgelelim, Nazan Bekiroğlu'nu bir yere yerleştirmek kolay olmuyordu. Sonrasında da çok düşündüm, şiirle nesir arasında, Doğu'yla Batı arasında bir yerlere tekabül ettiğini varsaydım. Cümlelerinin yapısından ötürü üslupçuluk mu demeliydi onun edebiyattaki çabasına (edebî formuna), yoksa eski kelimelere düşkünlüğüyle bir çeşit nostalji arayışı mıydı? İlki biraz örtüşüyordu belki ama geçmişteki hikâyeleri, zamansız, mekânsız, o an oradaymış gibi bir şahitlikle aktarmasından ötürü tam anlamıyla nostaljik denemeyecek bir arayışı. Ama ne kadar bugüne sesleniyordu? Zamanlar üstü müydü, yoksa tıpkı ölmüş yıldızların ışığının ancak dünyamıza ulaşması gibi, ölmüş gitmiş zamanları tasvirden mi ibaretti?

Nun Masalları, *Yusuf ile Züleyha*, *İsimle Ateş Arasında*, *Cam Irmağı Taş Gemi*... İlk dönemi Nazan Hoca'nın. Şöyle sıralayayım izlenimlerimi: Kelimelerle arası çok iyi bu kadının. Evet, o bir kadın. Hikâyeleri döne döne, insanın içine işleye işleye anlatıyor. Acelesi yok, kâğıda mürekkeple yazıyor. Şahitlik ettiği hikâyeleri yazıyor ama şahitlik etmenin de bir bedeli olduğunu hatırlatıyor okura. O yüzden kıymetli hikâyeleri. Hemen göstermiyor onları, önce ağdalı bir dilin içine saklıyor. Meraklısı okuyup anlayabiliyor. Bugünün isinden pasından, hani o evden çıkmasına mani olan günlük hayatın kirinden kaçınmak için çok eski zamanlara gidiyor çoğu kez. Ancak taşrada yazar nasıl izole kalmışsa, hem tarihin hem de edebiyatın zamanından ve mekânından da izole kalabiliyor yazı... Bu iyi bir şey mi, kötü bir şey mi, ona okurlar hükmetsin.

Zaten sonra kendiliğinden ikiye ayrıldı Nazan Bekiroğlu'nun edebiyat macerası. Yukarıda saydığım romanlarının yanı başında büyüyen, olgunlaşan bir akademisyen kimliği de vardı Nazan Hoca'nın ve sanırım genç kız meraklarını aşıp *Nar Ağacı*'na, *Mücella*'ya çevirdi yönünü o ciddi kimlik/kadın.

Açıkçası ben bu yeni mahsulleri pek tutmadım. Ama galiba bu benim zevkim. Gerçi ben de büyüdüm bu arada biraz. Edebiyat hakkında farklı şeyler düşünmeye, hele ki roman sanatıyla ilgili rafine zevkler geliştirmeye başladım. Roman yazmak için basit bir hikâye yetmez mesela, bir toplum düşlemelisiniz. O toplumun tarihi olmalı, ekonomi-politiği olmalı, sembolik referansları olmalı, dinlerle, kültürlerle bağları olmalı, bir karakter ağzını açtığında yedi sekiz anlamlı, bol katmanlı konuşabilmeli. İyimserler iyi roman yazamazlar bir de. Sevgilinin ceylan kalbi, ahu gözleri, ok gibi kirpikleri olduğu kadar bağırsakları, anlamsız öfke krizleri, hayrette bırakacak ölçüde ahmaklıkları filan da olmalı. Hayat, olağanüstü bir plan üzere akıyormuş gibi görünse de gün içinde ayağımızın serçe parmağını sehpanın kenarına vurabilme ihtimalimizi akla getirmeli.

Gelgelelim, benim "erken dönem Nazan Bekiroğlu edebiyatı" meftunu olmamı sağlayan şey de zaten bunlardan kaçınmasıydı Nazan Hoca'nın. O çok yükseklerde uçuyordu, ben de kollarımı yukarı, bulutlara uzatıp kelimelerini yakalamaya çalışıyordum. Şehrazat gibi ölmemek için hikâyeler anlatıyordu bazen, Divan şairleri kadar abartılı hissediyordu hissettiklerini, bir de iyimser desem de insanın karanlıklarını ifşa ediyordu. En kuytuda kendini kandırdığı anları yakalıyordu çoğu kez. İyimserliği, bu kötülüğün, bu karanlığın herkesin

dünyasında aynı şekilde kötü ve karanlık olarak kodlanmış olduğuna dair sınırsız güvendendi belki.

Dönüp dönüp kaç kez okudum bilmiyorum *İsimle Ateş Arasında*'yı. Topyekün bir düşüş ancak bu kadar güzel anlatılabilirdi. Bir devletin düşüşü (Osmanlı), bir ocağın düşüşü (Yeniçeriler), bir toplumun düşüşü (tartı da bozulmuştu!), bir ismin düşüşü (esame defteri), bir erkeğin düşüşü, bir kadının düşüşü... Hepsi de ateşe! Yukarıda parantez içinde geçiştirdiğim tartışmayı açayım: Yayınevi roman etiketi kondurmuştu kitabın üstüne ama bir roman değildi bence *İsimle Ateş Arasında*. Uzun bir hikâyenin cezvede kaynarken etrafa taşması gibiydi. Bir hikâyeyi anlatırken onu neden anlattığını da anlatmak durumunda kalan anlatıcının durumundan kaynaklanıyordu biraz. Taşan hikâyeler, ana hikâyeyi anlamlı kılıyordu elbette ve uzun ana hikâye de hakkını veriyordu pek çok şeyin ama işte roman gibi değildi yine de. Yapısı dünyevî değildi, gökteki yıldızlar gibi saçılmıştı. Gerçi Nazan Hoca zaten bunu yazmıştı: "Kalplerin tarihçesi yazılmadıkça ne tarihe ne romana inanacağım."

İlla bir isim vereceksem, heyecan verici bir deneyim derdim. O kadar ki, Nazan Bekiroğlu'nun o kitapla ilgili benim kadar heyecanlanmamış olmasına hep içerlemişimdir. (Bir de anı anlatayım: Bir TÜYAP Kitap Fuarı'nda imza için sıraya girmiştim. Uzunca bekledikten sonra o an geldi. Kitabın ön kapağını açıp sadece ismimi söyledim. Öyle iyi susmuştum ki, Nazan Hanım merak edip sormuştu ne haldeydim, okuyor muydum, hangi okuldaydım... Dedim ya, yazarlarla tanışma fobim var biraz.)

Nar Ağacı'nı ilk çıktığı günlerde okuyan bir arkadaşım, "Nazan Hoca fikri senden çalmış," demişti. Meğerse ben ona anlatmışım bir ara, "Eğer bir roman yazarsam, her bölümde bir fotoğraf karesini açarım" diye. Büyük ihtimal Nazan Bekiroğlu'nu okudukça içimde tutilmen bir fikirdi bu. (Tabii birazcık da Murat Gülsoy'un *İstanbul'da Bir Merhamet Haftası* romanının ve Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna*'nın girişindeki resim tasvirinin etkisi). Çünkü evet, Nazan Hoca'nın edebiyatını tanımlayacak bir tabir bulmaksa muradınız, "anların (fotoğraf karelerinin) anlatıcısı" demek uygun düşer. Hikâye anlatıcısı dese de kendine, çoğu zaman bir an içre filizlenen bir tasvire benzer onun hikâyeleri. Bir minyatürü, gözleri görmeyen bir meraklıya anlatmak gibidir. Hattâ çoğu kez bir tasvirin tasviri. Nesirle şiir arasında salınan üslubunun hayranı (ve hep başarısız taklitçileri) olan okuyucular, ondaki bu usturuplu karmaşayı, edepli havailiği, perde altındaki uçarılığı sevmişti muhtemelen. Bu yüzden de, diğer yazarlarda olduğu gibi Nazan Bekiroğlu'ndan da alıntı cümleler kullanmaya başlamışlardı. Ancak onun cümlelerinin, tıpkı hattatlar gibi, kalemi kâğıttan kaldırmadan birbirine eklenen bir yapısı olduğunu az kişi bilirdi. Genişçe bir düzlükteki yalnız bir kuyunun

Mehmet Ali & Akşamsefası

yukarıdan bakınca kapkaranlık tek bir nokta gibi göründüğünü ama o kuyunun bir hayli derin olduğunu ancak onu merak edip yanına gidenlerin bileceğini, bilememekteydiler. Bu yüzden de Nazan Hoca'nın kitaplarından yapılan her alıntı, biraz eksikti.

Bir an da bir kuyudur anlatmasını bilene. Karanlığa baktıkça, bir parçası karanlık olur insanın. Sonra da kendine bulaşan o karanlığa düşer. Nazan Bekiroğlu hikâyelerini, Şehrazat'ın, yani Doğu'nun hikâyelerine benzeştiren de buydu: Her kahramanın kaderi, böyle bir an ile mühürlenmişti. Sonrası o an etrafında kopan bir fırtınaydı. Alev alırdı, sonra sönerdi. *Nar Ağacı*'nda da, *Mücella*'da da, ne kadar daha romana yaklaştırsa da üslubunu, üslupçuluk yerine yapıya odaklansa da, bu kaderin bağlandığı anlar alışkanlığını bırakamadı. Hattâ bunu daha da yaydı, Türk edebiyatının ilk kuşaklarına öykündü, zaten o dönemleri anlatmaya başladı biraz, erken Cumhuriyet dönemi yazarları gibi. Zor şartların ezilmiş, biraz silinmiş ama gökkubbede yine de hoş bir sadâ bırakabilmiş insanlarını anlatmaya koyuldu. Halide Edip'le tanışıklığı vardı, Orhan Okay hocasıydı. Şair Nigar Hanım'ın yazarıydı! Fotoğraflar gibi "sessizce şahitlik etmenin ağırlığını" taşıyan romanlar yazdı hep. Son iki romanıyla onu tanıyanlar, onun zamansızlığa öykündüğü eski kitaplarını okusalar pek inanamazlar muhtemelen. Benim gibi Nazan Hoca'nın o yıldızlarda gezinen ilk dönemine meftun olanlar da, son iki romandaki dünyaya kök salma hâlini yadırgar.

Bu arada başka istisnası var mı bilmem, *İsimle Ateş Arasında*'nın hakkı yenmiş, alevlenememiş ve hâliyle de sönememiş karakteri Nihâde, yani aslında Numan'ın kendi hikâyesini anlatabilmesi için sessiz kalmış olan, Numan'ı umutlandırmamak için, doldursun diye verdiği dört defteri boş bırakan Nihâde, *Cam Irmağı ve Taş Gemi*'de dile gelmişti. (Nasıl da beklemiştim Nihâde bir şey desin diye!) Çünkü, tıpkı gezegenler gibi, tıpkı atomlar gibi... Tıpkı Mevlevîler gibi Nazan Hoca'nın karakterleri de kendi etraflarında dönerek âlemde var olurlar ve bu sürekli, biteviye, israrcı hareketten beklenmedik şekilde, yenilikler zuhur eder. Yeter ki bakmasını bilsin okurlar. ■

NUN'LA BAŞLAYIP NUN'LA BİTEN

BİR MASAL BU...

İbrahim Tüzer

> "...içimdeki denizden kaç dalga geçtiğini kim saydı?"
>
> *Arka Kapak / Nazan Bekiroğlu*

Yarımlığımız Hep Akılda...

Hep yarımdır insan; ne zaman tamamlanır bilinmez. Hasretini çeker, heves eder ve arzular aklına, gönlüne düşeni. Gözün gördüğü, hayallerin resmettiği ne varsa hep doldurur insan dünyasını. Doldurur ve parçası olduğu bütün'e doğru meyleder sürekli. Neyin parçası olduğu, hangi bütünün yarısında kaldığı, nasıl tamam olacağı muammadır hep ona. Bu bilinmezin ardına düşer ve ayrı kalışın sızısı hiç terk etmez insanı. Sıcak, sımsıcak yuvaya duyulan özlem gibi hep bütünün, tamam olmanın hasretini çeker insan.

Bazen sadece gözüyle görüp eliyle dokundukları tamamlar bu hasretini. Bir çember gibi kapanır insanın üzerine dünya. Boşluk bırakmaz ve yarımlığının giderildiğini, sızısının dindiğini düşünür böylelikle insan maddi olan kazanımlarıyla. Öyle kocaman bir yer kaplar ki bu durumda insan dünyada, gölgesini de kendinden zanneder ve neyin gerçek neyin sahte; kimin eksik kimin fazla olduğu anlaşılmaz bir daha. Makamlar, unvanlar, sıfatlar insanın sahiciliğinden önce gelir ve yarımlık sona erer. Bütün'e olan hasret biter ve gölgesi tarafından ele geçirilir artık insan tüm varlığıyla.

Carl Gustav Jung, insan yaşamının esas gayesinin gölgesi tarafından ele geçirilmeden, kendi karanlıklarını aydınlığa çıkarmak, eksikliklerini tamamlayarak zedelenmişliklerinin ıstırabını azaltmak olduğunu söyler. Bu gaye fark edildiğinde ancak insan, tamam olmuş/tamamlanmış sayılır. Fakat bu fark ediş çok kolay olmaz. İnsanın bütün ile ilişkisi maddi olanın sınırlarını aştığında; hasret giderme duygusu, kalbin ve ruhun seviyesine yükselebildiğinde tamam etme eylemi de gerçekleşmeye başlar. İşte o zaman neyi kaybettiğini hatırlar insan. Unutulanın eksikliğini de hissettirir böylelikle her hatırlayış. Ne kadar uzakta olursa olsun aramak başlar sonra. Yarımlık hatırda tutulur ve aramak, bulmak, bilmek için yolculuklara koyulur insan. Nazan Bekiroğlu'nun *Nun Masalları*'nın (Eserden yaptığım alıntılarda, Timaş Yayınları'nın 2015 yılında İstanbul'da yayımladığı 22. baskısını kullandım) kahramanları gibi hiç bitmez çıkılan bu yolculuklar. Bir nun'dan diğerine devam eder durmadan.

Her Masal Bir Davettir Okura

Her sanatkârın, metinlerini ince ince örgüleyerek bir anlam evreni oluşturan nitelikli her yazarın, bir giriş kitabı vardır. Okur, bu kitapla yazarın dünyasını aralar, sesini duyar ve yazılan her metinle zenginleşen diğer anlam alanlarına bu kapıdan hareketle nüfuz etmeye çalışır. *Nun Masalları* da Bekiroğlu'nun hem poetik hem de metinlerinin anlam evrenine bakış açısı yakalayabileceğimiz giriş kapısıdır. Dikkat çekmeye çalıştığım bu hususta Nazan Bekiroğlu'nu yetkinliğini zamanla kazanan diğer yazarlardan ayıran nokta ise *Nun Masalları*'nın onun yayımlanmış ilk anlatısı olmasıdır. Yazar bu kitabında bir araya getirdiği hikâyeler ile sonradan yayımlayacağı *Yusuf ile Züleyha, La: Sonsuzluk Hecesi* gibi anlatıları için okuru adeta hazırlar ve onlara metnin içerisinde kaybolacakları anlam alanlarının varlığını hatırlatır sürekli. Böylelikle masalsı bir kurgunun içerisinde kendi hikâyesini bulmaya çalışır okur *Nun Masalları*'nda.

Postmodern anlatılara has kurgu ve anlatım tekniklerine sıklıkla müracaat edilmesi belki de okurun metne bütünüyle dahil edilebilmesine imkân hazırlamakla ilgilidir. Nitekim Bekiroğlu kimi zaman Hattat, Padişah, Cariye, Peri Kızı, Genç Kalfa, Enderun Ağası, Genç Mezarlık Bekçisi, Şeyh, Türbedar, Editör ve Şair Nigâr Hanım gibi masal kahramanlarıyla kimi zaman da bizatihi bir anlatı kahramanı gibi metninde yer alarak okuru içsel yolculuklara çıkmaya davet eder. Masalın *Hattat ve Padişah* adlı Birinci Bölüm'ünde mesela içerisinde biriktirdiklerini yazma ve anlatma aşkıyla yanıp tutuşan; demese, derdinden yok olacak olan Hattat'ın var olma mücadelesi anlatılır okura. Ancak bu mücadele sadece Hattat'ın değil yazar anlatıcının da bir varoluş mücadelesidir aslında.

Ursula K. Le Guin, *Zihinde Bir Dalga* adlı kitabında "yazar ve karakter" konusuna değinirken; yazarın bakış açısı karakterinkiyle tam tamına örtüşüyorsa anlatılan hikâyenin kurmaca olmadığına, ya üstü örtülmüş bir hatırat ya da kurmaca cilası atılmış bir vaaz olduğuna, işaret eder. Nazan Bekiroğlu da Hattat gibi, Editör gibi, Genç Mezarlık Bekçisi gibi öykü kahramanlarıyla didişir, tartışır ve kendi iniş çıkışlarını, bireysel yolculuğunu hissettirir okura. Kimi zaman kahramanları aracılığıyla gerçeğin ne olduğunu tartışır; "gerçek gönüldedir ve gözle görülmez" dedirtir tartışan karı kocadan kadın olanına. "Gerçek gözle görülür ve bedenleri doyurmaya yarar" dediğinde ise erkek; sekiz aylık ağlayan bebeklerini işaret ederek "gerçek bu değil mi" deyiveren Peri Kızı'nı çıkartır ortaya.

Sınanır İnsan ve "İri Bir Kara Leke Kalır" Ardında

Kimi zaman da bütün varlığını diğer yarısını aramaya adamış olanların öyküsü dile getirilir anlatılarda. Tüm sevinçlerini, acılarını, düşlerini, erdemlerini, erdemsizliklerini, aşklarını, "varlıklarında bunca yok iken, yokluklarında bunca var olan tanıdıklarını" defter defter kaleme alan Hattat'ın bütün'e olan hasretinin dile getirilmesi gibi. Sımsıcak saray odalarında yazdıklarını sabahlara kadar Padişah'ın gözlerinin içerisine bakarak okuyan ancak daha çok bilinmeyi, görünmeyi arzulayan Hattat'ın hasreti gibi. "Seni ben anladım yetmez mi?" diye soran padişaha "sen olsan bile yetmez padişahım" diye cevap veren "var ve çok olmayı ümit eden"lerin hikâyesi gibi.

Sınanmak da hayata dahil olduğu kadar masala da dahildir elbet. Tıpkı Hattat'ın bilinmek, görülmek arzusuyla sınandığı gibi. Bir çift göz tarafından anlaşılmış olmayı, üstelik ruhuna, gözlerine ve tüm varlığına aşına olan bir padişah tarafından bilinmeyi yeterli görmeyip daha ötesini istediğinde sesinin kısılıp kalabalıklar karşısında "hırıltı"sının artıp imtihanın çetin olması gibi.

Hattat/Yazar ve Padişah/Tanrı ilişkisini metaforik okumanın halka halka çoğalacağı yeni anlam alanlarıyla oluşturur Bekiroğlu. Bilhassa "benim gerçeğim sensin ve padişahım, beni bir tek sen anlarsın. Sen beni tam anlarsın. Hiç boşluk kalmadan. Âşınamsın Hünkârım" dedikten sonra Hattat'ı yeni yolculuklara çıkarır yazar. Bu seferki sınanma, gerçek ve bütün ilişkisi düzleminde hasreti çekilerek elde edilenler karşısında ne kadar sebat edileceğine yöneliktir belki de. "Farklı bedenlerde aynı ruha dönüşeceğiz" diyerek Padişahın kendisini, ruhunu duyabilme sınırına yükselen Hattat, "bir rüyaya benzeyen cariye"nin "gül kurusu", "ipek hışırtısı", "elmas bir

Çizim. Özlem Aka

gecenin parıltısıyla" bakan gözleri karşısında Padişahı da hasretini çektiği bütünlüğünü de "incecik bir sızıyla durmaksızın kanayan" karısının kalbini de unutuverir. Unutuverir ve "iri bir kara leke" yayılır bembeyaz sayfaların tam ortasına.

İki nun arasında kaybolanların masalıdır aslında tüm anlatılar. Yüce, ideal ve ilahi olanla maddi olana sıkı sıkıya bağlı kalan beşerin trajedisi; iniş ve çıkışları işaret edilir sanki muhatabına. Masallarının orta yerinde kendine yönelerek "İçimdeki denizden kaç dalga geçtiğini kim saydı? Bütün kalelerimin neden her defasında böyle savunmasız düştüğünün sebebini kim merak etti? Her çıkışımda kalelerimden, biraz daha nasıl olup da bu kadar küçülebildiğimin nedenini kim anladı? Mutlak olanda var olmak için yaptığım her şey, yazdığım her yazı, var olmak ve toplanmak için attığım her imza biraz daha dağılmama ve küçülmeme yol açtı. Sırtımda alev gömlek, Hattat içim yanıyor" diyerek hem anlatı kahramanlarıyla hem de okuruyla bütünleşen bir yazarın içsel yolculuğudur bu aynı zamanda.

Nun Masalları Hattat'ın hikâyesiyle başlar ve devam eder diğer anlatı kişilerinin bireysel yolculuklarıyla. Aşkla başlar ve aşkla noktalanır tüm hikâyeler. Genç Mezarlık Bekçisi'nin, Genç Kalfa'nın, Son Padişah'ın, Nakkaş'ın ve Nigâr Hanım'ın uzağına düştükleri ve tamamlanmak için aşkla bütün'e yönelmeleri hissettirilmeye çalışılır okura.

Elbette hissedebilen bir kalbi olana... ■

Mehmet Ali & Akşamsefası

KUYUYA KİM DÜŞTÜ? YUSUF MU, ZÜLEYHA MI?

Merve Akbaş @merveakbas

"...Züleyha Yusuf'a bir mektup yazmaya başlayınca Yusuf diye başladı, Yusuf diye bitirdi. Gördü ki, hitaptan öteye geçemedi. Anladı ki aşkın nâmesinde, ser-nâmeden öte kelam yok. ve Züleyha'nın lügatında yusuf'tan öte sözcük yok. Bil ki kelamdan da öte sadece ah var, ah ki dünya onun üzerinde durur, gökkubbe onun hararetiyle döner..."

Arka Kapak / Nazan Bekiroğlu

Her şey bir adımla başlar. Bir adım. Hikâyeyi, meseleyi; sevgiyi ve nefreti tek nefese toplayan yalnızca o ilk adım. Öncesinde ve sonrasında kalan; o anda kalan; biricik olan... Nasibimize düşen sadece o biricik... En başından beri onun sesini duyanlar ve yankılayanlar olarak bizler; hepimiz her yeni adımda, her yeni günde usanmadık çoğalttık; onu yeniden doğurduk. Kıyamadık başka türlüsüne. İncelttik tüm fazlalıklarımızı üzerimizden. Çoğalttık tüm evreni gözümüzün ardında. Nasibimize kalan, rüyamıza giren, bize; nefesimize güç veren o biricik aidiyetimizi ve ne reddedebileceğimiz; ne de kabul edebileceğimiz o biricik yalnızlığımızı. Duyamayız ama kulaklarımızı tıkayamayız. Konuşamayız ama ağzımız nasıl kapalı kalır! Gözlerimizse bazen boş bir karanlık bazense göz alıcı bir parlaklık içinde... Bir adımın ardında kalanlar, şahit olanlar, hasret çekenler... Nasıl da biliriz, nasıl da hissederiz!

Her şeyin başladığı o adımda; bir babanın yüreğine düşen korda, bir aşığın kalbine düşen korda; nereden bilebiliriz ki o ilk adımı. Hissedilir mi o anın öncesi sonrası; şimdisi... Hissedebilir miyiz? Mesela Yusuf'un kuyuya düşüşünü, Züleyha'nın ona doğru attığı ilk adımı ne kadar tanırız?

O ilk adımın; öncenin, sonranın ve hatta şimdinin kalmadığı o adımın ismidir rüya. Bilinmez, hissedilmez. Biz ancak yankısını duyarız. Yüreğimiz de bileğimiz de dayanmaz fazlasına. Bizim için rüya yalnızca karanlık demektir. Görmeyen gözlerimiz için hem de içinde kaybolacağımız, koca boşluktan ibaret bir karanlık.

Aslolan Hakikat Yol

İbn-i Arabi, Tanrı'nın iki farklı insanı olduğunu söyler. İlki yolculuğu izler, diğeri zaten yoldadır. Aslonan hakikat yolda gizlidir. Doğu edebiyatında da bu söylemin yansımalarını görürüz. Bize anlatılan kıssalar hep izlenen bir yolu, yolda olanları ve onun hikayesini aktarır. Kur'an-ı Kerim'de "ahsenü'l-kısas" yani kıssaların en güzeli olarak geçen hadiseyi, yani Yusuf ile Züleyha'nın hikâyesi de aslında bir yolun; ömür güzergahının anlatısıdır. Divan edebiyatında defalarca işlenir; Şeyyad Hamza'dan Kemal Paşazade'ye, Abdurrahman Gubarî'den Şerifî'ye ve Taşlıcalı Yahya'ya sayısız kimse tarafından dillendirilir. İsrailiyat kaynaklarında da bulunan hikâyenin ayrıntıları herkes tarafından farklı biçimde şekillenir. Her kalem, kendi biricik hikâyesini yazar kuşkusuz. Nazan Bekiroğlu'nun *Yusuf ile Züleyha*'sı ise modern dönemin en önemli eseri olarak gelir önümüze. 2000 yılında okurla ilk defa buluşan eser aradan geçen zaman içinde modern bir klasik olmayı başarır ve defalarca yeni baskı yapar.

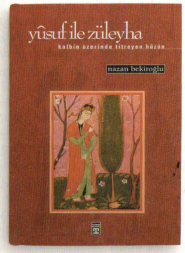

Yusuf ile Züleyha
Nazan Bekiroğlu
Timaş Yayınları

İlk Adım İlk Dua

"Kalbin üzerinde titreyen hüzün", Bekiroğlu'nun kitapta ettiği ilk duadır. İlk adım, ilk nefes. Böyle başlar Yusuf'un rüyası. Ne ki Yusuf'un rüyası, ne ki Züleyha'nın rüyası... Firavn'nın bile bir rüyası vardır bizde yankılanan. Bizim işittiğimiz, yüzyıllardır kulağımıza çalınan bir yankı: "Yazının bedeli vardır bilirsiniz. Kurban ister, kan ister. Ter ister, gözyaşı ister. Bu yüzden kaderi ağırdır. Yazının kalbi vardır." Bize düşen bu kadere dua etmek. Usta yazar Bekiroğlu bu sözlerle başlar duasına. *Yusuf ile Züleyha*, biz okurlar için, o ilk adıma edilen bir dua gibidir. Sadece yankısını duyduğumuz bir sese ettiğimiz dua...

Bekiroğlu bizi kitap boyunca rüyadan rüyaya taşır. Yusuf'un rüyasıyla başlayıp duasıyla bitirir. Her karakterin önce ilk adımını, sonra da kendi yolunu görürüz. O yol üzerine ilerler hep hikâye. Binlerce yıldır anlatılan bu kıssayı okura taşımak herkesin harcı değilken usta yazar olaylar silsilesi o kadar güzel taşır ki kelimelere, bize hayranlıkla bakmak kalır sadece. Hikâyeyle ilgili daha önce hayal etmediğimiz, edemeyeceğimiz ayrıntılar da hediye edilir.

Kuyuya Düşen Yusuf

Yusuf'un bir ömür boyu ilerlediği yolda gideriz. Önce Ay'ı, Güneş'i ve on bir yıldızlı rüyasını anlatır Bekiroğlu. Yakup'un oğlunu nasıl sevdiğine yalın kelimelerle şahitlik ederiz. Ken'an'a yakınlaşırız her anlatımda. Çölü görürüz, Mısır'ı gezeriz adım adım. Nil'i bir tekneyle, tenha bir vakitte dolaşırız. Kelimelerini dizişi bir mesneviyi andırır bize. Usul usul boyut değiştiririz sanki. Onların yanına varırız. Kuyuya düşen Yusuf'u tutmak isteriz bir çırpıda. Köle diye satılırken neredeyse biz de atılırız ortaya.

Züleyha'nın Yolu

Bekiroğlu her karakteri de ayrıntılı biçimde işlemeyi ihmal etmez. Yusuf'un içinde bulunduğu ruh hâline bile yakınlaşırız. Onun Rabbi'ne yakarışı, Züleyha'nın sırtında bıraktığı izin yıllarca sızlaması ve tabi duasıyla tanışırız yeniden: Rabbim bana istememeyi istemeyebilmeyi nasib et.

Züleyha'nın hikâyesi de hiç bilmediğimiz ayrıntılarla süslüdür. Önce Züleyha'yı güzeller güzeli bir kadın olarak tanırız. Daha sonra aşk için itibarını ayaklar altına alan, kocasına ihanet eden, bir peygambere iftira atan kimseye dönüşür. En sonunda acı çeken, Yusuf'un rabbine iman eden bir mümin kadın olur. Geçirdiği bu dönüşüm aslında onun yoludur. Esas olan ise Yusuf'un istikametidir.

Harf Harf Döşenmiş Bir İstikamet

Bekiroğlu *Yusuf ile Züleyha*'sında kendi ilk adımını atıyor ve yüzyıllık hikâyeye kitap boyunca okur için cümle cümle, kelime kelime, harf harf döşenmiş bir

"Yusuf Kuyudan Çekilirken", Buhara,1560.

istikamet oluşturuyor, yaklaştırıyor, içine sokuyor. Hem Yusuf'un hem Züleyha'nın hem Firavn'ın rüyalarına ortak ediyor; Yakup'u, Potifar'ı hem bedevinin Yusuf'a hediye ettiği aynayı hem Züleyha'nın gelecek zamanlara seslenmesini, taşkınını tam yedi yıl esirgeyen Nil'i gösteriyor. Kurt olup utancımızdan yakarıyoruz, kuyu olup sevincimizle şahitlik ediyoruz. Usta yazar, bizi, yankı yankı büyüyen bir rüyaya davet ediyor. Her şeyi bir nefeste bir araya toplayan, başlatan ve durduran o ilk adım belki de bizim zamanımız için olabilecek en tanıdık fakat tüyler ürperten bir sesle karşımıza çıkartıyor; Kurt'un sesiyle:

"Nasıl herkese duyurur da sesimi derim: 'Bu anlattığınız ben değilim. Ben bu anlattığınız değilim. Yusuf'u ben nasıl yerim? Ben Yusuf'u nasıl yerim?'" Sözünün bu kısmına gelince Kurt, nemli gözlerinden boncuk gibi yaşlar dökülmeye başladı. Gri tüylerle kaplı göğsü, ön ayakları ıslandı. Bir ah çekti derinden derine. Islak burnu daha bir ıslandı. Ve devam etti: "Ben şimdi adımı nasıl temize çıkarayım. Alnıma sürülen bu kapkara lekeyi neyle, nasıl yıkayayım? Öyle bir leke ki değil bana, yeter kıyametin kopacağı güne değin gelip geçecek tüm torunlarıma. Tek muradım, bütün yaratılmışların sahibi olan Tanrım. Bu ayıpla yaşatamazsın beni. Ya alsın yeni doğmuş bütün kurt yavrularıyla birlikte canımı, kurt neslinin dalı yaprağı burada kesilsin, ya da adım temize çıksın." ■

SUSSAM SADECE GÜLÜMSESEM

hasanozturktrb@hotmail.com
Hasan Öztürk

Aşkın ezelden bir hatırlama, ezel tanışıyla bu dünyada karşılaşma olduğuna iman edeli ben, çok oluyor. Ama aradan geçen süre içinde hatırlamaların da yanıltıcı olabileceğini öğrendim. Çünkü buldum zannedip yanılmak var. Bulup da tanımamak var. Bulup da hatırlanmamak var. En acısı da ezel tanışıyla karşılaşıp onun tarafından hatırlanıp ama onu hatırlayamamak olmalı.

Arka Kapak / Nazan Bekiroğlu

Nazan Bekiroğlu adıyla Mart 1990'da yayımlanmaya başlayan *Dergâh* sayfalarında (Nisan 1990) tanıştığımı söylemeliyim. Dergide ilk kez yazımın yayımladığı altıncı sayıda (Ağustos 1990) N. Bekiroğlu ile sayfa komşusu idik; yüz sayı boyunca şöyle böyle devam etti bu komşuluğumuz.

Dergâh dergisinin Kasım 1994 tarihli 57. sayısında "*Dergâh*'la yola devam: 55 sayı 55 hikâye" başlıklı bir yazım yayımlanmıştı. Oldukça iddialı başlangıç yıllarında, her sayı bir öykü yayımlamayı ilke edinen derginin -yalnızca iki sayıda öykü yayımlanmamıştı, iki sayıda da ikişer öykü vardı- elli beş sayısının öykülerini genel çizgileriyle değerlendirmiştim yazımda. Altısı kadın, toplam on dokuz öykücünün elli beş öyküsünden söz ederken on üç öyküsüyle Nazan Bekiroğlu adının birinci sırada olduğunu belirterek eklemiştim: "Akademisyen kişiliği yanında, 'hikâyeci' olarak edebi eser veren Bekiroğlu, bu yönüyle Tanpınar'dan sonra geliyor, ki örneği de pek azdır. Akademisyenliğinin aksine hikâye yazarlığında 'amatör ruhla' çalıştığını belirten Nazan Bekiroğlu, hiç şüphesiz *Dergâh*'ın Türk hikâyeciliğine kazandırdığı bir isimdir. Geçmiş ve gelenekten edebi eser ölçüsünde yararlanma konusunda -M. Kutlu gibi- Nazan Bekiroğlu'nun dikkatle değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. İkide bir hamasi duygularla 'milli sanat' naraları atanların Nazan Bekiroğlu'nun hikâyelerine sahip çıkabileceklerini de sanmıyorum. Çünkü o hikâyeler okunmak ve arka planı değerlendirilmek isteyen türdendir, mesaj dolu reçeteler değildir. Mustafa Kutlu, "Yakın çevreniz sizi anlamıyor, uzaktakiler de anlamak istemiyor," diyordu. N. Bekiroğlu, 'Bazıları hikâyelerimi anlaşılmaz buluyor. Mesela çok yakınımda oldukları halde öğrencilerim (aynı fakültenin tarih öğrencileri) farkında değiller sanırım. En azından bana gelmediler.' (*Dergâh*, s.21, Aralık 1991) diyor. Osmanlı'nın siyasi ve askeri tarihine hamasi duygularla bakan mesaj yüklü, bildirge nitelikli hikâye/romanlar yerine Nazan Bekiroğlu'nun Osmanlı'yı yaşayan ve hisseden insanların tarihi olarak değerlendiren 'teknik ve tematik olarak tembelliğe tahammülü olmayan' sevgi yüklü hikâyelerini okumalısınız. Yazarı, hikâyelerinin

kitaplaşmasını pek istemiyor. Yazarının muhalefetine rağmen Nazan Bekiroğlu'nun hikâyelerinin kitaplaşmasına dergi katkıda bulunmalıdır."

Dergâh dergisindeki adı geçen yazımdan birkaç yıl sonra, Mayıs 1997'de Dergâh Yayınları, derginin yazarı Nazan Bekiroğlu'nun *Nun Masalları* adlı öykü kitabını yayımladı. Vaktiyle bir karşılaşmamızda, "Biliyor musun, benim öykülerimden böyle ilk söz eden sensin," demişti bana Nazan Hoca; umarım öyledir ve bir edebiyat güzelliği için ben önayak olmuşumdur. Yazımın üzerinden handiyse çeyrek yüzyıl geçti; Nazan Bekiroğlu bugünlerde kalabalık bir okur kitlesi olan ve çok satanlar listesinde adı geçen bir yazar artık.

Dergide okuduğum ve estetik kaygımın ördüğü öykülerin oluşturduğu *Nun Masalları* kitabını, akademik yazıları -sanki bir emir almışçasına- giderek azaltan bir sanatçı yazarın yolunu aydınlatan sokak feneri sayarım nedense. Bana öyle gelir ki sonrakiler; denemeler ve kurmaca metinler, *Nun Masalları* kitabının açılımı, bir tür yeniden yazılışıdır. İlk kitabın yolunu izleyen beş kitabın -*Şair Nigâr Hanım*, *Halide Edib Adıvar*, *Mor Mürekkep*, *Yusuf ile Züleyha*, *Mavi Lâle- ardından yayımlanan ilk roman İsimle Ateş Arasında* (2002), benim bu varsayımımı doğrulayan bir kitaptır; estetik kaygıyı önceleyen diliyle ve didaktik metinlerle onların görevini üstlenen romanların bilindiklerine alışık okuru zahmete sokan kurgusuyla.

"Osmanlı'ya dair hikâyat" saydığım *İsimle Ateş Arasında*, Yeniçeri Kâtibi Numan'ın ağzıyla "devletlerin insanlar gibi aşkların da devletler gibi ömürleri olduğu"na kanıt olsun diye yazılmıştır dense yeridir. *Nun Masalları* kitabının kaldığı yerden başlayarak onun kapalı kapılarını aralayan *İsimle Ateş Arasında*, şimdi de karşılık bekleyen soruların romanı: "Tarih diye bir şey yok aslında. Kalem kimin elindeyse tarihi o yazıyor, hem de yeniden yazıyor. (...) Sadece olanı ve biteni anlatmayan tarih, yenenlerin, düne baktığında görmek istediği ve yarınlara göstermek istediği tarih. Belge diyor tarihçi. Nedir ki belge? Bizi yenenin, sizin görmenize izin verdiği şey değil mi? Gördüğünüz, görmenize izin verilen şeyden ibaret değil mi? Kalemi elinde tutan taraf, şayet zamanın en vahşi savaşını barış için başlattığımı belgelere şerh düşerse belgeyi kim ne yapsın?" Duruş yerinize göre cevabı değişen sorular... Bir öyküsünde, "hissetmekle dışarıdan bakmak ne kadar farklı" diyen yazarın ilk romanı hakkındaki yazımı, "*İsimle Ateş Arasında* bilinmeyeni değil, şimdiye dek söylenmiş olanı 'bütün söylemek istediğini, farklı hikâyelerde açığa çıkan ortak sözcüklerle ifadeye iktifa edip' söylüyor ya ayrıcalığı burada" (*Mavi Yeşil*, Kasım-Aralık 2003) cümlesiyle bitirmiştim.

Kayıp Cennet (John Milton), *Âdem'le Havva'nın Güncesi* (Mark Twain) ve *Âdem'le Havva* (Tanpınar)'dan sonra "Gelecek zamanların geçmiş kipine, her ikisinin de şimdiye kayıtsız şartsız sığdığı bu lisanda olup bitenler yeryüzü sözcüklerine nasıl çevrilebilir?" olduğunu soru olmaktan çıkaran *Lâ* (2008)'yı okumak, bitmeyecek bir yolculuğa yeniden başlamaktı kuşkusuz. Gerçekten "Âdem, kelimeler arasında 'gibi'yi seçti" diye mi "Cennet gibiydi dünya" kaygısında hiç olmazsa *Kayıp Taşlar* (Asuman Bayrak, 2012) kitabını da öncekilere ekleyip sözü yazıya evirmeyi ne çok isterdim açıkçası ne ki "anlatmak anlamak" idi bu bağlamda. Bu evrensel sorunu, edebi metinler üzerinden okuyacak bir yazıyı sabırsızlıkla beklediğimi belirtmeliyim.

Hikâye ile yola çıkmış romancı Nazan Bekiroğlu, iyi denemecidir de. Romanlarında deneme tadı, denemelerinde roman akıcılığı vardır onun. *Mor Mürekkep* (1999), öykü ve roman yazarı Nazan Bekiroğlu adını, denemeciye çıkarmış kitaptır dense yeridir, kitabına ad olan mürekkebi de vardır yazarının. *Cümle Kapısı* (2003) önceliklidir benim için ve o, gözden kaçmış bir kitaptır bence. *Cümle Kapısı*'nı okurken "gemilerin geçtiği umman" sonrasında "karanlıkta iki İsa" ayırımı çabasıyla yorgun ve yoğrulurken "Hayatımıza sahip çıkabilmek için onu bir kez olsun gözden çıkarmak mı gerekiyor? Bir kez olsun ölmekten mi geçiyor?" sorusu, bildiklerini unuttturur okura. Kitabın sonundaki "iç dökümü" ele verir seçici yazarın yazı kaygısını: "...yaşanmış hayatların üzerinden bu kadar kuvvetle geçebilmek için ne yaptığımı merak ederken ben. Ömrünü yazıya sermaye etmiş kadınların günlüğe düşülmüş kelimeleri üzerinden geçerken sabahlara kadar bir bir. Ben anlatmazsam bu hikâyeyi kim bilebilir? Ömrümü yazıya sermaye etmeyeceğimi fark etmesem. Yazı olmasa yazımın gayesi. Yazıp da bitirebildiğimde, yazmasam ölürüm, diyecek denli yazıya yakın dururken ölüm. Her yazı bittiğinde yazdığımı değil, yazdığımın bana hatırlattığı şeyi sevsem. Ve gözyaşıma dokunduğunda bir el. Sussam. Sadece gülümsesem. Bir bilsen!" Okur da bir bilse, bilebilse! ■

Mehmet Ali & Akşamsefası

YAZMAK MI, YAŞAMAK MI?

Feridun Andaç

Nun Masalları'nı okurken karşıma çıkmıştı, bir yazarın yazabilmesi/bir öyküyü anlatabilmesi için yalnızca yazma bilgisinin yeterli olamayacağı... Bu düşüncemi pekiştiren metinlerle karşılaşmak beni hem sevindirmiş hem de şaşırtmıştı. Nazan Bekiroğlu'nun anlatıcılığına burada mim koymuştum. Anlatan/anlatıcı sesin ardına takılıp giderken, açılış metni "Hat ve Rasat" bir anlatı geleneğinin izindeki anlatıcının yalnızca söze sığınmadığını, bilgiyle hissetmenin gözeneklerinin bir öyküleyişte nasıl açılabileceğini göstermesi doğrusu heyecanlandırmıştı beni.

Söz değişkendir. Ama yazı kayda geçince durallaşır. Kesinleşen bilginin kaldesi gibidir. Artık dokunamazsınız. Onun üzerine yeni şeyler söyleyebilirsiniz ancak. Nazan Bekiroğlu'nun kurduğu metinler de öyledir. Yüzü hayata, insan öykülerine dönüktür sürekli. Tarihsel zamanla şimdide yaşanan zaman arasına bellek köprüsü kurar adeta. Bir tür anlatı döngüsü yaratır Bekiroğlu.

Nun Masalları'ndaki Hattat'ın öyküsünü adım adım izlerken, yazılanla/anlatılanın, yaşananla/hatırlananın izlerine döneriz sıklıkla. Onun aşkı yaşamak/yazmak yolculuğunda karşısına çıkan her şey hayatın ve insanın sırlarıyla (karanlık yanlarıyla) doludur. Öyle ki; Hattat yazdıkça görmektedir, ruhu/benliği orada kanatlanmaktadır: *"Hattat ışıksızlığa aldırmadan yazıyordu. İçinde bir noktada çok güzel bir şeyin var olduğundan emin olduğunu düşünerek sürekli yazıyor ve kendi kendisine içindeki o çok güzel şeyi bulup çıkarması gerektiğini tekrarlıyordu. Mai renkli bir güzellik tahayyül ediyordu içinde. Yazdıkça içinde o noktaya yaklaşıyordu. Ama yazdıkça kalemini yumuşacık, incecik kâğıt üzerinde sürükledikçe, harflerin ucunu özensizce ama alışılmış güzelliğiyle çektikçe, tuttukça nefesini, cariyenin hayaliyle sürüklendikçe kâğıt üzerinde, siyah bir noktanın içinde büyüdüğünü, çoğaldığını, arttığını fark ediyordu ve kendisine nasıl olup da bunu daha evvel fark edemediği için içerliyordu."*

Aşkını yazan hattat bize yazmanın da sırlarını açar. Adeta bir rüya zamanı içinde akar gider öykü. Yer yer Şehrazat'ın öykülerini çağrıştırsa da, daha çok Marguerite Yourcenar'ın *Doğu Öyküleri*'ndeki bakışı/anlatıcı tutumunu görürüm onda. Anlatıda "yerli malzeme"nin nasıl kullanılabileceğinin özgün bir örneğini de çıkarır karşımıza Bekiroğlu *Nun Masalları*'yla.

Yazan / Anlatan Kahraman

Aşkın aşkınlık hallerini, acının ve kederin içinden geçen duygunun atlasını o kederli yalnızlık içindeki Hattat'ın sürüklenişinde gözleriz. Hattat defterine yazdıkça vardır: *"Defterlerim var hiç olmazsa, dedi. Bedelini çok ağır ödemiş olmama rağmen defterlerim var. Defterlerimde ben varım. Hep defterlerime döneceğim ve defterlerime döndükçe çoğalacak, büyüyecek ve var olacağım. Bu da bana yeter."*

Yazı/yazmak, anlatmak anlatıcının mutlak bakışını, yazıya adanmış hayatın cengini ister. Bu da öyle bir çektir ki; anlatan/yazanın hem içindekilerle hem de dışındakilerle sürekli sorgulamasını kaçınılmaz kılar. İşte bu dönemeçte yazan bazen kendisi bazen de kahramanıdır. Burada anlatıcı kahrammıyla yüzleşirken şunları söyler: *"Mutlak olanda var olmak için yaptığım şey, yazdığım her yazı, var olmak ve toplamak için attığım her imza biraz daha dağılmama ve küçülmeme yol açtı. Sırtımda alev gömlek, hattat için yanıyor. Oysa hattat dışarıda kar yağıyor. Darmadağınık odamın bütün kapılarından, bütün pencerelerinden, bütün aralıklarından; gri, soğuk ve sinsi bir duman içeri yayılıyor. Yapış yapış. Hattat kaç kez hayatı, kaç kez aşkı ve kaç kez ölümü aramak için sefere çıktım? Kaçında geri döndüm. Ben senin ruhunun bütün çağrışımlarına ve tezahürlerine vâkıfken, dahası hakkın varken benim üzerimde, bir mukadder meçhulde kesişecekken, yollarımız, ne kadar yalnız olduğumu ve ne kadar acı çektiğimi bilmedin bile. Hattat çok yalnızım ve çok acı çekiyorum. Ama neden bu kadar acı çekiyorum? Hattat bilmiyorsun, bütün o yalnızlığı yaşayan öykü kahramanlarıma nisbetle kendi yalnızlığımın boyutları beni bile ürkütüyor."*

Nazan Bekiroğlu *Nun Masalları*'nda içses'le/dışses'i yer yer buluştururken, aynanın sırlı yanına da

döndürür okurunu. Anlatanla/anlatılanın öyküsüne her dönüşte içteki öfkenin derdinden söz eder. Ama ulaşılamayanı, kederin ummanlardaki halini sıklıkla da dillendirir. "Ya sen hattat," diye sordururken de ona, şöyle devam eder: "*O kadar içimdeki ülkeden gelme olduğun halde, bana fazla değil sadece bulutlarımın esrarını söyleyecek güçte bile olamadın hiç. Oysa içimdeki âlemin bütün unsurlarını ödünç aldığım o asıl ülkü hakkında benden fazla bir şey bilmeni istedim hep. Ve bunun böyle olduğunu da zannettim. Bu yüzden değil mi arka arkaya hep seni yazdım ve sen beni hiç bırakmadın. Bu vefa ne kadar çok şey vaat ediyordu. Seni o ülkenin bir parçası zannediyordum. İçimde o kadar güzeldin. Birlikte ne yolculuklara çıkıyorduk.*"

Bekiroğlu'nun buradaki anlatı döngüsü de işte o noktada başlar.

Anlatıdaki BEN ve ÖTEKİ bu döngünün tam orta yerinde buluşurlar: "*Kaç kez ben şu masamın başında, sen rahlenin başında sabahlara dek yazdık.*"

Yazıda el almak düşüncesini de hatırlatan bir bakışa oturtuyor öyküsünü, Bekiroğlu. Bu yer yer "iç dökme"ye dönüşse de; anlatıcı anlatısının ucunu bırakmıyor, kendi aynasında kendini görmenin usanç verici yanını bilir, anlar; sesini de buna göre ayarlar: "*Şimdi hattat istersen benim zamanıma sen gel ve istersen beni kendi zamanına çek. Zamansızlığın ortasında mutlak olanı bulalım, hiç eksilmeyecek ve kalıcı olacak olanı.*"

Kitabın ikinci bölümünde anlatı/anlatıcı ayak değiştirir. Anlatılan öykü başka bir boyuta taşınır. Bu kez "usta"nın yerini "kalfa" almıştır.

Karşımıza çıkan "İstanbul lâlesi"nin öyküsünde ise ilkin tutkunun ummanına acılan bir bakışı gözleriz.

Duyguda yetinmemeyi, olmamayı/oldurulamamayı anlatır bize anlatıcı. Yangınlara gitmenin dilini kurar adeta.Aşka giden, bendinden çıkan insanın var olma sanrısı Bekiroğlu'nun ("O Yakamoz O Yıldız") öyküsünün sırlı yanını oluşturur burada.

Yazmak mı, Yaşamak mı?

Biri yaşamalı, biri de yazmalı!

Genç mezarlık bekçisi acısını dile getirdiği şiirini çoğaltmak için Hattat'ın kapısına gider. Çektiği aşk acısını herkesin görmesi, bilmesini ister. "Herkes kendimi ve kendim için neden yaşamam gerektiğini görmeli," der.

Aşk kınanmamalı, görülmek istenmelidir. Onun Genç Kalfa'ya aşkı böyle bir aşktır. Onu çileden

Çizim: Burç Şehri

çileye sürükler. Ateşlerde bir ruhun sancısı, aşk döngüsüdür burada anlatılan da.

Nazan Bekiroğlu, öykü kitabı *Nun Masalları*'nda çağdaş bir masal anlatıcısı olarak çıkar karşımıza. Bir bakıma "arkaik" görünen zaman/mekân olgusu anlatıcı ben'in varlığıyla günümüze taşınıyor. Öykü kurmanın/hikâye anlatıp masal dillendirmenin nasıl olabildiğini göstermesi açısından deneysel anlatı kuruyor, Bekiroğlu. Bunun özgün örneğini hem bağlantı öykülerinde hem de "Son Bölüm/Diğerleri" adını verdiği bölümde yer alan öykülerde gözleriz.

Anlatırken anlatılan, bir o kadar da öyküsünün kahramanına dönüşen anlatıcı çıkar karşımıza *Nun Masalları*'nda. "Ve ben, kahramanları, kendisine itaat etmeyen bir hikâyeci oluyorum böylece. Kuşatırken kuşatılan."

Size, *Nun Masalları*'ndan geçmeden Nazan Bekiroğlu'nun diğer anlatılarını okumaya yönelmeyin derim sevgili okurum. Buradan başlarsanız eminim ki kendi okuma rotanızı daha iyi çizeceksinizdir.

Onun, diğer "büyük anlatı"larına; *Lâl/Sonsuzluk Hecesi, Nar Ağacı* ve *Mücellâ*'sına geçerken şunu da göreceksiniz: Duygu diliyle bilgi dilinin nasıl buluştuğu... Eğer bir kurmacada duygu dili yoksa, bilgi dili yavan kalır. Bekiroğlu anlatılarında bunun üstesinden gelen bir yazar olarak çıkıyor karşımıza. ■

Mehmet Ali & Akşamsefası

AŞK GÖKTEN, ATEŞ YERDEN

Cüneyt Gönen

Bir isim, bir şey söylemediğinde hikâye bitti demektir.

Arka Kapak / İsimle Ateş Arasında, Nazan Bekiroğlu

Nezuka, devşirme, pençik, yeniçeri... Disiplin, düzen, itaat, sadakat... Ezcümle Kapıkulu için tek hakikat mutlak biat! Geçmişinden azâde, devletin bekâsı için benliği âmâde, hülasa savaş meydanında padişahın hayatının teminatı piyade. Turnacıbaşının huzurunda mor cübbeli papaz tarafından vaftiz defterindeki isminin düşürülmesi ile silinir nezukanın geçmişi ve başlar ateşten yazılacak hikâyesi. Dil hayattır, düne açılan cümle kapısı, maziye uzanan bir bağ. Yeni bir isim verilirdi devşirilen çocuğa, yeni bir dil, yeni bir hayat... Beylikten cihan devletine yükselen imparatorluğun muazzam 4 parçalı ordusunun en önemli parçasıydı yeniçeri. İhtişam, azamet, haşmet... Sonra bozulma, çürüme ve mağlubiyet... Gerilemenin, yozlaşmanın, hezimetin baş müsebbibi ise yeniçeri! Yeniçerilerin ana kütükteki esami sayıları artarken savaş meydanlarındaki yeniçeri sayısının azalmasının tek sebebi; kalem kâtiplerinden, ocak subaylarına ve yeniçeri ağalarına değin "esami ve terakki" ticaretiydi.

Odabaşının emri ile mahbesinden alınır Mansur, hüküm kesilmiş, katline ferman verilmiştir. Bir kayığın sırtında Yedikule zindanlarına usulca getirilir. İnfazın habercisi tek pare top atışı sessizliği bir anlığına siler ve isminin üzerinden siyah mürekkep geçer. Bir güzü, bir kışın yarısı takip etmiştir ki esamesi kirli bir ticaretle satılır gerçek ismi çok sonradan öğrenilecek eğreti hayatın talibine. Büyük yangına kadar Levh-i Mahfuz'daki ismi sadece yazıcıda saklıdır bu hikâyede. Bu

yüzden onu şimdilik Mansur olarak bileceğiz ve ona Mansur diyeceğiz. Mansur bir isimden fazlasını satın almıştır; kalbine düşeceği çığ da, kaybedeceği imtihan da, kan ile yazılacak sonu da bu esamenin ardındadır. Nihade, Mansur'u karanlığında boğacak, yıktığı enkazın altında, yaktığı geminin ortasında bırakacak çalıntı hayatına giren saf aşkının vehmidir. Evde bekleyen karısı ve çocuğu cennetin kokusu Nur; en savunmalı ilk bu kalelerden olacaktır Mansur.

Çok katmanlı yapılı ve zaman tertibinden muaf tutulmuş bu hikâyeye padişah olarak divan dolusu şiirleri ve bilgeliği ile anılan ilk Muratlardan üçüncüsü girer Yeniçeri kabulündeki o sıkı kurallar ihlalinin kapısından da fermanı ile. Herkesin ona ihanete hazır olduğu ve neredeyse çocuk yaşta sayılan, Kapıkulu Ocaklarında yenilik fikrini hayata geçirmek isterken hayatından olan Genç Osman geçer hikâyeden kısacık ömrüyle. Devlet nizamındaki değişiklikleriyle, yasaklarıyla, sınavları ile konuk olur hikâyeye Muratların dördüncüsü rüşvetin ve iltimasın her yere sirayet ettiği, kütükteki isimlerden birine haksızca sahip olanın ulufeye bağlandığı dönemde Yeniçeri Kâtibi'ni sınayan öfkesiyle. Güçünü yitirmiş ve nizama sokulmayan Yeniçeri Ocağına neşteri vurmaktansa Nizam-ı Cedid'i seçenek olarak kuran ismiyle müsemma III. Selim'in gül-ebru-su kanı dökülür huzursuzluğun velveleye, velvelenin isyana dönüşmesi ile. Zehre karşı bağışıklık kazanmak için her gün bir parça zehir yutan ve günbegün sapsarı kesilen benziyle orduda ıslahat harekettine giden Mustafaların üçüncüsü dâhil olur yenilikçi ve yanılan tarihi aydınlatmak isteyen yanıyla. Ve şahadet parmağını batıya uzatarak önündeki yüzyılın adını koyan, yoluna çıkacak, hızını kesecek ne varsa kökünü kazımaya ahdetmiş II. Mahmut son noktayı koyar hikâyeye: Merhamet ile adalet arasında adli olmayı seçen hükmü yangın, fermanı ilga olan padişah yeniçerileri, isimlerini ve onlara ait ne varsa ateşe verir.

"Kıyam. Kamet. Kıyamet." Mansur Nihade yoruna hazırken geçmeye serden, yanan defterden bir isim olarak düşer bu hikâyeden.

Nazan Bekiroğlu. Yazıcı. Katib-el-esrar. İsim ile ateş arasında bir sarkaç gibi gezdirdiği kaleminde yazmanın ağır kaderi. İsme dönüştürülmeyen mananın düğümünde nezukanın sırrı değilse de hikâyesi kalır okuyucuya: "Mülk gibi söz de ne senin ne benim. Cümle gibi aşk da ne senin ne benim. Söz de, aşk da ne benim ne senin" ■

TASVİR

TEORİ VE PRATİK ARASINDA
İSLAM GÖRSEL KÜLTÜRÜ

EDİTÖRLER
NICOLE KANÇAL-FERRARI | AYŞE TAŞKENT

KARTON & CİLTLİ KAPAK

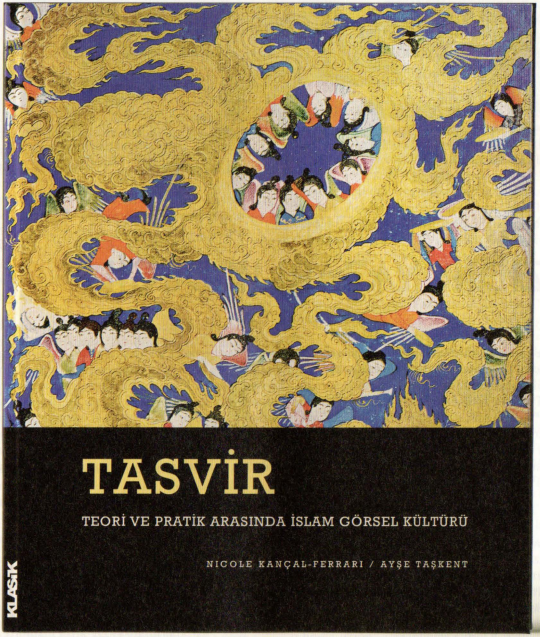

Uzak durulan oryantalist bakış kadar, evrenselci ve tarih üstücü bakışlarla da arasına mesafe koyarak İslam görsel kültürünü, özenle seçilmiş görsellerle inceleyen bir başyapıt...

Mehmet Ali & Akşamettin

KLASİK

Tel 0212. 520 66 41-42
Faks 0212. 520 74 00
satis@klasikyayinlari.com

facebook.com/klasikyayinlari
twitter.com/klasikyayinlari

www.klasikyayinlari.com

NAZAN BEKİROĞLU

"HAYATIMIN MERKEZİNDE DURAN ŞEY YAZIDIR, YAZARLIK DEĞİL"

Yazı ve yaşantı arasındaki ilişkinin mahiyeti edebiyatın en vazgeçilmez sorularındandır. Tercih ettiği sade ve "kasten daraltılmış" hayatı ve yazı evreninin derinliğiyle bu bağlamda modern edebiyatın en çok merak edilen isimlerinden biridir Nazan Bekiroğlu. Tarihin içinden kurduğu karakterlerin zamansızlığıyla kendisi de "bu zamanda" değil "tüm zamanlarda" yaşıyor gibi hissettirir okurlarına. Bu nedenle yaşadığı "evren" çok merak edilir ama oraya girmek pek de mümkün değildir. Kaleme aldığı metinlerin birçoğuna ruhunu aksettiren şehri Trabzon'da geçirilen iki günün neticesinde çıktı bu söyleşi. Bekiroğlu ile başta son dönem eserlerinde hissedilen dönüşüm ve gelenekle ilişkisinin bugün geldiği nokta olmak üzere, yazmak ve yaşamak arasındaki ilişkiye, şehirlerine, kahramanlarına dair pek çok şey konuştuk. Sizleri Nazan Bekiroğlu'nun büyülü evrenine davet ediyoruz.

İşinizin hayli zor olduğu muhakkak. Yazarın hayatını merkeze alan eleştiriden, okumadan imtina etsek de önümüzde duran bir külliyat var. Kasıp kavuran... Hatta bazen "dayanma cesaretim yok elime almaya" dedirtecek bir külliyat... Okur bu külliyatın arkasındaki yaşamı merak ediyor. Yaşamakla yazmak arasında bir ilişki var mı?

Olmaz mı, hem nasıl var. Yıllar önce Hilmi Yavuz'un bir cümlesi üzerinde uzun uzun düşünmüş, bunu kendi yazı maceramda sınama imkânını da bulmuştum. Demişti ki "Sanat evren karşısında öznel bir duruşun ifadesidir. Ve bu, yaşama dair bir tekliftir." Ben böyle olmasam benim yazdıklarım öyle olmazdı neticede. Benim gördüğüm, yaralandığım, çıkış yolu aradığım bir hayat bende yazı kılınır sonuçta. Bu, duygularımdan yaşantılarıma kadar, başıma gelenler ve gelmeyenler kadar her alanı kapsar. Ama bu ilişki "Al'eline kalemi yaz başına geleni" seviyesinde kalıyorsa orada edebiyattan söz edilemez. Ham yaşantının dahası birinci tekil şahıs duygunun dil ve terkip üzerinden edebiyat kılınması gerek. Bu da ister istemez bizi okuyucunun en masum merakı olan yazı-yaşantı ilişkisinde bir suniliğin varlığını fark etme noktasına doğru çeker. Bu yüzden kendi adıma sık kullandığım bir cümleyle "Sizin gördüğünüz dumanı, ateşi bendedir" diyebilirim.

Tanpınar, Haşim'in "hayatı kasten daralttığı"nı söyler. Hilmi Yavuz, "hayatı kasten daraltmanın" Haşim'den çok Necatigil'e yakıştığını ve "hayat kasten daraltıldığında" "imgenin genişlediğini" yazar. Şairler içindir bu yorum elbet ama sizin cümlelerinizi de lirizmden ayrı düşünmenin imkânı yok. Bir romancı olarak sizin de "hayatı kasten daralttığınızı" düşünüyoruz. Bu bilinçli bir tercih mi ve yazıya olan bir etkisi var mı?

Hayatın daralması hayal gücünü artırır muhakkak, tabii hayal varsa. Benim, çocukluğumdan bu yana daraltılmış bir yaşamım olduğu da ortada. Aşırı korumacı ebeveyn tavrının sonucunda neredeyse yaşanmamış bir çocukluk. Benzer bir genç kızlık. Bu da ister istemez sizi hayal kurmaya, kendi içinizde bitip tükenmek bilmeyen yolculuklara çıkmaya sevk ediyor. Söylemek istediğim şu ki bende hayatın daralması başlangıçta özgür bir seçim değil bir zaruretti. Bunun sonuçları yaratıcı eylem biçiminde sökün etti. Daha sonraları hayatım benim hayatım olduğunda bu kez ben hayatımın dağılmasından çok korktum. Söz gelimi İstanbul'da yaşamak imkânına kavuştuğum yıllarda bunu yapmak gelmedi artık içimden. Sade bir hayatı tercih ettim. Ama yazı üzerinde düşünen, dahası bunu konu edinen biri olarak yazı ve yaşamak arasındaki ölümcül ters orantı yazdıklarımda başlangıçtan itibaren temel bir izlek olarak belirdi.

Bilinçli okurun gözünden kaçmayacak bir dönüşümü konuşmak istiyoruz. İki düzlemde. Birincisi roman kişilerinin seçimi. *Nar Ağacı*'na gelinceye kadar romanlarınızı mitolojik, eskatolojik, ve tarihsel kimliklerden yola çıkarak inşa ettiniz. *Nar Ağacı*'yla birlikte bu kimliklerden bugüne yaklaşan tip ve karakterlere doğru bir geçiş var. Biraz bu roman kişileri üzerinde konuşmak istiyoruz.

Ne söyleyebilirim bilmiyorum aslında. Özel bir seçim, programlı bir tavır değil çünkü. Kendiliğinden oluyor bütün bunlar. Kendimi öyle yazarken, onları yazarken buluyorum. Fakat biraz daha söylemeye çalışırsam, bir kez bulup sonuna kadar onunla oyalanmakla yetinen bir mizaca sahip değilim. Bulmaktan çok aramakla meşgul olanlardanım sanırım. Meseleler hep aynıdır ama onların gösterildiği zamanlar, zeminler, hatta üsluplar değişir. Bunun sebebi bir değil, bileşenleri çoktur. Olgunlaşırsınız, bıkarsınız, dilinizin artık yetmediğini fark eder yeni bir dil ararsınız, eski dilde ısrarın kendini tekrarlamak olacağını fark edecek kadar yüreklisinizdir, o kadar açık yürekli. Tabii bu çok riskli. Bir anda bütün kazanımlarınızın sıfırlanması tehlikesini de içeriyor çünkü. Fakat bunun hesabını yapamam ben. Çünkü beni ilgilendiren yazdıktan sonra ne olacağı, ne kazanacağım ne kaybedeceğim hiç değil. Beni yazma sürecinin bana armağan ettiği o avunma ilgilendiriyor sadece. Nasıl geliyorsa öyle akıyor. Gerisi umurumda değil. Bu yüzden kendimde "Hayatımın merkezinde duran şey yazıdır, yazarlık değil" cümlesini söyleme hakkını buluyorum. Bir şey daha var, evirip çevirip hep aynı romanı yazmıyor olmaktan da mutluyum. Değişkenliğimi, şaşırtıcılığımı seviyorum. Bana da iyi geliyor.

Kahramanlarınızı bugünden tarihe, masallaştırmaya doğru uzaklaştırıyorsunuz? Bugünden kaçıp geçmişe sığınan onlar mı, siz misiniz? Bu bağlamda, kahramanlarınızın üzerinizde haklarının kaldığını düşünüyor musunuz?

Uzun süre kahramanlarımın neden tarihten çıkıp da karşıma dikildiklerini düşündüm ben de. Fakat onların sadece tarihî kahramanlar olmadıklarını fark etmem zor olmadı. Bir zamana ait gibi görünseler de her zamana aittir onlar. Sırtlarında eski zaman elbiseleri vardır ama meseleleri her zamanın meseleleridir. Aşkları, ihanetleri, yöneticilerin halklarıyla ilişkileri ve daha bir sürü şey. Böylece aynı insan olduğumuzu görürüm. XVI. asırda yaşamış bir hattatla benim aramda temel meselelerde bir fark yoktur ve büyük ihtimalle XXVI. asır insanı ile aramızda da aynı benzerlik bulunacaktır. Görmek istediğim zaten budur. "Nakkaşın Yazılmadık Hikâyesi" diye bir öykü yazmıştım. Bunu sorgulayıp durmuştum. Aynı insan mıyız? Evet, giyilerimiz, yüzyıllarımız farklı olsa da aynı insanız. Dahası Sophokles ile Catullus ile aynı insan olduğumuzu bilmeye de ihtiyacım var.

Hak meselesine gelince. "Yüzleşme" diye bir yazı yazmıştım, öyle aniden geliveren türden bir yazı. Roman, öykü, mesnevi kahramanlarımla karşılaştığım bir yüzleşme anını anlatıyordum. Galiba ben ölmüştüm ve beni ilk olarak onlar karşılıyorlardı orada. Evet ben de doğal olarak akla ilk gelmesi gereken soruyu soruyordum: "Bana hakkımızı helâl ediyor musunuz? Razı mısınız benden?" Fakat asıl soru onlardan geliyordu: "Ya sen? Sen bize hakkını helâl ediyor musun?" O zaman fark etmiştim kahramanların yazar üzerinde hakkı vardır evet ama yazarın da kahramanlar üzerinde hakkı var. Fark etmiştim, heba edilmiş gençliğim, yalnızlığa düşmüş olgun yaşlarım, beklemeye alınmış akademisyenliğim, hayatla çarşı pazar mantığında bir türlü kuramadığım o hoşça uyum, acayipliğim vs vs. Karşılıklı helalleşmiştik galiba. Benim kaybım da daha az değildi tabii eğer buna kayıp olarak bakılırsa.

Gözlenen ikinci değişim, dilinizdeki sadeleşme. *Nar Ağacı*'ndan sonra *Mimoza Sürgünü* adlı deneme kitabınız yayınlandı. Denemeleriniz sizin ve

romanlarınızın izini sürmemiz için çok önemli. *Mavi Lale* ve *Mor Mürekkep* ilk romanlarınıza işaret ediyorken *Mimoza Sürgünü* ve *Kelime Defteri, Nar Ağacı*'yla başlayan evreyi işaret ediyor. "Küçülsem Biraz" yazısında "daha sade, daha düz, daha yoksul olsam" diyerek romanlardaki dili de radikal bir şekilde değiştiriyorsunuz. Bu, edebiyatınızda bir radikal bir kopma mı, dönüşüm mü?

İlk bakışta radikal bir kopuş gibi görünebilir. Fakat bana daha çok dönüşüm gibi geliyor. Çünkü ırmak aynı ırmak. Koptuğu yer, geçtiği yollar, meseleler, acılar, şikâyetler aynı. En önemlisi çareler, teklifler aynı. İnsaniyet. Ama evet ırmak durulmuş gibi görünüyor ve bu en çok da dilde gösteriyor kendisini doğal olarak. Ben de yaşlandım, olgunlaştım, sadeleştim. Çok karmaşık zannettiğim meseleleri daha duru bir bakışla kavrayabiliyorum. Görece sükûnet içinde bir ruha, soğukkanlı bir dil yaraşır kanımca. Nasıl söylediğinden ziyade ne söylediğinin öne çıkması da diyebiliriz. Tabii bu da bendeki her şey gibi kendiliğinden oluştu. Şikâyetim yok. Irmak durulsun, kabulümdür. Yeter ki sığlaşmasın, suyu azalmasın. Derin aksın yeter, dibindeki çakıl taşlarını gösterecek kadar berrak olsun. Yeter ki kurumasın.

Bu dönüşümün bir de sosyolojik kısmı bizi çok düşündürüyor. Eski edebiyata, Osmanlı tarihine ilginizle roman atmosferlerini bu havzadan devşirerek kurguladınız. Ve elhak, eşsiz ve tekil bir kimlik bu yazınsal süreçte inşa edildi. Burada çok önemli bir şey var. Siz büyük bir medeniyete işaret edip geleneği bugüne taşıma meselesini entelektüel bağlamda dert edinmiş birkaç isimden biriydiniz. O dönemler merkezde dolaşımda olmayan bir tasavvurdu bu. Bugün açık söyleyeceğim, her yer lale, her yer ebru, hat, tarih, her yer Osmanlı Sultanı... Ve Nazan Bekiroğlu kopyaları... Tabii aslına yaklaşamayacak ölçüde kötü kopyalarıyla dolu. Sizin geçmişten uzaklaşmanızın böyle bir sosyolojik etkisi var mı üzerinizde?

Edebiyatın geneli adına konuşursak, soğukkanlı olmakta yarar var. Bir şeye duyulan aşırı ilgi bir ihtiyacın neticesidir. Bu, talep doğurur. Her talebin bir arzı, onun da doygunluk noktası ve ardından bıkkınlık aşaması gelir. Söylemek istediğim şu. Gelenekle bir biçimde irtibatlı eserlerin varlığı bizi bir rekabet alanıyla değil sonsuz bir zenginleşme imkânıyla yüz yüze getirmeli. Ancak kötü örneklerle de karşılaşıyor, beşeri aşk gibi ilâhi aşkın da içinin boşaltıldığını, şöhret ve ticari endişelerin yazar gibi yayıncıları da esir alabildiğini görüyoruz ne yazık ki. Bunlar aşılmaz değil aşılır. Neticede gerçek sanat kalıcıdır. Ama beni asıl endişelendiren popülerleşmiş bir tarzın onun gerçeği yerine ikame edilmesi. En masum fakat en çok zarara uğrayan kitle de okur oluyor. Çünkü okuduğunun gerçek edebiyat olduğunu sanıyor. Okuyucu-yazar piramidinin tabanında fakat tepeye atlayacağı dolgu basamakları kalmamış. Tepenin uçması an meselesi. Yol gösteren, ne nedir uyaran olmalı. İşte eleştiri bu yüzden önemlidir. Yayınevlerine de büyük sorumluluk düşüyor.

Tasavvufi geçmişe ve Osmanlıya atıfta bulunan romanlarla öne çıkarken muhafazakâr kesimde bu derece büyük karşılık bulacağınızı ve bunun Nazan Bekiroğlu'nun yalnızca bir kimliğini öne çıkaracağını ön görmüş müydünüz?

Osmanlı ile irtibatlanırken gayemin sadece geçmiş değil yani bir zamanlar değil her zaman olduğunu biraz önce belirttim. İnsan ve onun evrensel meseleleri. Diğer yandan ben dünyanın fiziksel gerçekliğiyle avunamayanlardan biriyim. Olgular dünyası benim gerçeklik tasavvurumu cevaplamaya yetmedi. Görünür dünyanın üzerinde saf bir gerçekliğin varlığını fark etmeye çalıştım hep. Bu da beni ister istemez uhrevi olanın kapısı önüne getirip bıraktı. Oradan içeri girenlerin ne gördüklerini anlama hevesim dünyayı kavrayışıma bir üst katman ekledi. Buna dair sezgi, evrensel meseleleri kavrama çabamda sanatımı etkiledi. Bütün ırmakların biraz yüksekten bakınca aynı ana kaynaktan çıktığını görmek çok onarıcı bir duygu. Sizi tahkim ediyor. Buradan baktığımızda her okuyucu benim ilgi dairemdedir. Çünkü bir insan, bir tip insan değil, insanın meseleleriyle ilgiliyim. Âdem ve Havva'nın hikâyesini yazarken bile tefsir yapma niyetinde değildim bariz olarak. Gayem ilk kuşak üzerinden iyiliği ve kötülüğü, aşkın ilk halini, insanın dünya halini anlama çabasından ibaretti. Bunu kim okur? Kim için yazılır? Böyle öngörülerim yoktu. Çünkü hiç düşünmedim. Hedef okur kitlesi filan seçmedim. Demiştim ya *Nar Ağacı*'nda, "Ben çantamı hazır ettim. Nasibi olan yoluma çıksın." Gerisini bilemem.

Gelenekle modernliğin buluşması, geleneğin ihyası, gelenekten yararlanma, geleneği dönüştürme... Bu mesele ve ihtiyaç 90'larda başka bir şeye karşılık geliyordu, bugün ise neye karşılık geldiğinin dahi anlaşılmadığını düşünüyoruz. Siz gelenek kapısını mı kapadınız hocam? Hem de kapıyı öfkeyle çarparak...

Yok öyle değil. O kapı daima açık. Benim kapamamla kapanmaz, benim girmemle de çoğalmaz. Orada büyük bir medeniyet var ve o yerli yerinde. Ve kimsenin tek elinde olamayacak kadar da herkesindir. Fakat benim huzursuzluğum şu ki Tanpınar'ın canhıraş sorusunun içindeki olumsuz imanın kehaneti gerçekleşmiş gibi görünüyor. Mazi ile nerede ve nasıl bağlantı kuracağız, onun bütün eserlerinde satırların arkasında hep bu endişe sezilir. Mazi olmadan olamayacağız, evet doğru. Ama ilişki biçimimiz nasıl olmalı? Tanpınar'ın cevabı benim için de geçerlidir. Maziyi sadece mazi için sahiplenirsek bunun bir kıymeti yok. Çünkü aslolan bugün hatta yarındır. Öyleyse geçmişten bugünümüz ve yarınımız için bir değer, bir ilke edinebiliyorsak bunun bir anlamı olur. Estetik "şeyler" bile o ilkeler olmadan anlamsızlaşır. Onun için benim oynadığım zaman makinesi oyununda geçmişe giderken yanımıza almamız gereken tek şey bilincimizdir. Galiba bu bilincin bilenmesinde hata yapıyoruz. Demin bahsettiğiniz lale, ebru, hat, ney, tezhip vs unsurlar eğer onun içini dolduran medeniyet tasavvurunu, insaniyet ilkesini kavrayamazsak kurur, boşalır, köpüğe döner, şekilden ibaret kalır, kullanılır. Şekil deyince aklıma şöyle bir manzara geliyor. Tanzimat yıllarının en fazla itham edildiği alan şekilciliktir malum. Yanlış batılılaşma klişesi. İşte tam olarak böyle. Felsefesine eremediğimiz bir geleneğe duyulan nostalji bu kez tam tersi yönde bir "yanlış Osmanlılaşma"ya dönüşür. Kanımca Haşim'in "Gurebahane-i Laklakan"ını, Ömer Seyfeddin'in "Gizli Mabed"ini bir kez daha okuma zamanıdır.

Hocam çok önemli bir mesele bu. Bir asır boyunca şekle indirgenip ucu Oryantalizm'e varan bir "Batılılaşma"ya karşı çıktı bu ülkenin aklı selimleri. Bu kez de şekle indirgenen bir "Doğululaşma" ile ya da sizin deyişinizle "Osmanlılaşma" ile mi karşı karşıyayız?

Sözünü ettiğim o iki metin üzerinden devam edelim öyleyse. Meselesi birbirine benzeyen bu metinlerde bir medeniyeti satıhtan seyretmek eleştirilir. Bu kez yüzeyden seyredilen Osmanlı medeniyetidir, onun hayranları da Frenkler. Ancak medeniyet şuurunun üç beş parça eşyaya perestiş etmekle inşa edilemeyeceğine ilişkin Haşim'in de Ömer Seyfettin'in de eleştirisi serttir. Çünkü aslolan saatin kadranını kopyalamak değil zembereği çözmektir. Çünkü bu eserler topyekûn bir zihniyeti ifade eder, onun bir tezahürüdür. Çünkü bu güzel "şeyleri", kendisini var eden ve asırlar içinde teşekkül etmiş felsefenin, davranışa dönüşmüş alışkanlıkların, değer yargılarının, kısacası bağlamının içinden koparıp duvara iliştirdiğinizde orada olsa olsa turizm ve egzotizmden söz edilebilir. Onun da ucu oryantalizmdir. Bu yüzden hepi topu tatmin edilmiş egzotizmin hazzıyla başı döner bu metinlerdeki Osmanlı hayranı Frenk'lerin.

Biz de eğer arkadaki hayatın temel dinamiklerini zihniyette anlayamaz ve pratikte uygulayamazsak bugün o kadar özenerek baktığımız kendi geçmişimiz karşısında ters yönde bir oryantalizme düşeriz. Felsefesini kavrayamadığımız, "Gizli Mabed"ine giremediğimiz bir dünyanın hatırası olarak, bir medeniyeti 3. dereceden kopya Osmanlı konaklarına indirgeyiveririz ve önünde Instagram fotoğrafı çektirmekten öteye geçemeyiz. Onun da içi boş kalır. Bihruz'un Batı'yı anladığı kadar anlayabiliriz ancak kendi geçmişimizi. Bu kez bizden bize bir oryantalizm. Bunlar tehlikeli şeylerdir.

Sizden zaman zaman hem kendinizin hem romanlarınızın anahtar kelimelerini isteyen sorular oluyor. Kelimeye olan tutkunluğunuzu de bildiklerinden. Çok büyük bir çatı olacak belki ama bence Nazan Bekiroğlu külliyatı bir sözcükle açıklansa o sözcük "çatışma" olurdu. Bunu okurun da çok fark ettiğini düşünmüyorum hocam. Bu çatışmalardan çıkan güçlü karakterler var ayrıca. Örneğin *Nar Ağacı*'ndaki Sofya ya da Azam. Biraz bu çatışmaları konuşmak istiyoruz.

Çatışma sanatın temel ilkesi. Hele romanın teknik şartı. Romancı da her sanatçı gibi bir huzursuzluğu

Mehmet Ali & Akşamsefası

olan figür. Bende de öyle. Problemlerim var, açmazlarım var, şikâyetlerim, itirazlarım, isyanlarım var. Kapısına yüz vurduğum ve gerisin geri döndüğüm çıldırmalarım var. İyi ki de var. Yoksa roman olmazdı. Bu açıdan çatışma çok genel bir başlık. Üst küme. Bir küme daha aşağı inersek bendeki çatışmanın temel başlığını aramamız gerekir. Bariz sorum nedir? Ben size sorumu değil cevabımı vereyim. İnsanlardan kaçarak insaniyete sığındığımı fark ettiğim şu olgunluk yaşlarımda cevabı daima insaniyet olan huzursuzluklarım var. Sorular çok, cevap tek.

Şehirlere duyduğunuz büyük bir aşk var. Neden?

Biraz önce daraltılmış yaşamlardan bahsettik. Seyahat o darlıktan çıkmamı, boğulmamamı sağlıyor. "Beslenme kaynaklarınız ne?" sorusuna verdiğim cevaplardan biri de seyahat. Ama her şehir her ülke değil. Beni ben yapan şehirleri arıyorum. Bu da bazı şehirleri diğerlerinden fazla sevmeme sebep oluyor. Oralarda kendimi daha mevcut hissettiğim, daha gerçek olduğumu fark ettiğim, kısacası var olduğum şehirler. Bunu Isfahan'da, Şiraz'da, St Petersburg'da, Tiflis'te, Nil boyunca yaptığım seyahatlerde, özellikle Luxor'da çok yoğun olarak hissediyorum. Fakat yine eksik bir şey var. Mısır'ı ilk gördüğümde "Bana sadece mekânda değil zamanda da seyahat lazım" demiştim. Şimdi anlıyorum ki şehirler bügünleriyle değil dünleriyle var ediyorlar beni. Bir bakıma bugünlerine bakarak dünlerine ulaşabiliyorsam bir anlamı oluyor onların benim için. Bu hususta da pek kabiliyetli olduğumu biliyorum. Bütünüyle modern bir şehirden ibaret olan, geçmişinden çok az şeyi saklayabilen Tebriz'de bile bir ayrıntı, bir taç kapı, ya da kapalı çarşı ortasında halı denkleri üzerine dökülen bir ışık demeti zaman perdesini ortadan kaldırmama yetebiliyor. Çünkü ön okumalarım var. Şehirlere onların tarihlerini, asırlar üzerine yığılmış imajlarını hissetmiş olarak gidiyorum. Ufacık bir görüntü yetiyor. Fazlası ise bütünüyle beni zaman aşırı kılıyor. Bu yüzden İran'ın modern Tahran'ından çok tarihin bir yerinde donmuş kalmış Yezd'inde, onun da eski şehrinde büyülenmiştim. Kim bilir görmediğim böyle kaç şehir var?

Sizin Doğu kadar Batı'yı da çok iyi hatmettiğinizi biliyoruz. Hem de sinemadan müziğe, edebiyattan tarihe kadar. Denemelerinizde çokça yazdınız. Ama romanlarınızda bir gün sakladığınız o defteri de açacak mısınız?

Ya kısmet. Mümkündür.

Rus Edebiyatına duyduğunuz derin ilgiyi konuşmak istiyoruz. Dosto'nun ya da Tolstoy'un romanlarını kim bilir kaç kez okudunuz. Rusya'da yaptığınız geziler... Mezarlıklarda dolaşmalarınız... Bu bağ neden?

Bunun cevabını çok aradım. "Tarih ve coğrafya üzerinde benzer koordinatlarda durduğumuzdandır" diye cevap verebildim çoğu kez. Bir kıyas. Fakat bu cevap ilgimin sadece toplumsal boyutunu kapsıyor. Bunun dışında estetik ve psikolojik sebepler de olmalı. Bir gün Orhan Okay hocam Çaykovski için "Sibirya'dan kopa gelen bir çığlık" demişti. Yine insaniyet meselesine geliyoruz sanırım. Rusya büyük. Her anlamda büyük. Sanatı, edebiyatı, tarihi, coğrafyası, her şeyi. Petersburg'u ilk gördüğümde özellikle meydanlarının çok büyük olduğuna dikkat etmiş ve bu meydanların devrimleri çağırmasının kaçınılmaz olduğunu düşünmüştüm. Çünkü bu büyüklük kendi içinde bariz çelişkiler de içeriyor. Sınıflı bir toplum yapısı. Yoksulluk ve zenginlik, merhamet ve zulüm bir arada. Medeniyet ve vahşet de öyle. Sanki insanlığın ne olduğunu ve ne olmadığını onun tabiatında, sanatında ve tarihinde bir aynanın içinden ve berrak görüntüler üzerinden seyretmek mümkün. Gidilecek son yere kadar gitmek ve orada ya düşmek ya geri dönmek. Sibirya'sı var Rusya'nın örneğin. Bu çok dokunaklı. Ve *Diriliş*'te Katyuşa'nın çığlığıyla kendi dirilişine doğan Nehludov olmasaydı, *Suç ve Ceza*'nın son sahnesinde İrtiş ırmağının karşı kıyısındaki göçebe Tatarlara bakarak İbrahimi zamanları hisseden Raskolnikov olmasaydı; bir kıtlık esnasında köylülere yardım için adamakıllı örgütlenen malikâne efendisi Kont Tolstoy'un ve aynı kıtlıkta köy köy dolaşarak hastaları tedavi eden kasaba doktoru veremli Çehov'un bizatihi kendi yaşantıları olmasaydı benim ilgim bu kadar yoğun olmazdı.

***Bir Dinozorun Anıları* beklenmedik şekilde çok satmaya başlayınca Mina Urgan'ın Şakir Eczacıbaşı'nı arayıp o kısık sesiyle, "Şakir, ben nerede yanlış yaptım?" dediği anlatılır? Siz, ben nerede yanlış yaptım, dediniz mi hiç?**

Hayır demedim. Ama şaşırdığım zamanlar oldu, itiraf edeyim. Üzerine -en azından *Nar Ağacı*'na kadar- zor anlaşılırlık yaftası yapışıp kalmış biri için hatırı sayılır bir okuyucu nüfusuna ulaşmak, "çok satmak" beni de şaşırttı. Ama demek ki bunları da okuyanlar var ve bunu bir yerde yanlış yapmak olarak değerlendirmedim hiç. Aksine, okuyucuya güvenmeyi yeğledim. Çok okunmak, çok satmak uğruna hesaplar yapmaya girişmediğiniz, yazınınızdan ödün vermediğiniz, kendinize ve okuyucuya ihanet etmediğiniz, samimiyetsizlik etmediğiniz sürece çok okunmanızda bir zarar yok. ■

Not: Röportajı yapan Seval Akbıyık ve Sakine Korkmaz'a teşekkür ederiz.

Edebiyatımıza yön verenler

ENİS BATUR

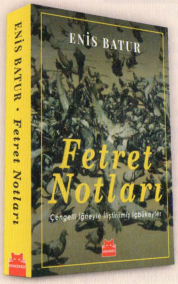

"Bir fetret döneminin içinden geçiyoruz, herkesin duracağı yeri seçmesi gerekiyor, ben seçimimin doğruluğuna inanıyorum" diyen Enis Batur, *Fetret Notları* kitabında sanat ve edebiyata açılımlar sağlıyor, bir yandan içine dönerken öte yandan okurunu da peşisıra kendi fikir dünyasına sürüklüyor.

HAYDAR ERGÜLEN

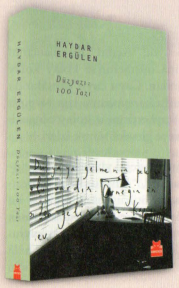

Haydar Ergülen, dünyayı şiir üzerinden keşfediyor. Şiirin kuytuluklarında arıyor dünyanın gizemini, çünkü şiir bahçesi, en görünmezlerini yalnızca görebilenler için saklıyor. Ergülen'in yazılarını birbiri ardına okumak, bu şiir bahçesinde soluksuz bir yolculuk yapmaya benziyor.

İnsan ruhunu en iyi anlatan yazarlardan:

STEFAN ZWEIG

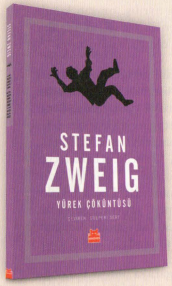

yeni çevirilerle, yeni kapaklarla

Yakan Sır, insan ruhunun gizli köşelerine uzanan, zaaflarına ayna tutan bir küçük mücevher.

Çeviren: İLKNUR ÖZDEMİR

Dile getirilemeyen düşünceler, kuşkular, yalanlar: *Yürek Çöküntüsü*, Zweig'in en etkileyici novellalarından biri.

Çeviren: GÜLPERİ SERT

Mehmet Ali & Akşamsefası

NE KEDİSİZ NE KİTAPSIZ

KIRMIZIKEDİ

/kirmizikedikitap /krmzkedikitap /kirmizikediyayinevi

www.kirmizikedi.com kirmizikedi@kirmizikedi.com

KNUT HAMSUN'U "AÇLIK" DOYURDU

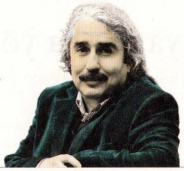

A. Ali Ural

İnsanın en yakıcı kelimesiydi; "Açım!" Bir dilencinin naylon dudakları arasına düşmemişse kolay kolay çıkmazdı kimsenin ağzından. Cayır cayır yansalar da o yüksek ruhlar kalabalığa karışmasına izin vermezlerdi açlıklarının. İzini kaybettirmesi kolay olmazdı çünkü yoksulluğun, nereye gitseler yanık izleri.

Biz açları eski elbiselerinden değil yüzlerinden tanırdık, bir yüzümüz varsa eğer, "Düşkünlüğü elbisesinin yırtık pırtık oluşundan ötürü değildi yalnız. Ya o yüzü!"[1] Ses tonlarından, işitme kudretine sahipsek "Benim ufak ve üzgün seslenişimdeki anlamı kavrayamazdı o!"[2] Yürüyüşlerinden, bakışlarımızda hâlâ bir parça sezgi kalmışsa "Zorla güzelleştirmek için sendeler gibiydi yürüyüşüm."[3]

Fakat onlar yine de örtmeye çalışırlardı açlıklarını sözleriyle, hele de şair gözüyle bakıyorlarsa dünyaya. "Yoksa bu serseri, beni göründüğüm kadar fakir mi sanıyordu? Bana on kron kazandıracak bir makale yazmaya, hemen hemen başlamış değil miydim? Hem ilerisi için korktuğum da yoktu, dövülecek ne demirlerim vardı ocakta."[4]

Açlığın ateşiyle dövecekti cümlelerini yazar, yeter ki ezici bakışları üzerinde hissetmesin. Rehin bıraktığı yeleğin cebinde kalmışsa kalemi ve yeni bir kalem alacak parası yoksa yapması gereken şey, rehincinin yanında almaktı onurlu soluğunu. "Rasgele bir kalem olsa bunca yol yürümek aklımdan bile geçmez, dedim. Ama bu kalem için değişir iş, bu başka. Değersiz bir şey gerçi, fakat benim şu yeryüzündeki yerimi aşağı yukarı bu kalem sağladı; hayattaki yerimi, ben âdeta ona borçluyum."[5]

Knut Hamsun'u *Açlık* doyurdu. Her mahrumiyet gibi varlıklar bağışladı ona. Konferans salonunda yalnız altı kişi varmış ne çıkar, o bütün insanlığa seslendi. Muazzam korolar dinledi penceresinden her sabah. Sesinden gülümsediğini anladı bir kadının. Bir alıcı kuş gözlerini bağışladı ona, her şeyi daha iyi görebilmesi için. "Fakir aydın, zengin aydından çok daha kuvvetli görür. Fakir, her kelimeyi şüpheyle dinler; attığı her adım, onun düşünce ve duygularına böylece bir vazife, bir iş yüklemiş olur. Onun kulağı deliktir, duygusu ince; o tecrübelidir, ruhu yanık yaralarıyla doludur..."[6]

Bu yüzden yumruğunu yese de şehrinden vazgeçemezdi o. Amerika'da verem olduğunda, Norveç'te ölmek için bir gemiye atlayıp uzun bir yolculuğa çıkmaktan başka çaresi yoktu. Kristiania'ya vardığında dostları da doktorları da hayretler içindeydi. Hamsun ölümcül hastalığından iyileşmişti yolda. Deniz havası iyi gelmiş, dediler, yoksunluğun gücünü hesaba katmadan.

Açlık'ında, "Artık bir tarağım bile yoktu, efkâr basınca okumaya bir kitabım bile,"[7] dediği şehirdi orası. Tarağı olmadığı için saçları birbirine yapıştı ya da dağıldı. Peki kitabı olmadığı için? Kitabı olmayan bir yazara bütün yeryüzü kitaptır. Sayfalar uçuşuyor yapraklarla birlikte. Tarağı, kitabı olmasa da gözlüğü var, yaşasın. İtfaiyeci olmasına engel olsa da gözlüğü, bir körün retinasına düşen yalanı görmesine engel değil. Bir sevgiliyi penceresinde şürleştirecek kadar damıtabiliyor bakışlarını: "Bir omuz gördüm, geri döndü; bir sırt gördüm, odanın içinde gözden silindi. Pencereden bu usulca ayrılış, omzun kımıldanışındaki bu ifade, bana verilen bir selamdı sanki. Kanım, bunun gizli bir selam olduğunu anlamıştı."[8]

Yalnız sevgili değildi gizli selam gönderen. Tanrı da ona ızdırap çektirerek, engel üstüne engel çıkartarak karşısına kendisine yaklaştırmaya çalışıyordu. Bunu ızdırap çekmeden de yapabileceğini söyledi her seferinde Tanrı'ya. Bazen isyan cümleleri aşındırdı dilini. Fakat dudaklarından dökülen, "Tanrı'dan bana hiçbir kötülük gelmemişti, o ki Rabbimizdi..."[9] cümleli oldu. Karnını doyurabilmek için onurundan küçük tavizler vermek dahi onu huzursuz etmeye yetiyor, "Şüphesiz, evvelce şerefimle azap çekerken daha mutlu olduğum sonucuna vardım,"[10] diyordu sonunda.

İnsanın bir pula, bir dal sigaraya ihtiyacı olduğu zamanlar vardı lakin. Vaktin o dilimlerinde rehine bırakacağı dört düğmeden dahi medet umabilirdi pekâlâ. Rehincinin alaycı gülümsemesiyle irkilir,

"Gözlüğü de beraber vereceğim, tabii" diyerek gülünç olmaktan kurtulmaya çalışırdı. Rehinci gözlüğüne daha önce hiçbir şey veremeyeceğini söylediğini hatırlatınca, sesi boğuklaşır, "Fakat bana bir posta pulu lazım!"[11] diyebilirdi can havliyle. Yazmaya mecbur olduğu mektupları gönderememenin ne anlama geldiğini nasıl anlamıyordu!

Soğuktan donarken üşümediğinizi söyleyebilir misiniz? *Açlık*'ın kahramanı "Yoo, hiç üşümüyorum," dedi, genç kadının "Allah'ım, pardösünüz yok, üşümüyor musunuz?"[12] sorusunu cevaplarken. Peşi sıra da konuyu değiştirmeye çalıştı, "Tivoli'deki hayvanat bahçesini gördünüz mü?" Fakat korktu sonra kendi sorusundan. Ya görmeyi isterse genç kadın orayı. Bunca ışığın, insanın içine girmek, vahşi hayvanlardan daha ürkütücü değil mi!

Peki ömrünüzü verebilir misiniz bir tas mercimek çorbası karşılığında? Sahi yapabilir misiniz bunu? Bir romanın içinden dahi olsa Hamsun, "Bütün ömrüm bir mercimek çorbasına fedadır,"[13] dedi, duydunuz mu? Ah açlık, neler söyletiyorsun! Dumanlar arasından Avrupa'nın savaş cini çıkıyor ve ömrünü istiyor genç yazardan bir tas mercimek çorbasına karşılık. Dünya, bir gün Nobel edebiyat ödülü vereceği adamı bir tas çorbayla değişmeye razı ediyor ömrünü.

Açlık bu. Daha azına da razı olabilir insan. Bir köpeği öne sürerek bir parça kemik isteyebilir kızarmadan yüzü. Bir köpek maskesiyle koşabilir şehrin sokaklarında. Kimse tanımaz onu. Karanlık dehlizler arar açlıktan ölmemek için. Karanlıktan ölünmüyor çünkü.

"'Lütfen,' dedim. 'Köpeğim için bir kemik verir misiniz? Bir kuru kemik, varsın üzerinde hiç et olmasın; ağzına almaya bir şey olsun, kâfi!' Adam, bir kemik verdi, küçük, mükemmel bir kemik, üzerinde et de vardı biraz; kemiği ceketimin altına soktum. Öyle candan teşekkür ettim ki adam şaşırdı, yüzüme baktı.

'Bir şey değil!' dedi.

'Yoo, öyle söylemeyin!' diye mırıldandım. 'Bana büyük bir iyilik ettiniz.'

Sonra, yukarı çıktım. Kalbim küt küt atıyordu.

Demirciler geçidine daldım, tâ içerlerde yürüdüm, bir arka avluda, harap bir kapı önünde durdum. Dört bir yanda hiç ışık görülmüyordu; dört bir yanım karanlıktı mükemmel; kemiği kemirmeye başladım..."[14]

Knut Hamsun'un *Açlık* romanından uyarlanan *Sult* (*Hunger*) filmi, 1966.

Knut Hamsun'un en sadık dostu açlık oldu ömrü boyunca. Onu çok iyi tanımış fakat ustası olamamıştı hiçbir zaman. Ülkesini açlık yüzünden terk eden adamı karşı kıyıda yine o kadim dostu bekliyordu. Yabancı topraklarda tek tanıdık oydu. Hiçbir işte tutunamayıp yeniden ülkesine döndüğünde ve seneler sonra hak ettiği ünü yakaladığında dostuyla ayrılma vakti gelmiş olsa da ebedi bir armağanla noktalamışlardı yollarını: *Açlık* romanıyla.

Bu dostluğun uzun sürmesinden midir yoksa onunla tekrar karşılaşma korkusundan mıdır bilinmez, Knut Hamsun kendi ülkesi başta olmak üzere bütün dünyayı şaşırtan bir tavır sergileyerek Britanya, Amerika ve Rusya'nın emperyalist politikalarına alternatif olarak gördüğü Nasyonal Sosyalizm'e meyletmiş ancak çok geçmeden hayal kırıklığına uğramıştı. Bazı Norveç vatandaşları, işgalci Naziler tarafından idam edilmek isteniyordu. Bunu engellemek için Hitler'le dahi görüşmeyi göze aldı Hamsun ve kurtardı yurttaşlarını.

Ülkesi için gerçekleştirdiği bu özverili davranış, ne yazık ki gölgelerin kuşatmasından kurtaramamıştı Hamsun'u. Bir savaş suçlusu olarak yargılandıktan sonra hapis cezası, dünya yazarları arasındaki şöhretinden dolayı, akli dengesinin yerinde olmadığı ileri sürülerek 350.000 kronluk bir para cezasına çevrildi. Ve işte o gün kadim dostu açlık, yeniden ortaya çıkarak şan ve şöhretin bir seraptan başka bir şey olmadığını hatırlattı ona.

Ömrünün son dönemlerini, "deli" olmadığını ispat etmeye çalışarak geçiren Knut Hamsun, deli değil, açlığın alevleriyle kavrulmuş yaralı bir ruhtu. Yetmiş yaşındayken Norveç Yazarlar Birliği'nin takdim etmek istediği sevgi kupasını bir başka yazara verilmesini rica ederek almadı. Kendisini görmek için çeşitli Avrupa ülkelerinden gelen gazetecilerden kaçarak yalnızlığın görkemli kupasını kaldırdı göyüzüne. ■

Dipnotlar__

1 – 14. Knut Hamsun, *Açlık*, Çev. Behçet Necatigil, Varlık Yayınları, İstanbul 1976

Mehmet Ali & Akşamsefası

SÖZLÜKÇÜLÜK
ZOR ZANAAT

İhsan Sönmez

Önce tarama yap, sonra fişleri çıkar, sonra o fişlerin farklı anlamlarını bul... Pösteki saymaktan beter. Ancak sözlükten çok şeyler öğreniyor insan. Farklı alanlarda bir şeyler öğrenmek isteyen okurların en çok başvuracağı alan ilk olarak sanki bir sözlük olmalı. Mesela Hint felsefesine merak saldırız, önce sözlük. "Tasavvuf metinlerine bakayım," dediniz, yine evvela sözlük. Türkiye'de satışta 1200 civarında sözlük var ve bunların bir kısmının, külli bir kısmının, yabancı dil öğrenimi açısından önemli olan sözlükler olduğunu bir tarafa bırakırsak Fars mitolojisinden Yunus Emre'ye, tarihsel terimlerden tarımsal üretim sözlüğüne, kitab-ı fâilden tasavvuf sözlüklerine kadar birçok metne ulaşmak mümkün.

Ben babamın evdeki eski kitaplığında Mehmet Doğan'ın *Büyük Türkçe Sözlüğü*'nü hatırlıyorum, koca yeşil bir kitaptı. Bez cildinin rengi siyahtı, karşısında saygı duyacağınız cesamette bir şeydi. Önsözü bile beni çok etkilemişti. Sonra kendi aldığım ilk sözlük olan *Divan Edebiyatı Sözleri*'ni hatırlıyorum. Madde madde okumuştum. Yüksek lisans yaparken yüzyıllar önce gelip geçmiş şairlerin hayal dünyalarını anlayabilmek adına müthiş bir kaynak olmuştu benim için. Yine o dönemde bir hocamızın 14 kg'lık etimolojik bir *Divan Edebiyatı Sözlüğü* hazırladığını hatırlıyorum. Ortada inanılmaz bir emek vardı. Hele internet ve bu teknoloji ortada yokken bu emeği azımsamak tam bir sopa sebebiydi, bence hâlâ öyledir.

Lügat 365
Can Yayınları

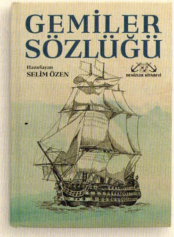

Gemiler Sözlüğü
Selim Özen
Denizler Kitabevi

Belki tam bir sözlük değil ama bugüne hitap eden yapısı ve farklı sunumuyla çok güzel bir örnek. Çünkü bazı kelimeler çok güzel.

Her açtığınızda size tuzlu deniz kokusu estiren bir sözlük. Hem yazılı hem sözlü, hem antik hem de modern tereyağı saraylarının şiirli, resimli, harika bir kaynağı.

Dipnot 1: Tabii ki bu listede en başta yer alacak kitaplardan bir tanesi de *Kamûs-ı Türki*. Çok baskısı olduğu için bir tanesini tercih etmek durumunda kalmamak adına yukarıda yer almıyor ama her evde, her rafta mutlaka olması gereken bir kitap.

Dipnot 2: Buraya gelmesi gereken daha birçok sözlük var. Mesela Helmut Werner'in *Ezoterik Sözlük*'ü, Korhan Kaya'nın *Hint Mitolojisi Sözlüğü*, Nevin Halıcı'nın *Açıklamalı Mutfak Yemek Terimleri* Sözlüğü, kendisinin elinden bademli kurabiye yemişliğim vardır, müthiştir. Süleyman Uludağ Hoca'nın *Tasavvuf Terimleri* Sözlüğü, Süleyman Hayri Bolay'ın *Felsefe Doktrinleri* Sözlüğü, Akçağ Yayınları'nın *Eski Türk Edebiyatı* Sözlüğü, İşaret Yayınları'ndan Hasan Akay Bey'in *İslami Terimler Sözlüğü* ve Ayrıntı Yayınları'ndan çıkan *Oxford İslam* Sözlüğü, Reşat Ekrem Koçu'nun *Türk Kuşam ve Süslenme* Sözlüğü, *Larousse Semboller* Sözlüğü, Orhan Bayrak imzalı Türbeler Sözlüğü.

Melekler Sözlüğü
Gustav Davidson
Sel Yayıncılık

Çok farklı bir sözlük. Gözden düşmüş melekler dahil alt başlığıyla hem semavi hem de batıl inançlar da adı geçen meleklerin peşinde bir ömür süren şairin "realizmin köşelerini birazcık yumuşatan, masalları anımsatan" kitabı.

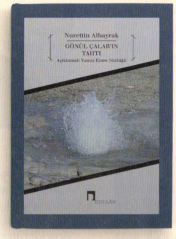

Gönül Çalabın Tahtı
Açıklamalı Yunus Emre Sözlüğü
Nurettin Albayrak
Dergâh Yayınları

Etimolojik bir Yunus Emre sözlüğü. Sadece Yunus Emre'yi değil, o dönemki halk edebiyatını ve halkın kullandığı kelimelerin esas anlamlarını geçmişten günümüze işleyerek ele alan bir sözlük. Yunus Emre'nin dünyasını, ele alan bir sözlük.

Osmanlı Tarihi Sözlüğü
Nejdet Sakaoğlu
Alfa Yayınları

Necdet Sakaoğlu Osmanlı tarihi denince önümüzü iliklediğimiz efsane isimlerden bir tanesi. Hani bazen Osmanlıca okurken bir bilmece ile karşı karşıya kalmış gibi oluruz ya, işte o bilmecelerin cevabı bu kitapta.

Tasavvuf Terimleri Sözlüğü
Muhyiddin İbni Arabi
Litera Yayıncılık

Fütuhattı Mekkiye'nin 9. cildinin bir parçası olan bu eser, kavramların Zahiri ve Bâtınî anlamlarını, tasavvuf ile yorumlanışlarını ve dönüşümlerini ele alır. İbni Arabi'nin bu çalışması, bu anlam kaymalarını engellemek ve hakiki öze ulaşmak için bir denemedir.

Misalli Büyük Sözlük
İlhan Ayverdi
Kubbealtı

Görüp görebileceğiniz en kapsamlı sözlüklerden bir tanesi. Çok hoş bir şekilde derlenmiş ve örneklendirilmiş terimleri tek cilt içerisinde bulmak mümkün. Sanki bir büyü kitabıymışçasına kocaman ve her açtığımızda başka duygular yaşatan bir metin.

Deniz Balıkları Sözlüğü
Mustafa Pultar
İş Kültür Yayınları

Türkiye denizlerindeki 512 farklı balığı sistemli biçimde derleyen az sayıdaki bilimsel çalışmalardan biri. Bazen soyunu sopunu bildiğinizi sandığınız bir balığın Farsça, Rumca, Katalanca, Romanca gibi farklı dillerdeki karşılıklarını görmek sizi şaşırtabilir.

Mehmet Ali & Akşamsefası

KÜÇÜK ADAMIN SAHİCİ YAZARI

ORHAN KEMAL

Hasanali Yıldırım hasanaliyildirim@gmail.com

Evden çıkar çıkmaz köşebaşında, durakta, otobüse bindiğinizde, otobüsten inip yolda yürüdüğünüzde; sokakta, caddede, parkta rastladığınız insanların, envai çeşit eşyanın; o insanlarla bu eşyanın arasındaki binbir türlü ilişkinin, etkileşimin, küçük ama insanca durumların, olayların ve olguların yazarıdır Orhan Kemal. Bütün bunları olanca doğallığıyla, sıcaklığıyla, sadeliğiyle anlatmanın ustası. Ne kendisinden önce, ne de onun izinden gidenlerce bu basit gerçeklikler, küçük çaplı göğüs kramplarını tetiklercesine bir maharetle anlatılabildi.

Yaşanan hayatın, her nasıl sürgitleşmedeyse öylece ama etkileyici ve inandırıcı, birebir göz önünde canlandırıcı yazarı.

Ürünlerini anılarının boyunduruğundan kurtaramamış bir yazar ne ki. Varsın olsun; şu iki önemli özelliğe sahip ya: Doğal diyaloglar ve karakterler arasındaki bağın sağlamca bina edilişi.

Şimdilerde kitapları nihayet yeniden yeniden basılan Orhan Kemal'in adı anlır anılmaz akla ilk gelen olgular bunlar. Aramızdan ayrılışından beri geçen onca zamana karşın, hâlâ otobüste yanımızda oturan güngörmüş bir bilge gibi bize seslenen bu adamın sanatının sırrı ne acaba? Nasıl anlamış edebiyatı ki basitliğinin etkileyiciliği, gün geçtikçe azalacağına artmakta.

Ağustos 1970 tarihli *Varlık*'ta kendisiyle yapılmış bir söyleşiden bu sırrın ipuçları süzülebilir: "Sanatımın amacı... Şöyle özetlemekte bir sakınca var mı acaba? Halkımızın, genel olarak da insan soyunun müsbet bilimler doğrultusundaki en bağımsız koşullar içinde, en mutlu olmasını isteme çabası." Ünlü Lincoln'ün demokrasi tarifi gibi: "Halkın, halk için, halk tarafından yönetimi," der o. Biz de neden şöyle demeyelim? "İnsanlığın, insanlık tarafından, insanlık için yönetilme çabası adına sanat."

Görüyorsunuz, naifliğini gizleme ihtiyacı hissetmeyen bir iyi niyet onunkisi.

Ahali Nasıl Yaşar, Ne Hisseder?

Toplumcu edebiyat anlayışını milli edebiyatın bir adım önüne çıkaran Refik Halit Karay'dan sonra, dümeni siyasete kırmayı seçerek belki kendi ruhunu dinlendiren ama bizi şahesersiz bırakan müstakbel büyük usta Sabahattin Ali ve bireyciliğe geçişin ilk örneklerini maharetle dillendiren Sait Faik ile birlikte 1950'li yılların bir diğer damarıdır Orhan Kemal.

Gerek hikâye ve roman kişileri, gerekse bu kişilerin muhtemel dünyalarına bağlılığıyla, edebiyatımızda toplumcu gerçekçilik şeklinde isimlendirilen bir anlayışla ürünlerini verir. Bu anlayışın, kendinden menkul sığlığından uzakta elbet.

Ne ki bir kuramdan süzülen değil, bir yaşantıdan dökülen karakterleriyle gündelik gerçekliği, sanat gerçeğinin bir adım önünde tutmayı tercih eder. Beğenilmesini de bu tercihe borçlu; beğenilmesini ve aynı zamanda büyüyememesini.

Bu minvalde yer yer durağan gerçekliği, yazının geçişli, akışkan dünyasına salıvermeme, tersinden söylersek, yazının tek bir bildirgeye indirgeyemeyeceğimiz çoğul anlamını, yaşanmışın dar kalıplarına hapsetme tehlikesiyle karşılaşmış.

İç Dünyayı Dışlamak

Orhan Kemal, âdeta vagon vazifesi gören diyaloglar üzerine bina ettiği anlatımı ve bir kamera gibi kullandığı dili ile tahayyülâta, bilinçaltına ve bu dünyanın türlü bilinmezlerine açılarak çokuçluluk sergilemeyi seçmeyen bir yazar. Vurgulamakta yarar var: Seçmeyen! Gerçeğin yazarı Orhan Kemal o yüzden de. Doğru, çıplak gerçeğin. Çıplak derken, pornografi mi geldi aklınıza? Evet, pornografik, erotizm değil.

Yelken dergisinde, Kasım 1963 tarihinde kendisiyle yapılan söyleşide gerçeklikle ilgili endişelerini şöyle dile getirir:

"Gerçeklik, bir bakıma çok kaypak bir kavram. Dışımızda: Yani bilincimizin dışında, bilincimize bağlı olmayarak varolan gerçeğin tıpatıp fotoğrafını çekip okurlara göstermek de bir çeşit gerçekçilik sayılır. Ama buna 'naturalizm' diyorlar. Şuna benzer: olmakta olanı olduğu gibi yansıtmak, başka bir deyimle doktorun hastasındaki hastalığı görmekle

yetinmesi gibi bir şey. Benim andığım gerçekçilik yalnızca bu kertede kalmamalı. Onun için sanatçı gerçeğin ölçülerini kendinde toplayıp "Olmuş mu?" ile birlikte "Olabilir mi?"nin karşılığını verebilmeli. Bununla da kalmamalı, "Nasıl olmalı?"ya da karşılık bulabilmelidir. Sanatçı doğanın kopyacısı değil kendinden bir şeyler katan bileşimci olmalıdır. Bilmem anlatabildim mi?"

Küçük Adamın Küçücük Hikâyesi

Yazarın, günlük hayatta birebir karşılığını bulabileceğimiz sıradan karakterlerinin toplumla, düzenle münasebetleri ve küçük ama sahici konuları, alışılageldik tekniklerle çarçabuk anlatma derdi, eserlerinin mihenk taşını meydana getirir.

Böylece yazarın, sanat eserinin dış gerçekliği yansıttığı düşüncesini benimsediği; buna mukabil, genel, kanıksanmış ve güvenilirden meçhule, bilinçaltının türlü geçitlerine doğru bir evrilmeyi hedeflemediği görülür. Kaldı ki dış dünyayı bu denli merkeze alan ve rotasını bu dünya üzerine sabitleyen bir metinden de iç yaşantının türlü dehlizlerine ışık tutması beklenemezdi.

Orhan Kemal'in aynı zamanda güçlü bir diyalog yazarı addedilmesinin sebeplerinden biri de henüz eserlerinde dillendirilmeden önce, kahramanlarını bir bütün hâlinde tanımlayışı, her birinin tam olarak kim olduğuna ve ne yaptığına ilişkin bilgisidir şüphesiz. Bir bilinmezliğe kapı aralamayan ve içine doğdukları coğrafyanın alışkanlıklarını paylaşan karakterleri, iç buhranlarıyla değil, dış mekânda durdukları yerle, tutundukları konumla bir yer edinmişlerdir; sır dünyasına kapı aralamazlar. Çağrışım zenginliği, bu zenginliğin kişilerdeki neticeleri, kısaca sancılı tarafımızı meydana getiren ve varoluşumuzu sorgulayan anlam boşluklarından uzakta, -her ne kadar toplumcu edebiyatın nüveleri olarak adlandırılsalar da- tümel birer bireydirler bu kahramanlar.

Orhan Kemal'in gerek kahramanları, gerekse tipleri, yazının ana anlatım ögesi olarak, bir hâle ya da bir olguya kenetlenmiş ânlık tepkileriyle değil, tüm zamana yayılmış kişilik özellikleriyle ortaya çıkar. Kimileyin yazar da güçlü gözlemleriyle bir üçüncü göz olarak aralarına katılır. Zaman, bu anlamda devinmez; başladığı noktadan daha ileriye çizgisel bir rota takip eder.

Şüphesiz Orhan Kemal'in kalemi de gerçekliğin sıkça sorgulandığı "Dil gerçekliği yansıtır mı?" sorusu etrafında, eleştirmenlerce türlü değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Ancak yazar yahut okur kimliğimizle, kendinden menkul, duyarlığımızın dışında, önceden verili bir dış dünya tasavvuruna sahip olabilir,

ne de metni bu bağlamda nesnel, nötr bir okumayla algılayabiliriz. Algılarımız her zamanki gibi seçtiği ân (=parça) üzerine tüm bir yapı inşa edecek, kendisiyle nesnesi arasında özel (=etkin) bir bağ kuracak, çağının, kavrayışlarının ve daha bir sürü tecrübenin ışığında dönüştürecek, parçalayacak, kısacası onu anlamlı kılacaktır.

Gözönünde Canlandırabilmek

Yarattığı tiplerin, içinde bulundukları olumsuz şartları tahkik etmeye değil, göstermeye yönelik duruşları bir ikilem gibi gözükse de Orhan Kemal, Türk Edebiyatı'nda tiplerini ve bu tiplerin yaşadıklarını anlatırken bizzat gözümüzün önünde canlandırmayı başarmak gibi bir istisnanın adamı. Ne ki böyle bir istisna, bir yazarı büyük değil ancak ilginç kılabilir. Buradaki ilginçliği de ilgi çekmekle sınırlandırmak gerek. Sonuçta kendi ifadesiyle, hiçbir metnini müsveddenin dışına çıkaramayan' bir yazardan sözettiğimizi unutmamak gerek.

Gerçeğin yazarı, evet. Ne ki Cumhuriyet gerçeğinin. Olanca gençliğiyle, deneyimsizliğiyle, bilgisizliğiyle, önyargılarıyla, acımasızlığıyla, cesaretiyle ve elbette bolca edepsizliğiyle. En çok da eskiye dair ne varsa onun tel'ininde görmekteyiz bu edebe mugayirliği; maziperestlere inat. Hatırlamakta yarar var; gerçek başka bir şeydir, hakikat başka. Gerçek, hakikatin veçhelerinden yalnızca biri. Dolayısıyla gerçeği kavramak, asla hakikati kuşatmak manâsına da gelmemekte.

O yüzden de Orhan Veli'nin kurmacadaki muadili. Biri bin yıllık Türk şiir geleneğini bir gecede dinamitledi; öteki aynı enkaz üzerinde kendi can yakan, yürek burkan, zihin acıtan gecekondusunu kurdu. O yüzden Orhan Kemal, Cumhuriyet nesrinde müstakil bir ada. Adacık daha doğrusu. Büyük ölçekli haritalarda ancak görülebilecek bir ebat ama. ■

Mehmet Ali & Akşamsefası

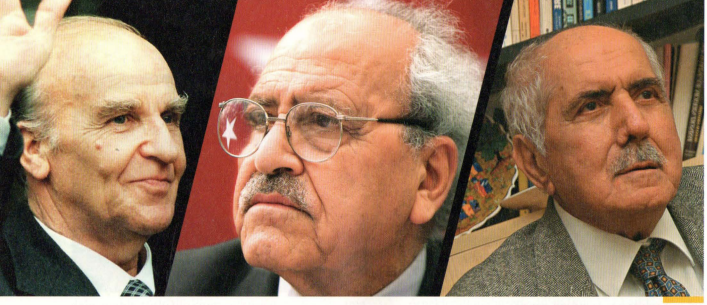

İNSANIN DÜNYADAKİ ESAS VAZİFESİ ONU GÜZELLEŞTİRMESİDİR

Ahmet Tozal

İnsan yaşarken ve yaşadıklarını yazıya geçirip kayıt altına alırken bir şahitlik yapmış olur. Hakkaniyet, sorumluluk ve adalet duygusuyla hareket ettiği oranda doğru şahitlik yapmış olur. Saadettin Acar da *Güzel Şahitlik* adlı eseriyle yaşadığı zamana, karşılaştığı güzel insanlara karşı "hüsn-ü şehadet"te bulunmayı kendisine görev saymış. Bu bir kadirşinaslık örneğidir. Ele aldığı isimlerin hakkını tam olarak verdiğini de iddia etmiyor. Yalnızca hakkaniyet duygusuna ve adil olmaya dikkat ettiğini ifade ediyor; "*Parmak ayı gösterdiği zaman, parmağa değil aya bakmalı.*" Acar, karşılaştığı insanların iç dünyasını nasıl inşa ettiklerine dair bir sentez sunuyor kitabında, iyiliğin nasıl oluştuğunu ve nasıl bir ortamda oluşabileceğini arıyor.

Birinci bölümde "Dünyanın Kıyısında Bir Adam" başlığıyla önce babasına tanıklık ediyor Saadettin Acar. İkinci bölümde, "Üstad" başlığıyla Sezai Karakoç'a sahife ayırmış. Üçüncü bölümde "Güzel Yüzler" başlığı altında sırasıyla Aliya, Seyyid Hüseyin Nasr, Ahmet Davutoğlu, Rasim Özdenören, Ersin Nazif Gürdoğan, Abdurrahman Arslan, Ahmet Kekeç, Yusuf Kaplan, İbrahim Tenekeci, Fatma Barbarosoğlu, Cahit Zarifoğlu, Ali Kemal Temizer hakkındaki intibalarını güzel bir ifade ile bizlere sunuyor. "Şiir Yüzler" ise dördüncü bölümün başlığı. 2001-2003 yılları arasında kaleme aldığında başlığı "Yüzler ve Sözler" iken *Güzel Şahitlik* kitabında bu bölümü başlığı "Şiir Yüzler" olarak değişmiş. Başlığı da daha şık ve estetik olmuş. Bu bölümde Süleyman Çobanoğlu, Ahmet Murat, Hüseyin Atlansoy, İsmail Kılıçarslan, Mehmet Öğütçü, Yusuf Özkan Özburun, Levent Dalar, Suavi Kemal Yazgıç ve Mehmet Şeker tanıklığın konusu. Beşinci ve son bölümü Bilge Düşünür Turgut Cansever ve ilki konuşma, Mehmet Genç ve Osmanlı iktisadı üzerine bir konuşma, Osmanlı iktisat sistemine hızlı bir bakış başlıklarından oluşmakta.

"Dünyanın Kıyısında Bir Adam" yazısı ile Acar, babasının dünyayı, zamanı ve hayatı algılayışını hakikaten çok çarpıcı ve örnek alınacak ifadelerle dillendiriyor. Teknolojik medeniyetin kodları babası için "Hiçbir şey ifade etmiyor, iç gündemi dış dünyanın gürültüsünü bastırıyordu," diyor. İrfani bir duruşun yanında zamanı namaz vakitlerine göre algılıyordu. Namazlarda farz-sünnet ayırımı yapmayıp, namazın sadece farzlarını eda etmeyi "çıplak namaz" olarak gören Acar'ın babasının en büyük derdinin çocuklarını mutteki ve salih birer Müslüman olarak yetiştirmek olduğunu söylüyor. Onlara dünyayı nasıl kazanacaklarına, geçimlerini nasıl sağlayacaklarına, nasıl kariyer yapacaklarına dair nasihat etmediğini, çünkü onları yaratan Rabbinin rızıklarını da vereceğine inancının tam olduğunun altını çiziyor. "Dünyaya ve dünya ehline hiç özenmedi, buna dair uzun emelleri hiç olmadı, ölüm anında geride bıraktığı çocuklarına "Hepinize, Allah'a ve Resulüne sadık olmayı ve sadet-i kiramın izinden ayrılmamayı tavsiye ediyorum."

İkinci bölümde Sezai Karakoç için onu ayrıcalıklı kılan özelliklerinin altını çiziyor. Bunları özgünlük, özgüven, yetenek, geleneklerle kurulan sahih ilişki,

samimiyet, hasbilik, sanatçı duyarlılığı, itikadi duruş, hakkaniyet duygusu, tasavvufi ve irfani duyuş, inceltilmiş zevk, imgesel zenginlik ve hayal gücü başlıkları altında zikrediyor. Karakoç'un bize aşıladığı en büyük armağanı özgüvendir. Onun ümitli ama gerçekçi olduğunun altını çizmek gerekir. Haritasını kaybetmiş kitlelere yeniden istikamet göstermiş, her şeye rağmen ayağa kalkmanın mümkün hatta tüm insanlık için bir zorunluluk olduğunu anlatmıştır. Tüm bunları yaparken Karakoç'un aynı zamanda büyük bir dil ustası olduğu bir gerçek. Kelimelerle adeta kutsal bir duvar örmüştür. Yaşamadığı duyumsamadığı bir hayattan asla söz etmemiştir: "*Doğu'nun altı oğluna*" kurulan tuzaklara düşmedi, geçmişle hesaplaştı ama bunu bir kan davasına dönüştürmedi. Müjdeledi ama sarsarak. Sezai Karakoç nedir? Çağ ve ihamdır. Onun sözleri şair İlhan Berk'in ifadesiyle "Resullerin sözleri" gibidir. En sık atıf yaptığı kavram medeniyettir. İslam'ı bir medeniyet tasavvuru olarak ortaya koymak şok etkisi yaptı ve bazılarına fazla hayali ve ütopik geldi. Medeniyet fikrini işlerken daima "diriliş" kavramını merkeze alarak onun üzerinden yeni bir dünya inşa etmeye çalıştı. Geleneği yeniden üretmek için çabaladı, durdu. Aradığı şey cevherdi. Kabuk ve biçim her dem yenilenebilir ama öz hakikat asla değişmez.

Üçüncü bölümdeki "Güzel Yüzler"i birer cümle ile özetlersek; Aliya bir medeniyet ve kimlik krizi yaşayan Müslümanlar için bir tevazu örneği, bilge bir komutan. Seyyid Hüseyin Nasr bir derviş, bir filozof, dünyaya sunabileceğimiz model bir Müslüman. Ahmet Davutoğlu zillete varmayan bir tevazu, kibre varmayan bir özgüven, bu topraklar için vazgeçilmez bir teorisyen, bilge, derin ve kendi kuşağının lideri.

İbrahim Tenekeci, kendi "ben"iyle kavgalarına okurları şahit kılar. Şiirinde ölümü çağrıştıran bir kavramın geçmediği çok azdır. Okumalarını, seyahatlerini, gözlemlerini bilgeliğe ve irfana dönüştürebilmede ustadır. Nesirleri içi onaran konuşmalar olarak okunabilir. Tenekeci şairliği kadar ayrı zamanda iyi bir editördür. Fatma Barbarosoğlu modern bir bireyin iç dünyasına gezinti yapar öyküleri boyunca. Modern bireyi tahlil ederken kadını daha fazla önemser. Öykülerinde en çok değişen mekanlara ve zamanlara rağmen değişmeyen insan kumaşını arar.

Cahit Zarifoğlu; onda kendimizden bir parça bulduğumuz için onu anıyoruz, arıyoruz. Zamanımızda zulüm, kibir, riyakarlık, envai çeşit pislik, kara siyasa, ak akçe ortalığı kasıp kavururken onu daha çok arıyoruz. Zarifoğlu ve kuşağı bize göre daha şanslı idiler. Onların üstatları Necip Fazıl'ları, Sezai, Pakdil, Fethi ağabeyleri vardı. Acar'ın Beyan Yayınları'ndan Ali Kemal Temizer için yazdıkları da kıymetli, Temizer Acar'a göre yayın piyasasının en temiz insanlarından biri. Bir kitabı yayımlarken ne kadar satacağını değil, basılmasının gerekli olup olmadığına bakmasıyla nev-i şahsına münhasır bir yayın yönetmeni.

Dördüncü bölümde söz konusu olan "Şair Yüzler"i okuyucuların takdirine bırakarak (115-144 syf.) Turgut Cansever'e dönmek istiyorum. Mimariye en yakın bulduğu sanat türü olarak şiiri gösterir ve bunun sebebini de "İkisi de sade malzeme kullanarak muazzam bir yapı ortaya koyarlar," şeklinde açıklardı. Şehirlerin de bir ruhu olduğunu, o ihtiyar delikanlının yorulmak nedir bilmez yarım asırlık çabalarından öğrendik. Üç kez Uluslararası Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü alan tek isimdi Cansever; mimariye "tarihten, antropolojiden, teolojiden, sosyolojiden hareketle yaklaşan evlere ve kentlere bakarken önce felsefi temelleriyle ilgilenen, evrensel düşünceyle mahalli çözümlerin birleştirilmesinin yollarını arayan" önemli bir isimdi. Yazdıklarının satır aralarında bilgiyi, inancı, kültürü ve irfanı arayan bir kişilik duruyordu. Ona göre mimari bir insan ürünü olması hasebiyle estetik ve teknoloji alanının değil, etik ve din alanının ürünüdür.

Hac tefekküre davettir, şeytanı hayattan uzaklaştırmaktır. Kurban en büyük fedakarlık örneğidir. Yazar Turgut Cansever'le 11 Ekim 2003'te radyo için yaptığı bir konuşmaya da kitabında yer veriyor. Cansever; "İnsanın dünyadaki esas vazifesi onu güzelleştirmektir." Cansever Peygamber'imizin iki hadisini nakleder: "Bilen korkar" ve "İnsanların en iyisi alimin en iyisi, inanların en kötüsü alimlerin en kötüsüdür." Diğer bir hadis "Hükümdarın en iyisi alimin ayağına giden, alimin kötüsü hükümdarın ayağına gidendir." Cansever "Yaptığım işin bir ibadet gibi yapılmasının bir mükellefiyet olduğuna inanıyorum," diyor. Kitabın sonunda Cansever'in doktorasını bitirdiğinde vardığı sonuçları yetersiz bulup tezini yazmayarak kütüphanelere ve arşivlerin tozlu raflarına dalan ve bilhassa Osmanlı arşivini kendisine mesken tutan Mehmet Genç ile "Osmanlı iktisadı üzerine bir konuşma"ya tanık oluyoruz. ■

Güzel Şahitlik
Saadettin Acar
Profil Kitap

Mehmet Ali & Akşamsefası

MÜTEFERRİKA'NIN TEREKESİNDEN
PAYIMIZA DÜŞEN

Sedat Albayrak

İbrahim Efendi, ölüm yatağında kendisini ziyarete gelen şair dostu Nevres'e şöyle yakınır: "*Terekemden yığıla satılmamış kitap çıkacak, bastıklarımı okumadılar.*" Mütebahhir bir dostunu kaybeden şair onun ölümüne şöyle tarih düşer: "*Basdı İbrâhim Efendi sahn-ı firdevse kadem*" Defninin ardından varisleri olarak karısı ve kızı, kadı huzuruna çıkarak mahzun bir halde en son vazife olarak merhumun mirasının taksimini beklerler. Böylelikle ilk yayıncımızın terekesi açılır. Peki, ne kalmıştır ondan geriye? Biraz gerilere gidelim.

Macar prensi II. Ferenc Rákóczi, Habsburglara karşı 1717'de Osmanlı'ya sığınmak zorunda kalır. Sürgün prensin Tekirdağ günlerinde bu kez karşımıza hemşerisine tercümanlık yapan mütercim İbrahim Efendi olarak çıkacaktır Müteferrika. Rákóczi'nin maiyetinde İsviçreli bir seyyah da vardır: César-François de Saussure. Seyyah, mektuplarında Müteferrika hakkında ilk ağızdan bilgiler verir, daha sonra seyahatnâmeye dönüşen eserinde Müteferrika'nın akıbetinden şöyle bahsetmektedir: "Müteferrika öldükten sonra yığınla kitap bıraktı, varislerini hayal kırıklığına uğrattı ve matbaadan tamamen vazgeçti."

Bugün artık Müteferrika ve matbaası üzerine yerli ve yabancı literatür genişçe bir külliyat oluştursa da Müteferrika'nın esrarengiz hayatına dair bilinmeyenler de hâlâ varlığını koruyor. Burada bahsi geçen tereke kaydının peşine düşen Orlin Sabev (Orhan Salih), çabalarının neticesiyle, biraz da talih eseri olarak Basmacı İbrahim Efendi'nin tereke kaydına nihayet ulaşıyor. Bu terekede nelerin bulunduğu ya da bulunmadığı niçin önemlidir meselesine gelince doğrusu Müteferrika'nın kültür dünyası kadar önemli olan bir başka husus da bastığı kitaplardan ne kadarının elinde kaldığı konusu.

Malum olduğu üzere Müteferrika dil, tarih, müspet bilimler ve coğrafyaya müteallik toplamda 24 cilt olmak üzere 17 farklı eser bastı. Kitaplar ilkin 1000 baskı yaparken bu baskı daha sonra 500'e düştü. Her bir eserin hikâyesi, rolü gibi birçok bakımdan ayrı bir ehemmiyete haiz bu koleksiyon bugün bile hem araştırmacılar hem de sahafiye meraklıları açısından nadir eserler arasında en mümtaz yeri işgal ediyor. Toplamda 10.000 nüsha kadar olduğu tahmin edilen ilk matbaamızın mamullerinden geriye Müteferrika'nın terekesinde 2981 kitap kalmıştı. Yani kabaca bir hesapla yüzde %70'i satılmıştı. Peki, bu bir başarı mı, başarısızlık mıydı?

Doğrusu satış rakam tartışması da tıpkı matbaanın Müslümanlar arasına niçin Gütenberg'den 274 sene sonra geldiği sorusu gibi kesin sonucu ve peşin yargısı olmayacak bir konu. Düşüncenin tesir sahasını niceliksel değerlendirmelere tabi tutmanın pek de mümkün olmadığı devirden bahsediyoruz üstelik. Tabi burada tarihi mahkûm etmek kadar apolojetik savunmalar da bizi bir noktaya eriştirmiyor. Zaten Sabev de tarihsel değerlendirme sunarak bütün bu soruları mevcut bilgilerle önceki tezleri gözden geçiriyor. Vakıa bugün aslında bilim-kültür sahasında simge bir isim olarak anılan müteşebbis bir öncünün "hazin" hikâyesine odaklanmak isterdim. Brecht'in tabiriyle "en güzel kaybeden" bu adamın bin bir meşakkatle evine kurduğu kitap imalathanesinin yaptığı büyük işlere rağmen ticari başarısızlığı akıllara Takiyüddün gibi bir karakteri de getiriyor. Tarihte örnekleri çokça rastlanabilecek bu tür "devrimci" adımların ne tür müşkil bir vasatta doğduğu malum. Zweig'in *İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar*'da hikâyelerini abideleştirdiği kahramanlarının zirveleri gibi parlak bir andır ilk matbaanın ortaya çıkması fakat yine bu yıldızın sönmesi de hikâyenin bir parçasıdır.

Kendisi de bir kütüphaneci bir akademisyen olarak Jale Baysal, *Cennetlik İbrahim Efendi* adlı tiyatro oyununu neşriyatın pîrine vefâen kaleme alır. Oyunda Şair Nevres, Müteferikka'nın ölüm yatağında "*bastıklarımı okumadılar*" sözlanması karşısında belki de tüm yayıncıları ve yazarları teselli etmek için şöyle söyler: "Belki sonraları, çok çok sonraları okuyacaklar. Sen yolu açmadın mı?" Müteferrikanın terekesinden çıkan en büyük mirası belki de budur. ■

İbrahim Müteferrika ya da İlk Osmanlı Matbaa Serüveni
Orlin Sabev
Yeditepe Yayınevi

MUTLAK **SESSİZLİK**

Nihal Yormaz

Birçoğumuz sessizlikten korkuyoruz ve sessizliğin yarattığı boşluğu, sürekli paylaşarak, bağlantı kurarak ve bu bağlantının devamlılığını korumaya çalışarak doldurmayı deniyoruz. Zihnimiz ömrümüz boyunca o kadar çok gürültüye maruz kalıyor ki çoğu zaman kalbimizin sesini duyamıyor ve zihnimizin maruz kaldığı o daimi gürültünün bizi savurmasına müsaade ediyoruz. Vietnamlı Zen ustası Thich Nhat Hanh *Sessizlik* adını verdiği kitabında bizi güzelliğin çağrısını duymaya ve gürültüyle dolu zihinlerimizi, bedenlerimizi huzura kavuşturmaya davet ediyor.

Günümüzde hepimiz iş ve hayat dengesinden, ikisini birbirinden ayırma gerekliliğinden bahsedip duruyoruz. Oysaki iş ve hayat birbirinden ayrı, bambaşka şeyler değil aslında. Günümüzün hatta hesaba vurduğumuzda ömrümüzün çok büyük bir kısmını işte geçirdiğimizi düşünecek olursak; hayatla işi birbirinden ayırmaya odaklanarak aslında hayatımızın büyük bir kısmını yaşamadan geçirmiş olduğumuzu fark etmek mümkün. İşte Thich Nhat Hanh bu noktada bize büyük bir bölümünü mutluluğu arayarak geçirdiğimiz hayatlarımızın farkına varmak için rehberlik ediyor. Her ne yaparsanız yapın farkındalıkla yapın diyen usta, etkinliklerimize, hareketlerimize, düşüncelerimize ve dahası duygularımıza açıklık ve neşe getirmenin yollarını göstermeye çalışıyor.

Kitabı okumaya başladığınızda öncelikle ihtiyacınız olan en önemli şeyin sessizlik özellikle de içsel sessizlik olduğunu fark edecek ve yavaş yavaş hayatınızı sessizleştirmenin ve dolayısıyla da huzura ermenin yollarını aramaya başlayacaksınız. Belki ilk adımı sosyal medya diyeti yaparak atacak, sonrasında yavaş yavaş televizyonu açmamaya, telefonunuzun sesini kısmaya ve hatta kapamaya, sevdikleriniz de dâhil olmak üzere herkesle daha az iletişim kurmaya başlayacaksınız. Bu bana ne kazandıracak diyorsunuz değil mi? Gelin birlikte düşünelim; her gün belli bir süreyi sessizlik içinde geçirsek sizce de kuşlar kadar özgür hissetmez miyiz kendimizi? Biliyorum; sessizliği düşünürken bile aklımızda binlerce ses var ve siz bir yandan o seslerden kurtulmanın imkânsız olduğunu düşünürken bir yandan da denemeye değer buluyorsunuz bunu.

Ben de yola böyle çıktım, bu yüzden de sizi çok iyi anlıyorum. Bir süredir asla ve hiçbir şart altında bozmadığım bir sosyal medya diyetindeyim çünkü ben işe iletişimi azaltarak başlamanın en doğrusu olduğunu düşünerek başladım. Her ne kadar paylaşmak ve paylaşılanları almak istesem de kendimi bütün gün bağlantı kurma çabasıyla meşgul etmemin zihnimi, bedenimi ve ruhumu yormaktan başka neye yaradığını çok sordum kendime. Dişe dokunur tek bir cevap dâhi alamayınca bu çabanın içsel boşluğumu doldurma çabasından başka bir şey olmadığını fark ettim. En büyük eksiğim kendimi sessizliğe alıştıramıyor olmamdı. Sessizlik bana kendimi ezelden beri terk edilmiş, yalnız ve çaresiz hissettirirdi fakat Hanh sayesinde tüm düşüncelerimin aslında benim temel besin kaynağım olduğunu fark ettim. Değişim de işte tam burada başladı. Tıpkı yediğimiz, içtiğimiz, çiğneyip yuttuğumuz her besin gibi zihnimiz de okuduklarımızdan, seyrettiklerimizden, dinlediklerimizden besleniyor ve bazen çok sayıda uyarana maruz kalan zihnimiz derin bir sessizliğe ihtiyaç duyduğundan bize baş ağrısı gibi bir uyarıcıyla sinyal verebiliyor.

Sessizliğe nasıl ulaşacağınıza dair alıştırmalar ve yönergeler bulacağınız bu kitapta, çevrenizdeki iyileştirici unsurlarla temas kurarak kendinizi nasıl yenileyebileceğinizi de öğreneceksiniz. Kendinize e-postaların, videoların, sohbetlerin ve kavgaların olmadığı bir an yaratmayı deneyecek ve bir süre sonra bu anı yaratabilmeyi başardığınızı gördüğünüzde kendinizi hayatınızda hiç olmadığınız kadar mutlu ve huzurlu hissedeceksiniz. Haydi şimdi hemen yanı başınızda duran telefonunuzu sessize alın, etrafınızda gürültü yapan her türlü cihazdan uzaklaşın, gerekirse kendinizi lavaboya kapatarak sadece sessizliği dinlemeye, kendinizi, özünüzü, ruhunuzun en temiz noktasını bulmaya çalışın. Bırakın zaman dilediği gibi aksın, siz kendinizi bulma yolunda kimsenin size hediye edemeyeceği zamanı kendi kendinize hediye edin. ■

Sessizlik
Thich Nhat Hanh
Koton Kitap

Mehmet Ali & Akşamsefası

MODERN DÜNYANIN EŞİĞİNDE BİR KAHRAMAN: DON KİŞOT

Alper Gürkan

Dünyanın büyüsünün bozulması...

Modernliği, Weber'den sonra bir büyü bozumu olarak açıklama düşüncesi benimsenmiştir. Marx'ın da "katı olan her şey buharlaşıyor" diyerek işaret ettiği büyü bozumu büyük ölçüde akılcılığın yoğunlaşmasıyla ilgili bir durum: İçinde yaşanılan dünya ve kâinat ile her şeyin rasyonel bir açıklamasının bulunduğuna dair inanç, varoluşa yeni bir anlayışla bakma imkânı sunmuştur. Bu yeni anlayış belki ilk başta kitlelerin zihinlerini kodlayan geleneksel kavrayış modelini hemen değiştirmedi. Ama yine modernliğin bir icadı olan entelektüel zümrenin felsefi ve bilimsel sorgulamaları, yaygın eğitim, okuma-yazma oranının artışı, kitapların seri üretimle çoğaltılması gibi yollarla toplumları da değiştirdi kısa zamanda. Artık Tanrı'nın nefesi olarak rüzgâr ya da kaderin köşe taşları gibi göğe dizilmiş yıldızlar sıradan birer doğa fenomenine dönüşürken olayların arkasındaki gizem de yerini mantıksal nedenlere bıraktı.

Foucault, modernliğin içine doğru şekil alan farklı ve yeni bilme biçiminin aşamalarından söz ederken Don Kişot'u, benzerlikler ve farklılıklar arasında kalmış birisi olarak tanımlar. Onun evinden çıkıp atıldığı maceralarda yaşadığı şaşkınlık zihnindeki eski kodlardan kaynaklanmaktadır. Şövalye romanlarının feodal dünya değerleriyle örülü gerçekliğinde yaşadığını sansa da artık bambaşka bir gerçeklik düzleminin eşiğindedir. Bu yeni gerçeklik düzleminde gördüklerini yorumlamakta zorluk çeken Don Kişot, ne sanrılar içinde boğulmuş bir hasta ne de düşlerinin peşinde koşan bir hayalperesttir aslında. O yalnızca, kesin hatlarını farklılıkların oluşturduğu yeni dünyada zaten bildiğini düşündüğü benzerlikler üzerinden yürümeye çalışan bir şaşkındır. Belki de sadece bu sebepten dolayı Don Kişot'u, Dostoyevski'nin Prens Mişkin'i ile Yeraltı Adamı arasında salınan bir sarkaç gibi düşünmek mümkündür: Şaşkınlığı belki Prens Mişkin'in saflığına uzaktır ya da dünyası Yeraltı Adamı'nınki kadar karanlık değildir ama her halükârda Don Kişot, iki arada bir derede kalmanın kahramanıdır.

Foucault'nun onu yerleştirdiği epistemolojik karmaşanın içinden bakıldığında bir kahramandan söz etmek de pek mümkün değildir esasen. Şövalyelerin, yiğit savaşçıların, serüvencilerin hikâyelerinin anlatıldığı çağ geride kalmaktadır. Artık ne Akhilleus'un mitolojik evrendeki yarı tanrısal yenilmezliği ne de menkıbeleri dolduran kerametlerle süregiden tarihsel anlatı önemli görülmektedir. Modern tecrübe ile erdemliliğin tecessüm ettiği kaderini karakteri aracılığıyla yaşayan ideal insan, edebiyat için bir model olmaktan çıkmış ve bireyin trajedisi başlamıştır. Sermaye akışının biçimlendirdiği merkezileşme temayülüne bağlı olarak kırsal alanın yavaş yavaş çözülmesiyle kentlere doluşmaya başlayan insanlar anlatılır olmuştur. Bu durum edebiyat okurunun farklılaşmasının bir yansımasını da içerir. Artık, aristokrat çevrelerin etik öğretimi işlevinden uzaklaşan edebiyat, kentlere doluşan, okuma-yazma öğrenen sıradan insanların eğlencesine dönüşmeye başlamıştır. Kırsal dünyada kendini mesleğiyle ve doğayla bütünleşik olarak gerçekleştirirken kentlerde tüm sıfatları sökülüp alınarak yalnızca proletaryaya indirgenmiş bir kitlenin akışı içinde anlamlıdır insan. Böyle olduğu için edebiyat onların hikâyelerini aktarma görevini üstlenir: Flaubert'in, Balzac'ın, Dickens'ın, bu sallantıdaki insana sundukları, eski ile yeni arasındaki çapraz geçişlerle örülü bir gerçeklik düzlemidir. Mesela kırdan şehre taşınan Madam Bovary'nin aşk hevesi üzerinden, zengin ve mutlu bir aileden sefalet ve yalnızlığa düşen Goriot Baba'nın aile olgusu üzerinden, ezilenlerin dünyasından sıyrılan David Copperfield'in bireylik üzerinden yüzleştikleri gerçeklik ile gördükleri hep aynı kafa karışıklığıyla ilgilidir.

Bu noktada belki bir yer açıp Don Kişot'un manevî kardeşi olarak görülmesinde hiçbir beis bulunmayan Oblomov da zikredilebilir. Bu yakınlığı, Foucault'nun Don Kişot için kullandığı ifadeden çıkarmak mümkün: "O, Aynı'nın kahramanıdır." Don Kişot'un kendi taşrasında tanıdık olanın sıradanlığından bir türlü uzaklaşamaması gibi Oblomov da vazgeçemediği eski gerçeklik düzleminde yaşamak için direnmektedir. Bu şayet ortak bir yazgının dile getirilişiyse denilebilir ki Oblomov da tıpkı Don Kişot gibi modern edebiyatta "öylece kalakalmışlar"ın bir temsilcisi olarak arz-ı endam eder. Çöpe atılmak istenen koca bir anlatıyı veya tarihi sanki çuvala yüklemiş ve sırtlanmışlardır ama onunla ne yapacaklarına dair en ufak bir fikirleri yok gibidir...

Shayegan, modernliğin açtığı yaranın öznelerine atfen kaleme aldığı *Yaralı Bilinç*'te, değişimlerin ortaya çıkardığı zemin ile bilinç arasındaki uyumsuzluğu uçurum metaforuyla verir. Ona göre Foucault'nun epistemolojik alanda gözlemlediği, bilinçte açık bir yara gibi duran söz konusu uçurumu Jung da psikolojik açıdan gözlemlemiştir: Birbirleriyle çatışan ve tarihi süreksiz hâle getiren kavrayış modelleri ya da ruhsal açıdan bir ödünleme eksikliği olarak uyumsuzluktur bu. Yaklaşık XVII. yüzyıldan itibaren teşbih ile açık olan anlamın geriye çekilerek yerini temsil etme fikrine bırakmasıyla beraber dünya bulanıklaşmaya başlar. Bulanıklaşma, bilinmeyen şeyleri kavramada kullanılan benzetmelerin geçersizleşmesi demektir ki temsil, yerini aldığı teşbihteki bütünlük ilkesini parçalayarak şeyleri tek tek anlamlı kılmaktadır. Shayegan, Foucault'dan hareketle bu bulanık dünyada Cervantes'in kafa karışıklığından mamul kahramanı Don Kişot'un modern eserlerin ilki olduğunu belirtir. Artık dilin işlevi dünyanın sırrına ilişkin bir yorumsama olmaktan uzaklaşmış ve eski dünyanın açıklayıcı kodlarını içeren teşbih bir sayıklamaya dönüşmüştür: Bilinç artık şeyleri birbirine yaklaştırarak, benzeterek kavrayamayacak fakat ayırt etmeyle bilebilecektir. Böylece ayırt etmeye odaklı dil ve bilinç, edebiyat aracılığıyla kimlikler inşa edecektir. Ki modern edebiyatın baskın ya da belirgin olan karakteri ve öznel yönü de zaten sözü edilen kimlik inşaatçılığı işleviyle ilgilidir.

Artık mitolojik kahramanların ya da şövalyelerin bulutlardan inen ilahileri işiten ve yönlerini onlarla bulan ideal insanın değil de kentlerde kulakları sanayi çarklarının gürültüsüyle dolu bireylerin hikâyesi edebiyattır. Milan Kundera'nın, Don Kişot'un evinden çıkmasıyla Tanrı'nın iyiyle kötüyü belirlediği dünyadan çekilmesi arasında kurduğu ilişki üzerinden dile getirilirse roman sanatının edebiyatın büyü bozumuna karşılık gelmesinden söz etmek makûldür bu yüzden. Artık tek olan ilahî gerçek, kimlikler hâlinde dünyaya yayılmış olan yüzlerce görece değer tarafından parçalanmış, yeni kurulan bilinçlerdeki yansımaları aracılığıyla varoluşta asılı kalmıştır. Bu süreçte Jung'un dediği gibi, "Gökyüzü bizim için bir zamanlar var olan şeylerin güzel bir anısı, boş ve evrensel bir alan hâline gelmiştir."

Don Kişot, bir kafa karışıklığı yaşamışsa bunun sebebi, gökyüzündeki haritayı okuyarak yeryüzünde yönünü bulabilen insanın artık ikisi arasında sıkışıp kalmışlığı ve bir tercihe zorlandığını hissetmesidir. Böylece onun yazgısı da bugünün insanınınki gibi âlemlerin aslının hayal olduğu bir hikâyeden çıkıp katı bir dünyada buharlaşan anlamı yakalamaya çalışmak olmuştur. ■

KLASİK METAFİZİĞİN DİRENİŞİ: **EINSTEIN VE SCHRÖDINGER**

Mehmed Ali Çalışkan

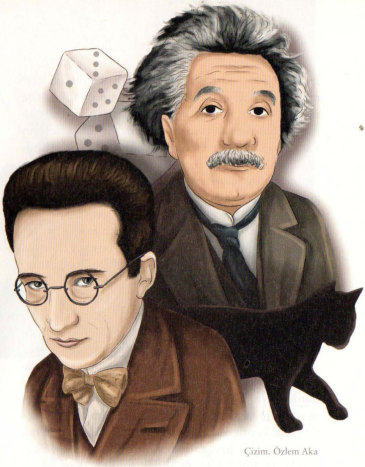

Çizim. Özlem Aka

Newton fiziği, evreni klasik metafiziğin varsayımsal yapısından kurtarıp onu apriori zihinsel şemalar ile izah edilebilir bir hâle kavuşturmuştu. Ancak elbette evren tüm ihtişam ve düzenliliği ile Tanrı'nın kanunlarına tabi bir şekilde mutlak uzayda mutlak zamanla işleyen bir saat gibiydi. Bu bağlamda Newton'un fiziğinin klasik metafizikteki mutlak düzen anlayışını sürdürdüğünü söyleyebiliriz.

Mutlak düzen anlayışımız yüzyılın başlarında doğan ve gelişen kuantum fiziği ile büyük bir yara aldı. Çünkü bu yeni çerçeve atom altındaki yapının belirsiz ve rastlantısal olduğunu söylüyordu. Çok küçük ölçeklerde evren Newton fiziğinde gördüğümüz kurallılıklara ve kanunlara tabi olmak yerine tek tek parçacıklar söz konusu olduğunda rastlantısal davranıyor, bu yüzden grup davranışını ancak istatistiksel yaklaşımla tahmin edebiliyorduk. Öte yandan kütle çekimi, elektromanyetik kuvvet, nükleer kuvvetler gibi evrende birbirinden farklı matematikler ile açıklanan farklı olgular ortaya çıkmış ve Newton zamanında tek bir yasaya indirgenen evren çağdaş dönemde düzensiz ve dağınık bir teorik çerçeveyi zorlar hâle gelmişti.

Kuantum fiziğine ek olarak Einstein'ın özel ve genel görelilik teorileri de bu mutlak çerçeveyi değişmeye zorladı. Einstein'a göre uzay ve zaman Newton'un öngördüğü gibi mutlak bir yapıda değildi, sistemin hızına göre değişen ve ışık hızını sabit tutabilmek için zamanı, kütleyi ve uzayı deforme eden bir zorunluluk ortaya çıkmıştı.

Şüphesiz hem kuantum fiziği hem Einstein'in teorileri yeni bir metafiziği zorunlu hâle getiriyordu. Ancak bu yeni metafiziğe direnen ilk adam yine meşhur "Tanrı zar atmaz," sözüyle Einstein oldu. Einstein bize saçmalık gibi görünen bu şeylerin bir anlamı olduğuna inanıyordu. Aynı şekilde kuantum fiziğinin belirsiz ve rastlantısal yapısına ünlü kedi deneyi ile karşı çıkan Schrödinger de, Einstein'la beraber tüm bu dağınıklığı toparlayacak tek bir kanunun peşine düşülmesi gerektiğine inanıyordu.

İşte, Paul Halpern'in *Einstein'in Zarı ve Schrödinger'in Kedisi* adlı kitabı, çağdaş fiziğe ilişkin teorilerin peşpeşe geldiği 20. yüzyılın ilk yarısında yer alan bilimsel gelişmeleri Einstein ve Schrödinger'in yer yer birleşen, yer yer ayrılan kişisel hikâyelerine oturtarak dönemi aydınlatmaya çalışıyor. Kitap hem bir bir ortaya çıkan teorilerle mutlaklığı kırılan evreni resmediyor hem de Einstein ve Schrödinger'in bu mutlaklığı tekrar inşa etmek için gösterdikleri asil çabayı anlatıyor.

Halpern kitabında Einstein ve Schrödinger'in Spinoza'nın felsefesinden etkilenerek bir tanrı olarak düzen kavramına inandıklarını ileri sürüyor. Bu inançları gereği hem atom altı yapıdaki rastlantısallığı nedensellikle değiştirebilecek hem de evrendeki 4 kuvveti birleştirecek her şeyin teorisini arıyorlar, bulgularını ve kat ettikleri mesafeleri mektup aracılığıyla paylaşıyorlardı.

Schrödinger'in ünlü kedi deneyi de, atom altı parçacık seviyesinde kuantum fizikçilerinin inandığı gibi bir belirsizlik (ikililik) varsa, bu ikliliğin özel bir düzenekle gündelik hayat seviyesine taşınabileceğini öngörüyordu. Yani eğer parçacıkların davranışı ikili ise, bu durumda kediyi öldürecek neden de hem var hem yoktur, kedi de hem ölü hem diridir. Schrödinger'in bu düşünce deneyinde amaç,W atom altında inanılan bir tür ikili davranışın bizim seviyemize taşındığında nasıl saçma durduğunu göstererek fizikçileri bu ikiliğin olmaması gerektiğine inandırmaktı.

Zaman, evrenin mutlaklığı konusunda hem Einstein'ın hem Schrödinger'in yanıldığını gösterdi. Atom altında parçacıklar gerçekten evren dışı bir yerden atılan zar gibi keyfi seçimler yapıyordu, dahası atom altındaki bu keyfiliği bizim seviyemizde de etkili olacağını göstermeye çalışarak reddeden Schrödinger'in deneyi de tam tersi hedefe ulaştı. Deney, atom altındaki belirsizliği yıkmak yerine, bu belirsizliği evrenin tamamına taşıyarak kuantum atomundan kuantum evrenine geçiş yapmamıza neden oldu. Yani biz bakmadığımız sürece her şey tüm olasılıkları içeren bir bilgi bulutudur, maddeyi, olguyu ve davranışı bizim gözlemimiz (bilincin katılımı) inşa eder.

İşte Halpern'in kitabı bu iki insanın klasik felsefenin düzen kabulünden yola çıkarak çağdaş fiziğin bulgularına karşı direnişini ve bu direnişin bir sonuç vereme-den fiziğin kuantumun varsayımlarına teslim olmasını ele alıyor. Hatta kitap aynı zamanda bilim-politik çerçevesiyle, gazete haberlerini de takip ederek, Einstein ve Schrödinger'in çalışmalarının önceden bir işbirliği iken daha sonra bir rekabete ve çekişmeye dönüşmesini de işliyor. Birisi Amerika'da bir diğeri İrlanda'da iken gazetelere verdikleri demeçler aracılığıyla her şeyin kanununu ararken sahip oldukları azmin nasıl bir hırsa döndüğünü de okuyabiliyoruz.

Sonuç itibariyle her biri kendi sahasında birer deha olan bu iki fizikçinin çalışmalarını ve kendi dönemlerindeki tüm fiziksel gelişmeleri ilk defa bu çerçeveden anlatan bir kitapla karşı karşıyayız. Halpern'in ustaca dili ile kaleme aldığı eserin ortaya koyduğu hikâye, bize Einstein ve Schrödinger'i klasik metafiziğin son direnişi olarak okuyabileceğimizi gösteriyor. ■

Einstein'ın Zarı ve Schrödinger'in Kedisi
Paul Halpern
Çev. Serhat Atay
Kırmızı Kedi Yayınevi

Mehmet Ali & Akşamsefası

Özel görelilik teoremi
Einstein, özel görelilik teoremini açıkladığında, ışık hızının bir evren sabiti olduğu, ve uzay-zamanın harekete göreli olduğu ortaya çıkmıştı. Yani belirli bir hız sisteminde olduğunuzda sizin algıladığınız zaman ile bu hız sisteminin dışında kalan birisinin algıladığı zaman farklı olacaktı. Farklılaşan sadece zaman değil aynı zamanda hem kütleler hıza göre büyüyecek hem de uzay hıza göre değişecekti. Uzay zamanın hız sistemlerine göre farklı biçim almasını adeta evrenin ışık hızını sabit tutabilmek için bir ayarlaması gibi düşünebiliriz. Şöyle ki; çok hızlı giden bir uzay gemisi düşünün. Bu uzay gemisinin içinde bir astronotun bir ışık demetini geminin bir ucundan diğer ucundaki aynaya gönderdiğini düşünün. Astronotun geminin içinde ölçtüğü ışığın hızı ile dışarıdan geminin içine teleskopla bakan bir gözlemcinin ölçtüğü ışık hızı aynı olacaktır. Astronot geminin hızından bağımsız ölçüm yaparken, gözlemci geminin hızıyla bağımlı bir gözlem yaptığı halde aynı ışık hızının ölçülebilmesi için evren hem uzay hem de zamanı her iki gözlemci için ayrı ayrı şekilde çalıştıracaktır. Yani anlaşılan o ki; evren için ışığın hızının sabit olması her şeyden daha önemli, bu sabiti ayakta tutabilmek için tüm zaman ve mekanı göreli yapmayı göze alabiliyor.

Schrödinger'in kedi deneyi
Kopenhag fizikçilerinin standart atom modeline göre, atom altında bir parçacık muhtemel iki durumu bünyesinde barındırır ve gözlendiği zaman birisini keyfi olarak seçerek sergiler. Schrödinger bu yorumun geçersizliğini ortaya koymak için, ikili durumu içerdiği inanılan bir atom düzeneğini, Gaiger sayacı ile takip ettiği kapalı bir kutu hayal eder. Biz sayaca bakmadığımız sürece atom her ikili durumu da (örneğin hem radyoaktif bozunmayı hem de bozunmamayı) içerir, dolayısıyla sayaç da her iki durumu da aynı anda ölçer durumdadır. Atomdaki ikilik sayaca sıçramıştır. Şimdi kutunun içinde bir kedi ve sayacın bağlı olduğu bir zehir mekanizması düşünelim. Eğer sayaç bozunma tespit ederse zehir harekete geçip kedi ölecektir. Kutu gözleme kapalı olduğu müddetçe, sayaçtaki ikilik zehir mekanizmasında da vardır, dolayısıyla kedinin hayatiyeti de ikilidir. Kedi aynı anda hem ölü hem canlıdır. Schrödinger'e göre hem canlı hem ölü bir kedi düşünülemeyeceği için standart model saçmadır. Ne var ki Schrödinger yanılıyordu ama bu yanılgı kuantum ikiliği bizim seviyemize taşıyarak bir devrim de yapıyordu. Nitekim takip eden yıllarda tüm bilim dünyası gerçekten de kutu gözleme kapalı olduğu müddetçe kedinin hem canlı hem ölü olduğunu kabul etmek zorunda kaldı.

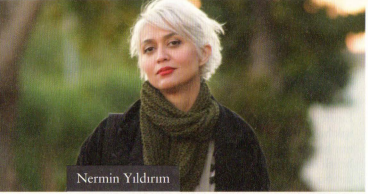

Nermin Yıldırım

BİR VİCDAN YOLCULUĞU

Zeynep Erdun

İlk günah! İşlediğimiz ilk günah neydi? Hiç hatırlamayı denediniz mi? Çocuk bile olsanız bilerek işlediğiniz bir suç elbette vardır. Bunu hâlâ unutmamanız ise o anda yaşadığınız şeyin gerçek bir kişisel çıkar olmasıdır. Çoğu insan bunun üzerine kafa yormaz hatta aklına bile gelmez. Ancak kendine dönüş yolculuğuna çıkmış bir kişi bunun bilincine varır ve geçmişinde yaptığı hatalarla yüzleşerek tekâmüle ermeye çalışır. Tekâmül bir insanı mümkün olan en yüksek şuur seviyesine ulaşmasıdır. Şuur kelimesinin kökü vicdan kelimesinden gelir. Vicdan insanı insan yapan en önemli özelliklerden biridir. Vicdan insanın kendi içindeki uyumun bilincidir. O halde insanın kendine dönüşü bir vicdan yolculuğudur.

Dokunmadan romanının ana teması da Adalet karakterinin kendine dönüş yolculuğunda vicdanıyla yüz yüze gelmek istemesidir. Doktoru ona ölümcül bir hastalığa yakalandığını söylediğinde Adalet bunların bir sebebi olduğunu düşünmeye başlar. Bu hayatta kendi yaptığı bir hatadan dolayı yaşamındaki olumsuzlukların ona geldiğini düşünür. Ve ilk günahını aramaya, hafızasında kalan ilk yaptığı adaletsizliği bulmaya çalışır. Henüz 5 yaşındayken Mahsun adındaki bir çocuğun oyuncak ayısını zorla elinden alması ile ilk günahı başlattığını düşünür. Öyle ki birkaç gün sonra babasını kaybetmesini, annesinin hastalanmasını da buna bağlar. Ve hastane odasında yattığı bu süreçte doktorun ona kurtulduğunu söylediğinde bunun bir şans olduğunu düşünür ve oyuncağını aldığı o çocuğu bulmaya niyetlenir. Ondan özür dileyerek ve belki de oyuncağını ona geri vererek bu kötü döngüyü bitireceğine inanmaktadır. Ve Adalet bir arama yolculuğuna çıkar.

Adalet'in Mahsun'u ararken aslında kendini aradığını, bir törel bilinç oluşturmaya çalıştığını görüyoruz. Roman kahramanlarının isimlerinin de özellikle seçildiği bu romanda Adalet isminin Mahsun'u, yani kitapta geçtiği gibi masumu aradığı gerçeği de gözlerden kaçmıyor. Adalet, bir nevi vicdanını arıyor, kendi vicdanıyla yüzleşirse hakkaniyeti sağlayacağını düşünüyor. Çünkü Victor Hugo'nun dediği gibi; en mükemmel adalet vicdandır.

Romanda geçen yakın arkadaşı Hülya karakteri ise aslında Adalet'in diğer yönüdür. Esprili bir dille bireysel bir duygu körlüğü yaratmaya çalışır. Ancak Adalet onu çok sevse de dinlemez ve sonunda Hülya'nın yaşamış olduğu sonda ise yazar bizi bir gerçekliğe daha şahit etmektedir. Hülya Adalet'in karanlık tarafıdır. Hülya kelime manasıyla kuruntu ve vehim kökünden gelir. Hülya isminin de alelade verilmediğini anlıyoruz.

Adalet, Mahsun'u arama yolculuğunda biriyle tanışıyor, bu kişinin gerçek mi yoksa bir sanrı mı olduğunu kitap boyunca merak ediyoruz. Aralarında geçen duygusal diyaloglarda edebiyata da nefis bir şekilde yer verilmiş.

Adalet'in oldukça yüksek mizah anlayışı sizi kahkahalara boğarken aslında onun hiç gülmediğini hissediyorsunuz. Tam kahkaha atacakken bu kadar ciddi espri yapabilmesi artık sizi düşünmeye sevk ediyor. Yaptığı tespitler, gözlemler farklı bir bakış açısı yakalamanızı sağlıyor. Örneğin Adalet'in tuttuğu bir günlük var. Bu günlükte sadece gazetelerin 3. Sayfa haberlerinden kupürler yer alıyor. Toplumda hiç görmek istemediğimiz, yani yazarın değişiyle "dokunmadan" yaşadığımız hayatlara da dokunmamız gerektiğinden bahsediyor. "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın!" felsefesiyle yaşadığımız şu hayatta gerçek olan tek şeyin ölüm olduğunu ve ölmeden önce aslında yapabileceklerimizin gücüne değiniyor. "Bir hayatım daha olsaydı..." diye başlayan cümlesinden de anladığımız üzere Adalet yaşadıklarından çok yaşayamadıkları için pişmanlık duymaktadır. Yazar size hayatınızı tekâmül derecesine ulaştırmak için kendi vicdanınızın sesini dinlemenizi ve suya sabuna dokunmadan bir hayat geçirmemenizi söylüyor.

Nermin Yıldırım, sizi içsel bir yolculuğa çıkarırken kendine dönüş, vicdan, şuur gibi özelliklerimize değinerek, özgün bir kelime dağarcığı ile kitabın içinde kaybolmanızı sağlıyor. Ve sizi hiç bunaltmadan akıcı bir dille yazdığı bu romanın sonunda size tek bir şey söylüyor aslında; "bu senin hikâyendi..." ■

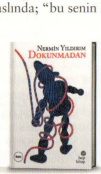

Dokunmadan
Nermin Yıldırım
Hep Kitap

AZ ÇALIŞ, ÇOK KAZAN VE İSTEDİĞİN YERDE YAŞA!

Fırat Demirel @firatdemirel

Malum hikâyedir, bir iş adamı balıkçının yanına gelir ve onun iyi bir balıkçı olduğunu, işleri büyütürse çok para kazanıp sonunda güzel bir emeklilik yaşayacağını söyler. Balıkçının yanıtı kısa ve nettir: Ben zaten senin o vadettiğin hayatı yaşıyorum. Bu hikâyenin uzun hâlini Timothy (Tim) Ferriss'in *4 Saatlik Hafta* adlı kitabında bulmak mümkün. Zaten kitabın tamamı standart iş ve emeklilik planlarını reddetmek üzerine kurulu. Fakat Ferriss, ne balıkçıyı ne de iş adamını reddediyor. Her ikisinden de ilham alarak, haftada sadece 4 saat çalışıp hayatımızı küçük emekliliklerle süsleyebileceğimizi anlatıyor. Bu noktada akla tek bir soru geliyor: Bunu ben de yapabilir miyim?

Ferris, bu soruyu büyük bir "Evet!" ile yanıtlıyor ve kitabını şüpheciler için hazırladığı sorularla açıyor: İşimi bırakmak zorunda mıyım? İlla ki risk almam mı gerekir? Genç ve bekâr mı olmalıyım? En iyi üniversitelerden mi mezun olmalıyım? Ferriss tüm bu sorulara da koca bir "Hayır," yanıtı verip önce tanımları, sonra da bu işi başarmanın yöntemlerini sıralıyor. Yazara göre bu yeni yaşam profilinin bir adı var "Yeni Zengin". Asıl amacın milyoner olmak değil, milyonerlerin satın alabileceğine inanılan şeyleri deneyimlemek olduğunu söylüyor. Yeni zenginleri "kendi yerine başkalarını çalıştıran ama çalışmamayı değil, kendini heyecanlandıran şeyleri yapan insanlar" olarak tanımlıyor. "Yeni zengin, zamanının onda birinde sonuçların yüzde 90'ına ulaşan ve ayda iki hafta ailesiyle tatile gidebilen elemandır." diye ekliyor. Bu sonuca ulaşabilmek için de internetin nimetlerini, gelirinizi nasıl otomasyona başlayacağınızı ve ağırlıklardan nasıl kurtulacağınızı anlatıyor.

Ferriss'in 9-5 mesailerinden geçmiş (yani damdan düşmüş) biri olması, verdiği tavsiyelere kulak kabartmayı kolaylaştırıyor. Üstelik Ferriss hem bugüne hem de geleceğe dönük anlamlı bir nokta yakaladığını söyleyebilirim. Hem uzun ve rutin bir çalışmanın sonunda gelmesi beklenen (evet, belki hiç gelmeyecek) emeklilik hayalinin çok mantıklı olmadığını vurguluyor. Hem de işimizi robotlara ve yapay zekâ ürünlere kaptırmadan önce bir çıkış yolu gösteriyor. Bu noktada Ferriss gibi dünyanın farklı köşesindeki insanları başarıyla kontrol ederek hayatını 10 kaplan gücünde yaşayan birinin (veya daha büyük beyinlerin) yapay zekâ ve robotlarla neler yapabileceğini düşünmeden edemiyorum.

Yazar aslında bir çeşit zaman yönetiminden bahsediyor gözükse de bu doğru değil. Zira zaman yönetimi için "unutun gitsin" diyor. Yeni Zengin'in kitabında her anı bir çeşit işle doldurmak yok. Ferriss, kendisinin de bir zamanlar bu hataya düştüğünü söylemekten çekinmiyor. Verimliliğin bile doğru şeylere uyarlanmadıkça hiçbir faydası olmadığını belirtiyor. Bu noktada güzel bir parantez açarak Pareto Ilkesi'ni (sonuçların yüzde 80'i çaba ve zamanın yüzde 20'sinden kaynaklanır) ve Parkinson Yasası'nı (bir görevin önem ve güçlülüğü, onun tamamlanması için tanınan süreye göre artacaktır) açıklıyor. Yani yüzde 80'lik sonucu getirecek işi bulmayı ve en hızlı şekilde halletmeyi tembihliyor.

Konuyu bağlayacak olursam Ferriss'in dediği gibi mesele yalnızca daha zekice çalışmak değil. Bizim yerimize geçebilecek bir sistem kurmak. Zaten dünya dediğimiz şey sistem kurucular ve sistemin parçası olanlar arasında dönüp durmuyor mu? Mesele ne tarafta olacağımıza karar vermek ve o yöne adım atmakta. Yani Ferriss'in tavsiyelerini dikkate alsak hiç de fena olmaz. ■

4 Saatlik Hafta
Timothy Ferriss
Çev. Merve Duygun
İnkılap Yayınları

Mehmet Ali & Akşamsefası

YOLA DÜŞ ORMANI DOLAŞ

Ümit Yaşar Özkan zeytinekmekdua@gmail.com

Çocuklara kendi hikâyelerini seçmeleri ve oluşturmaları için yol gösteren, ipucu veren, kışkırtıcı bir okuma-oynama deneyimi vaat eden iki oyunbaz kitaptan bahsedeceğim.

İlk kitabımız bir an önce Türkçeye çevrilmesini istediğim Steffie Brocoli ve Catherine Bidet'in *Through The Forest (Ormanda Dolaşmak)* adlı kitabı. Seçenekli hikâye kitaplarının yabancısı değiliz. 80'li yıllarda Macera Tüneli serisiyle tanıştığımız bu tür kitaplar okura hikâye içinde kendi yolunu bulması için tercihler sunuyor. Bu tercihler okuru değişik maceralara sürükleyerek farklı sonlara götürüyordu, daha sonraları bu tekniğin yetişkinler için yazılan romanlara da taşındığını gördük. *Ormanda Dolaşmak*, seçenekli hikâye tekniğini ormanın ekosistemiyle birleştirerek özgün bir etkileşimli hikâye kitabına dönüşüyor; çok çok yaşlı Orman Ana'nın sunduğu seçeneklerle bir sayfadan ötekine savrularak ilerliyor, bu arada da canlılar arasındaki ince bağları keşfediyor, tabiatın döngüsüne şahit oluyor; kuşun, sincabın, ağacın hikâyelerinin birbirine nasıl bağlandığını bizzat tecrübe ediyoruz. Ayrıca sayfaları gösteren kulakçıkların her birinin çalı, kozalak, ağaç dalı şeklinde tasarlanması da kitabın başka bir güzelliği.

Bu kitabı Türkçe olarak görme dileğimi bir kez daha kuvvetle yineleyerek diğer kitaba geçiyorum.

Madalena Matoso'yu tanıyoruz aslında daha önce çizimlerini yaptığı oyunbaz *Bu Ses De Ne?* kitabından bahsetmiştim şimdi de onun yazıp çizdiği *Masal Yolu* elimizde. Bu kitap bize sadece sayfa seçenekleri sunmuyor. En başında ilk iki sayfadaki beş kahramandan birini seçiyorsunuz: şatodaki prenses, astronot maymun ya da çizmeli ahtapot, vd. Sayfanın köşesindeki küçük soruları cevapladıkça kahramanımıza yeni ayrıntılar ekliyoruz, mesela astronot maymunumuz muz gezegeninde yaşıyor olabilir, vampir kedinin kocaman yarasa kanatları vardır ya da aslında kahraman olarak seçtiğimiz prenses meğerse bir devmiş. Bunlar benim kahramanlara yakıştırdığım ayrıntılar. Bir de çocukların uydurabileceklerini düşünün. Elbette sonraki sayfalarda aracımızı, macera yaşayacağımız mekânları da seçiyor ve tarif ediyoruz. Buradan çıkabilecek masal kombinasyonlarını varın siz hesap edin. Böylece kitabın kapağındaki "3 milyardan fazla masal üretebilirsin!" ifadesi masalsı bir mübalağa gibi gelmez kulağa. Bütün bunları aslında ebeveynlerin muhtemel kaygı ve itirazlarına karşı yazıyorum; haklı olarak şöyle bir itiraz gelebilir: "Ama bu seçenekler çocuğun hayal gücünü sınırlamaz mı?" yıllardır yapılan çalışmalar masalların belli şablonlar üzerinden işlediğini gösteriyor bize ama şu da bir gerçek ki her masal ortaya çıkmasını sağlayan bu şablondan daha fazla bir şey oluyor her seferinde yani bütün mesele bizim sunulan veri, seçenek ve ipuçlarıyla ne yapacağımız. Hayatta da sınırlar, seçenekler ve şablonlar var ve biz bu sınırlarla çarpışa çarpışa özgürlük alanlarımızı genişletiyoruz. Hayatla masal benzeşiyor: Sınırların içinden sınırsızlığa varmak, sınırsızı bulmak... Matoso bize ipuçları veriyor; bu ipuçlarını bahane ederek bir masal yolculuğuna çıkmamızı istiyor. Ben bu noktada ebeveynlerle çocukların kitabı, kalem ve kâğıt eşliğinde okumalarının da bir seçenek olduğunu söyleyeceğim. Siz de kendi kahramanınızı, aracınızı, mekânlarınızı yazıp çizin; kendi masal yolunuzu oluşturun.

Biz yürüdükçe yol, okudukça ve anlattıkça hikâye belirecek.

Matoso bize ipuçları veriyor; bu ipuçlarını bahane ederek bir masal yolculuğuna çıkmamızı istiyor. Ben bu noktada ebeveynlerle çocukların kitabı, kalem ve kâğıt eşliğinde okumalarının da bir seçenek olduğunu söyleyeceğim. Siz de kendi kahramanınızı, aracınızı, mekânlarınızı yazıp çizin; kendi masal yolunuzu oluşturun.

Through the Forest
(Ormanda Dolaşmak)
Steffie Brocoli, Catherine Bidet
Thames & Hudson

Masal Yolu
Kate Baker
Çev. Oğuzhan Aydın
Redhouse Kidz Yayınları

BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ; KADINLAR VARMIŞ, KADINLAR VARDI, **KADINLAR VAR!**

Adnan Saracoğlu

Bir zamanlar anlatılan masallarda kadınlar ve genç kızlar öylesine silik öylesine siliklermiş ki erkeklerin, erkek kahramanların, ufak dünyaları yaratmışçasına kasılıp duran beyzadelerin, prenslerin kart kralların lütfu olmasa neredeyse kadınların varlığı hakkında şüpheye düşesiymiş masalları dinleyenler. Kadınlar, genç kızlar akla hayale sığmayacak fedakârlıkları kendi bereketli şahsiyetlerindeki gedikleri kapatmak, iradelerini kavileştirmek, insanlığa fiyakalı bir çentik atmak için değil de bu Ademoğullarının yanına "yaraşmak" için yaparlarmış.

Gün olup devran döndüğünden, insanın bütünlüğüne gölge düşüren bu şifahî bagaja kadınca kararınca bir müdahale yapılmış. İnsanlık tarihinin parlak şahsiyetleri fikri, cinsiyetçi hegemonyadan azad edilip binlerce yıllık zaman dilimi içinden –son yüzyıla, hatta son on yıllara iltimas geçilerek- gencecik bir masalımsı kaynağa dönüştürülmüş.

Başımıza güzelce bir iş açan Havvakızlarından Elena Favilli, medya girişimcisi Francesco Cavallo ise yazar ve tiyatro yönetmeni. Proje, ünlü bir bağış şirketi aracılığıyla binlerce kişinin gönüllü katılımıyla oluşturulan kaynak ile dahası, altmış harika çizerin katkısıyla ömrümüzün en özgün muhalefetine dönüşmüş.

Öncelikle yüz kadın! Sahralarca dolup taşan erkek görünürlüğüne mütevazı bir karşı çıkış. Sonrasında tarihin ve coğrafyanın çok farklı duraklarından seçilmiş tipik figürlerin yanı sıra adını çok az duyduğumuz, belki de hiç duymadığımız gencecik sporcular, aktivistler, bilim insanları, müzisyenler, kâşifler ama hep kadınlar. Masal kokusuyla donanmış metinler her kişi için –er değil her; cinsiyetçiliğin bu kadarına da pes doğrusu- bir sayfada çok dinamik bir biyografi sunmasının yanı sıra, seçilen kişinin bizim için önemini birkaç satırla geçiyor ve kişikızının kendi öz ağzından çıkan söz veya sözlerle karışan yaşam döngüsü tamamlanıyor.

Metnin hemen karşısında çok farklı resim, çizim, illüstrasyon üsluplarıyla karşılaşıyoruz. Yazarların, daha birkaç kişiyle tanışmamızla alıştığımız üslubunun aksine resimlerde her seferinde bir tabloyu süzer gibi konaklıyoruz. Sivrilik, yuvarlaklık, sade bir portre, gösterişli renk, imge, desen arka planının üzerine çalakalem kondurulmuş bir çehre, okuyucuya-izleyiciye sezdirilmek üzere serpiştirilmiş kültürel imgeler, mesleki çerçeveler altmış çizerin tercih edilmesinin ne kadar isabetli olduğunu ve şenlik ateşimizin taaa öte galaksilerden görüneceğini sezdiriyor.

Portrelerin irade sahibi kadınlar başlığı dışında kolayca bir araya toplanamayacak olmaları ve sadece alfabetik düzen gözetilerek ardı ardına gelmeleri okuyucuyu büyük sıçramalar yapmaya güzel bağlantılar kurmaya insanlık ailesinin bereketli vahalarını bütüncül kavramaya yöneltiyor. Britanyalı matematikçi Ada Lovelace ile Iraklı mimar Zaha Hadid'in dehanın farklı zaman ve mekânlardaki denk parlayışları, çılgın bisikletçi İtalyan Alfonsina Strada ile ölüm kalım savaşı vererek Suriye'den başladığı yüzüşünü mülteci takımında yer alarak Olimpiyatlara taşıyan Yusra Mardini'nin hiç tanışamamış abla kardeşler olduğunu kalbimizin en içerlerinden hissediyoruz. On yedinci yüzyıl ressamı İtalyan Artemisia Gentileschi'nin erkek hegemonyasına meydan okuyuşuyla, Meksikalı Frida Kahlo'nun yürüyemezken bile dimdik duruşuna aynı şapkayı çıkarıyoruz. Prenslere nal toplatan Prenses Merida'nın mucidi Birleşik Amerikalı Brenda Chapman'ın, Pippi Uzunçorap'ın her şeyi, mübarek kadın İsveçli Astrid Lindgren'in ruhaniyetinden feyz aldığını hiç şaşalamadan iddia edebiliyoruz. Dahası çok farklı niteliklerle bezenmiş ve farklı çağlarla kuşatılmış Mary Edward Walker'ın, Coco Chanel'in, Cholita Tırmanıcıları'nın, Amna Al Haddad, Coy Mathis, Hatşepsut, Policarpa Salavarrieta'nın kaderlerinde kıyafetlerin ne denli önemli olduğunu görüyoruz.

Bilge kraliçe, firavun, imparatoriçe ve başkanların içinde siyasi ahlâk açısından oldukça tartışmalı kadınların yer alması kitabın siyasi doğruluğuna gölge düşürse ve gönlümüzde abidevi yeri olan Ümmü Gülsüm, Leyla Halid, Rachel Corrie, Indra Gandhi, Beatrix Potter gibi isimler kitabın dışında kalsa da bu cesur girişime modern bir masal yaftasını yakıştırdık. ■

Asi Kızlara Uykudan Önce Hikayeler
Francesca Cavallo, Elena Favilli
Çev. Deniz Öztok
Hep Kitap

Mehmet Ali & Akşamsefası

KÜÇÜK OK'UN AKILLARA ZARAR MACERALARI

Elif Konar Özkan

A.Kadir ve Asaf Halet Çelebi'nin şiirlerini birleştiren İbrahim isimli eseri Aykut Kuşkaya'nın naif sesinden duymuşuzdur illa ki hatta belki sevdiğimiz ezgilerdendir. Peki, İbrahim'in bestecisi Şafak Tavkul'u hangi yönüyle tanırsınız? Karikatür, resim, animasyon, müzik, öğretmenlik, okçuluk veya yazarlık? Pek çok alanla ilgilenen Tavkul, tam anlamıyla bir hezârfendir. İlk sergisini 15 yaşında açmış ama hiçbir zaman 'ben oldum, tamamım' kibriyle küçülmemiş bir büyük usta Şafak Tavkul'un çizdiği storyboardlar 60 bini geçmiş. İstisnasız her gün -iş olmasa bile kendi için- çizmeye devam ettiği bilinir. Birçok şeyle aynı anda uğraşmayı seven ve gününü, hayatını, zamanlara ayırarak ilginç bir şekilde günümüz insanın bir ömre sığdıramadığı uğraşları sadece hobi kıvamında değil meleke düzeyinde devam ettiren 63 doğumlu bir güzel insan...

Bildiği her şeyi paylaşan yani zekâtını hakkıyla veren bu güzel ustanın, çocukları ve çocuksu şeyleri seviyor şükür ki dedirten Küçük Ok serisi 2016 yılında yayımlandı.

Orta Asya'nın uçsuz bucaksız malum bozkırlarında göçebe hayatı yaşayan eski Türk obalarından birinde yaşar Küçük Ok. Nerde mi? Çin Seddi'nin hemencik dibinde öyle ki oynarken biraz hızlı şut atsa hop Çin Hükümdarı Zing'in bahçesine düşer top. Obanın beyi Cüce Han, Küçük Ok'un babasıdır. Satırlar arasında ve haritalarda konar göçer Türk yaşantısından izleri takip ederken Küçük Ok'un komik, eğlenceli ve heyecanlı maceralarına gülmekten kendinizi alamazsınız.

İlk kitabı, "Uyuz İnek Nasıl Boğa Olur?", Baturcan kazık çakarken Cüce Han'ın ak çadırını kara çadıra döndürüp de adı geri alınarak obadan kovulunca neler yaşar, Küçük Ok ve Dede Korkut'un torunu Ceren bu sorunu çözmek için nasıl bir plan yapar, plan işe yarar mı vb. birçok sorunun cevabını bulmak için bir solukta...

İkinci kitabı, "Tepik Oyunu" nasıl heyecanlı bir -savaş oyununa- karşılaşmaya dönüşür, Küçük Ok'un attığı Büyük Han damgalı top Çin Sarayı'na kaçarsa topu geri alabilmek için nasıl bir çözüm bulunur, Küçük Ok ve arkadaşları Çinli profesyonel oyuncularla nasıl baş edecek, acemi şansı ve çocuk masumiyeti işe yarayacak da topu savaş çıkmadan geri alabilecekler mi sorularına cevap arayarak nefes nefese...

Üçüncü kitabı, "Kuyruksuz At" olur mu, olsa bile Geleneksel Bozkır at yarışlarına katılabilir mi, töreler ne der, Küçük Ok ve Kaşka törelerden kurtulup yarışa katılabilecek mi, bu zorlu mücadeleyi kim kazanacak gibi soruların cevapları için adeta dört nala okursunuz.

Kâh çizimleri kâh esprili dili kâh kahramanları kâh merakı kamçılayan kurgusu ile günümüz okurunun "Hey, sanki evde çizgi film yahut sinemada animasyon seyrediyorum!" heyecanı ile okuyacağı, tadı damakta kalacak eserler olduğu aşikâr Küçük Ok üçlemesinin.

Bilgelik ve mizahın tam kıvamında harmanlandığı bu akıllara zarar maceralar, üç solukta bitiverdiği için illa ki "Ee devamı var mı? Varsa ne zaman çıkacak?" diye merak edeceksiniz, benden söylemesi. Hâlâ karşılaşmayan yahut okumayan kaldıysa 'Aman ha!' diyelim, hatırlatmayı vazife bilelim.

Küçük Ok'un maceraları ve diğerleri için ömrüne bereket Şafak Tavkul! Seni hayret, gayret ve şevkle takip ediyoruz bilesin. ■

Küçük Ok 1
Uyuz İnek Nasıl Boğa Olur?
Şafak Tavkul
Erdem Çocuk

Küçük Ok 2
Tepik Oyunu
Şafak Tavkul
Erdem Çocuk

Küçük Ok 3
Kuyruksuz At
Şafak Tavkul
Erdem Çocuk

★★★ GENÇ OKUR YAYINLARI ★★★

SON BAŞVURU 31 ARALIK 2017

TARİHİ MACERA ROMANI YARIŞMASI

1. Yarışma, Türkiye içinde ve dışında Türkçe yazan herkese açıktır ve katılım için herhangi bir yaş sınırı yoktur.
2. Eserler Türkçe dil kurallarına uygun, özgün ve roman türü özelliklerini taşıyor olmalıdır.
3. Eserlerin muhtevası millî ve manevî değerlere uygun olmalıdır.
4. Eserler, tarihî konulara odaklanmış ve macera türünde yazılmış olmalıdır.
5. Eserlerin tarihî gerçekliğe uygun, her türlü polemikten ve ideolojik yaklaşımlardan uzak, yapıcı ve birleştirici olması esastır.
6. Değerlendirmede; müslümanların ortak tarihini ifade eden devirlerdeki alplerin, akıncıların, yeniçerilerin, sipahilerin, ulakların, leventlerin, gazilerin ve dervişlerin kahramanlık hikâyelerinin izini süren eserlere öncelik verilecektir.
7. Eserler Word sayfası ile en az 100 sayfa olmalıdır. Times New Roman, 12 punto, 1,5 satır aralığında yazılmalı ve sayfa düzeni genel kurallara uygun olmalıdır.
8. Eserin daha önce yayınlanmamış, herhangi bir isimle hiçbir yarışmaya ve yayın grubuna gönderilmemiş olması gerekir.
9. Gönderilecek eserler lise seviyesi ve üzerindeki okura hitap etmelidir.
10. Yazarlar, eserle birlikte kendi adını, açık adresini, telefon numarasını ve kısa özgeçmişini de göndermelidir.
11. Her bir yazar en fazla üç eserle yarışmaya katılabilir.
12. Eserler 31 Aralık 2017 tarihine kadar teslim edilmelidir. Bu tarihten sonra gönderilen çalışmalar dikkate alınmayacaktır. Sonuçlar 7 Nisan 2018 tarihinde açıklanacaktır.
13. Eserler Microsoft Office Word olarak **tarihmacera@gencokur.com.tr** adresine e-posta yoluyla gönderilmelidir. Farklı uygulamalardan yapılan gönderiler ve dosya paylaşım istekleri dikkate alınmayacaktır.
14. Yarışmada dereceye giren eserler kitap olarak basılabilecek ve basılan eserlere ödülden başka telif ödenmeyecektir.
15. Ödüle layık görülen eserlerin her türlü yayın hakkı Genç Okur Yayınlarına ait olacaktır.

Mehmet Ali & Akşamsefası

JÜRİ

Ali Sözer, Okay Tiryakioğlu, Ozan Bodur, Sulhi Ceylan, Mümin Munis, Mustafa Yıldız, Müzeyyen Yıldız, M. Emin Oyar

ÖDÜLLER

BİRİNCİ: 7.000 ₺
İKİNCİ: 5.000 ₺
ÜÇÜNCÜ: 4.000 ₺
MANSİYON: 2.000 ₺

genç okur

GENÇ-KON

Mostar Gençlik

Semerkand Gençlik

RASKOLNİKOV MASUM SAYILABİLİR Mİ?

Reşat Nuri Polat

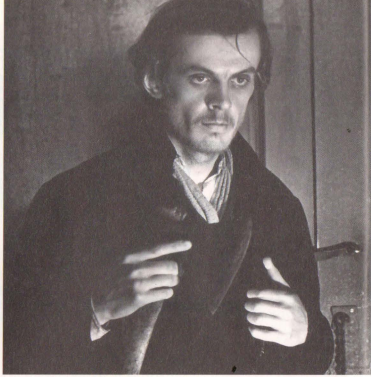

Modern psikolojinin temelinde harcı bulunduğu konuşulan dünya edebiyatının büyük ismi Fyodor Dostoyevski, gerek yaşadığı devrin Rusya'sını anlatma yeteneği, gerek insan psikolojisinin derinlerine inebilme becerisi, gerekse çağları aşan diliyle edebiyat tarihinde çok müstesna bir yere sahiptir. Romanlarında buhranlı, asi, bunalımlı ve sessiz, iç dünyasında çatışmalı karakterleri olağanüstü tasvir etmesi, onu diğer yazarlardan ayıran en önemli özelliklerin başında gelir. Dostoyevski'nin karakterlerinde sara, şizofreni, histeri ya da nevroz gibi hastalıklar sık görülür. Bu tiplemelerin kurgusundaki ilginç taraf, ruhsal sorunlu kişilerin bir biçimde kötülüklere bulaşması ve sonunda, Dostoyevski'nin ahlaki öğretisi doğrultusunda huzura erişiyor olmalarıdır. Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza* kitabının meşhur karakteri Raskolnikov, kitap yazıldığından beridir cinayete kadar olan süreçte ne kadar tutarlı ve kendinden eminse, cinayetten sonra tam tersine bir o kadar hastalıklı, perişan ve sefil hâle düşmesiyle edebiyat ortamlarındaki tartışmalarda gündeme geldi. Biz de bu yazımızda Raskolnikov özelinde bir iç muhasebe yapacağız.

İnsan neden suç işler?

Hukuk kurallarını belirlemenin temel gayesi sosyal düzeni sağlamaktır. Kurallara uymamak suç, suçun karşılığı ise cezadır. Ceza hukukunda döngü kısaca bu şekilde olsa da "İnsan neden suç işler, kurallar kime göre kural, suç kime göre suçtur?" Çoğu zaman suç; kendi adaletini sağlamak yahut Raskolnikov'un tarifiyle "sosyal adaletsizliğe tepki göstermek" gibi masumiyet kılıfları ile tarif edilmek istenir. Zenginden alıp fakire veren Robin Hood yasalara göre suçlu iken fakire göre kahramandır. Yaşlı kadını acımasızca öldüren Raskolnikov kendince iyi olanı yapsa da hem cinayet işlemiş hem de hırsızlık yapmış bir suçludur. Nihayetinde her suçun temelinde bir motivasyon kaynağı ya da suça götüren neden yer alır. "Herhangi biri sadece suç işlemiş olmak için suç işleyebilir mi?" Sorusuna kesin bir cevap verilemese de suçun kaynağına inildiğinde mutlaka bir başlangıç noktasıyla karşılaşırız. Habil'in de insanlığın ilk cinayetini işlerken kıskançlığına esiri olması gibi.

Toplumu düzende tutmayı amaçlayan o kadar çok yazılı ve yazısız hukuk kuralı vardır ki aslında insanlar bilerek ya da bilmeyerek her gün bu kuralların onlarcasını çiğnerler. Birisinin arkasından da olsa hakaret etmek aslında suçtur ama her gün birçok insan pervasızca işler bu suçu. Metroya binerken birilerinin önüne geçmek ahlak kurallarına aykırıdır, arabanın camından yola çöp atmak, yere tükürmek, bağırarak konuşmak yazılı kuralları ihlal etmektir de kimin umurunda. Büyük suçlar için caydırıcı cezalar var ama yine de cinayetler işlenir. Suçun temelinde aslında insanın nisyan ile malullüğü yatar. Unutmuştur insan süt gibi tertemiz doğduğunu. Unuttukça vicdanı körelmiş, vicdanı köreldikçe kural tanımaz hâle gelmiştir. Evet alelade bir insanın suç işlemesi, özellikle cinayet gibi tüm insanlığa yönelik bir suç işleyebilmesi için en azından suçu işlediği sırada vicdani bir problemi olmalıdır. Hani derler ya gözünü kırpmadan çekti tetiği diye, işte iş o raddeye gelmeden evvel suçlunun iç dünyasında neler cereyan ettiği her somut olay için farklılık gösterebilir. Suç ve suçluyu inceleyen kriminolojinin merceğini bir an için Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sına çevirdiğimizde, maddi imkânsızlıklar sebebiyle hukuk eğitimine ara veren, ailesinden madden ve manen uzak, insanı hayata bağlayan hususiyetlerden beri, inanç dünyası tahrip olmuş, yaşadığı ekonomik sıkıntıyı toplumsal adaletsizliğe bağlayan ve hatta bu işin felsefesi üzerine kafa yorup yazılar kaleme alan, gücün ve iktidarın ancak onu eğilip yerden alma cesareti gösterenlere verildiğini doğrudan, bu cesarete sahip olanların bazı suçları işleme özgürlüğü olabileceğini de ima yollu savunan, düşünce dünyasındaki çatışmalardan çıkış yolu aradıkça daha girift bir çıkmazın içine giren ve nihayetinde bir insanı öldürüp ondan çalacakları ile hayatını yeniden inşa edeceğini sanan zayıf ruhlu

bir insanın; kötü karakterli, sevimsiz ve insanların kanını emen bir tefeci kadını ve sonrasında olaya tanıklık eden başka bir masumu öldüren acımasız bir katile dönüştüğünü görüyoruz. Adım adım katilliğe ve hırsızlığa giden Raskolnikov, aslında merhametli de birisi. Cebinde kalan üç beş rubleyi fakir bir aileye verip meteliksiz kalmakta tereddüt göstermeyecek kadar merhametli. Raskolnikov, insan fıtratında zıtlıkların bir arada olabileceğinin bir nevi örneklemesi aslında. Çocuğuna karşı merhametli olan kişinin eşine kötü davranması, ailesine son derece nazik olan birinin yanında çalıştırdığı işçiyi ezmesi, arabası çizilmesin diye üzerine titreyen adamın sokaktaki kediyi tekmelemesi de insan fıtratında birlikte yer alan iyiliğin ve kötülüğün birtakım koşulların tesiriyle açığa çıkmasını anlatmıyor mu? Kurallara uymada cezaların caydırıcılığı muhakkak etkilidir. Ancak bunun da ötesinde, insanların suç işlemesini engellemek için vicdan mekanizmasının hayata geçirilmesi gerekir. Vicdan sadece acımayı değil hesap verme bilincini de kapsar. İnsana muhasebe yaptırır. Ceza adalet sisteminin temel amacı ise suça karşılık yargılama yapıp ceza vermekten ibaret değildir. Aynı zamanda suç işleyen kişinin suçun yanlışlığını öğrenmesi ve belki biraz da bundan nedamet duyarak bir daha suç işlemesinin engellenmesi de amaçlanır. Tabii ki uygulamadaki bu amaçlar her suçlu için aynı sonucu doğurmaz. Cinayeti tüm ayrıntıları ile anlatan ve Sibirya'da bir zindanda kürek cezasına çarptırılan Raskolnikov, tefeci kadını öldürmekten hiç nedamet duymaz. Mahkeme cinayet sonrası çalınanların kullanılmayışını "geçici delilik nöbeti" olarak adlandırılsa da çaldıklarını kullanmaması ve öldürdüğü diğer kadın için acı çekmesi aslında vicdanın paslanmayan tarafına ait bir yansımadır.

Kutsal Çile

Hâkim, hüküm, mahkûm aynı kökten türemiş kelimelerdir. Sosyal ilişkiler içerisinde her gün aslında o kadar çok hâkim rolüne bürünür, hüküm verir ve insanları mahkûm ederiz ki bunun farkında bile değilizdir. Birisi hakkında en ağır suçlamaları yapmamız için bizimle aynı düşüncede olmaması yeterli olur çoğu zaman. Ya da insanların suç işlediğini gözümüzle görmesek de "mış", "miş" ile biten cümlelerimizle derhal suçlu ilan ederiz insanları. Vicdani bir sorun da olan bu durum, modern hukukta masumiyet karinesine saldırı olarak kabul edilir. Evrensel hukuk kurallarına göre, "suçu sabit olana kadar herkes masum kabul edilir." ve herkes "lekelenmeme" gibi kutsal bir hakka sahiptir. Ancak insanın masumiyetini anlatması ve karşısındakini buna inandırması zor iştir. İşte bu yüzden modern hukuk insanların masum olduklarını ispatlamalarını istemez, yetkililerin suçu ve suçluyu ispatlamasını şart koşar. Hukukta bu şekilde tarif bulan ve hukukun herkese lazım olduğunu en veciz şekilde anlatan bu kavram satır arasında; "Kimi insanlar üzerinde yansız bir yargıda bulunabilmek için, her şeyden önce önyargılarımızdan ve bizi çevreleyen insanlara ve nesnelere karşı edindiğimiz gündelik alışkanlıklarımızdan kurtulmamız gerek." Şeklinde yerini buluyor *Suç ve Ceza*'da. Cinayeti araştıran sorgu yargıcının bir İngiliz atasözüne atıfla; "yüz tavşandan bir at oluşturulamayacağı gibi, yüz kuşkudan da hiçbir zaman bir delil oluşturulamaz, ama bu aklın, sağduyunun sesidir, siz gelin de insanın tutkularına anlatın bunu," şeklindeki ifadeleri de edebiyat yoluyla hukuk düzenindeki çarpıklığa bir eleştiri sunulduğunu görmemize imkân sağlıyor.

Mülkü ayakta tutan adalettir ve adaleti de her kişi değil ehil ve yetkili kişiler tesis eder. Herkesin hüküm verdiği yerde adalet olmaz, anarşi olur ki o yüzden kişilerin değil devletin adaleti uygulanır. Raskolnikov toplumsal eşitsizliğe ve fakirliğe duyduğu öfke karşısında amaçlanan şey iyi ise, işlenecek bir cinayet uygundur felsefesi ile suç işlemiş iken aslında hakkında hiç delil olmayan masum boyacı, sanki fırça darbeleriyle duvar boyanırcasına lekelenip katil diye içeri atılır. Aynen gerçek hayatta olduğu gibi, "Pardon" denilene kadar yaşananlara ise "kutsal çile" adı verilir kitapta. Bu yüzden sıradan insanlar için suç işlemenin zorluğu, insanın iç dünyasında yaşadıklarının onu suç işlemeye nasıl sevk ettiği, suç işlendikten sonra yaşanan ıstırap, kişilerin suçluluğu ispatlanıncaya kadar masumiyetlerine leke sürülmemesi, hayatta insanın başına ne gelirse gelsin onu hayata bağlayacak sebeplerin var olabileceği gibi her daim güncel ve sosyal konuların yoğrulduğu Suç ve Ceza, insanlık var oldukça devam edecek meseleleri ele aldığı için her dönem taze kalacak nitelikte bir eser. ■

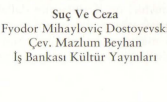

Suç Ve Ceza
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski
Çev. Mazlum Beyhan
İş Bankası Kültür Yayınları

RAMAZAN KİTAPLIĞI

Yunus Emre Tozal

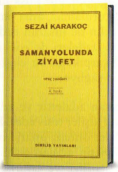

Samanyolunda Ziyafet
Sezai Karakoç
Diriliş Yayınları

Güvercin Gerdanlığı
İbn Hazm
Çev. Mahmut Kanık
İnsan Yayınları

Sezai Karakoç; yol gösterici, yön gösterici, işaret parmağıyla daima hakikati gösteren; gül alan, gül satan, terazisini gül ile kullanan şair. Adını Sezai Karakoç'un 1964 senesinde *Yeni İstanbul* gazetesinde yayımlanan yazısının başlığından alan "Samanyolu'nda Ziyafet", Karakoç'un çeşitli dergi ve gazetelerde oruçla ilgili yazılarından oluşan kitabı. Sezai Karakoç hem şiirinde hem nesir yazılarında uhrevi bir dünyadan sezdiklerini modern hayatın bilgisiyle harmanlayarak bize sunar. *Samanyolu'nda Ziyafet* kitabında da ramazan ayının güzelliğine güzellik katan, kıymetini takdir eden, orucun hikmetini anlamaya yönelik tespitler yapan Korakoç'a göre oruç, insanın her yıl kutladığı bir ruh şölenidir adeta. Güneş nasıl ki bir dağın yarığından çıkarken, bir gül nasıl ki uçurumlarda dahi açarken, bir çocuğun okula başladığı; bir suyun topraktan fışkırarak ırmak gibi akmaya başladığı an neyse oruç da insan da odur.

Sezai Karakoç, bir anı anlatacağı zaman kelimelerini kainatın imbiğinden çıkarır da güneşte kurutarak tek tek seçer. Sanki bir öz, bir hamur oluşturuyormuşçasına özenir; bu yüzden cümdelerinden bir kelime dahi çıkarılamaz; oruç yazıları da insanın öte diyarlarla; metafizik dünyayla olan ilişkisini nefs-kalp ekseninde anlatıyor. Karakoç'un anlatımıyla insan Ramazanın ilk gününde orucu yüreğine eker, üçüncü gün yeryüzüne bir filiz çıkmıştır, onuncu gün kök ve gövde oluşmuştur, on beşinci gün dallar belirlenir, yirminci gün yapraklar açar, yirmi beşinci gün açan çiçek gelecek meyvenin habercisidir. Son gün kök en derinde, yemiş ise nur olarak yüze sirayet etmiştir.

Kureyşli olmasına rağmen Endülüs'te yaşadığı için Endülüsî olarak tanınan Kurtuba doğumlu İbn-i Hazm'ın sevgiye ve sevenlere dair eseri *Güvercin Gerdanlığı*, tam da Ramazan ayında okunabilecek eserlerden biri. İbn-i Hazm, geleneksel İslam kültüründe aşka dair en muhteşem tanımları yapan yazarlardan biri. İbn Hazm bu eseriyle aşkın insanın kalbinde yer edinince nelerin değişebileceğini anlatarak ancak kalp gözünün görebileceği öte dünyaları gösteriyor ve insanın kendisini yoktan var eden yaratıcı ile olan ilişkisini aşkın bir düzeyde çıkarıyor. İbn Hazm'a göre aşk; ruhun mahiyetindedir ve tıpkı güvercinin boynunda ölümüne dek bilmeden taşıdığı halka biçimindeki tüyler gibi hem insandan insana hem insanla yaratıcı arasındaki metafizik aşkta varlığını hep sürdürür. İbn Hazm'a göre cennette bir ruh ikiye bölünüp dünyada iki bedene paylaştırılır ve bu iki beden dünyada birbirlerini, nerede olurlarsa olsunlar, bulurlar. Bu yüzden aşk, denizin tuzu, yağmurun izi, kelebeğin dokunuşu gibidir; sürekli arzulanandır, o olmazsa varlığın bir anlamı olmaz.

İnsana yol gösteren, yeni kapılar açan Kur'an'ın doğum ayında, en çok da bizi yaratılmışların en şereflisi (eşref-i mahlukat) kılabilecek niteliklere ihtiyacımız var; sevgiye; şefkat ve merhamete, aşık olmaya; yanmaya... Kur'an'ın bir diğer adı da "furkan" dır ve "furkan", doğruyla yanlışı, iyiyle kötüyü, aşkın olanla olmayanı ayırt etmek anlamında kullanılır. İbn Hazm eseriyle sadece bir ayna tutuyor kalplerimize ve aşkın olanla iletişime nasıl geçeceğimizi ifade ediyor. Kalbin arzusuna susamanın, kainatın en büyük sırrı olduğunu ifade ediyor.

Mekke'ye Giden Yol
Çev. Cahit Koytak
Muhammed Esed
İnsan Yayınları

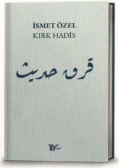

Kırk Hadis
İsmet Özel
TİYO Yayınları

Çöle İnen Nur
Necip Fazıl Kısakürek
Büyük Doğu Yayınları

Yahudi asıllı Avusturyalı gazeteci ve yazar Muhammed Esed'in *Mekke'ye Giden Yol* kitabı, bize macera ve gerçeğin peşindeki bir adamın portresini sunarken, aynı zamanda bir yönüyle manevi bir otobiyografi olarak da okunabilir. Tam da Ramazan ayında okuyacağınız bu eserle Mekke'ye içsel bir yolculuk yapabilirsiniz. Muhammed Esed'in bir yönüyle İslam dini ve Araplar hakkındaki sezgisel anlayışlarının bir özeti sayılabilecek bu eser, etkileyici bir seyahatnamedir. Cahit Koyak tarafından Türkçeye çevrilmiş, Muhammed Esed'in hayatı da aynı isimle bir belgesele konu olmuştur.

Avrupalı entelektüel bir Yahudi'nin, Müslüman olması sürecinde yaşadıkları, bize yolculuğunun sırlarını sunuyo. Yolculuk boyunca kâh bir rüyada görülen bir hikmetle karşılaşırken kâh günlük hayatın en küçük bir detayının insanın değişim ve dönüşümünde ne kadar etkili olabileceğini görüyoruz. Adeta bir film sahnesindeymişçesine anlatılan maceraları, özellikle geceleri çöllerde yıldızları izleyerek tefekkür etme notları, yol boyunca karşılaşılan olayları harika tasvirlerle ve öykülerle betimleyen Muhammed Esed, bize modern insanın huzursuzluğunu, yalnızlığını, tutkularını ve ihtiraslarını, mutluluğunu ve hüznünü, endişesini ve bağlılığını, öngörüsünü ve insaniyetini anlatıyor.

Hadisler, İslam dininde Kur'an-ı Kerim'den sonra ikinci kaynak konumundadır ve dini anlama ve yorumlama açısından da asırlardır toplumların gelişiminde kaynaklık etmişlerdir. Bir hadisin bir şairle ne ilgisi olduğunu, bir hadisin bir şaire neler ilham ettiğini merak ediyorsanız İsmet Özel'in *Kırk Hadis* kitabı tam size göre. Bir hadis şaire neler ilham edebilir, iç dünyasında hangi güzellikleri ifşa edebilir? İsmet Özel'in hadislerle karşılaştığı ve etkilendiği durum, elbette okuyanı da elini taşın altına koymaya zorlamalı; çünkü İsmet Özel'e göre kitabı okuyan kişi, kitapta anlatılanları okumakla yetinmez; içselleştirerek -belki farkında olmadan- "terakki" sahasına girmiş olur. Dolayısıyla İsmet Özel, rahatınızı bozarak bir insanın dünyaya neden geldiğinin niçin yaratıldığının; ne yapması ve nereye doğru gitmesi gerektiğinin fotoğrafını çekiyor.

İsmet Özel, özellikle 80'li yılların yazdığı yazılarıyla bir Müslüman'ın kendi kadrini, konumunu, değerini, bu dünyada nasıl bir yer işgal ettiğini bilmesini işler. *Kırk Hadis* adlı eserinde de bir insanın eşref-i mahlukat olma yolunda şahsiyetinin tekâmülünü nasıl tamamlayabileceğini arıyor. Ümit ile korku arasında olmanın önemini, istikamet azığını yanına alarak yola çıkmak gerektiğini hatırlatıyor.

Necip Fazıl Kısakürek'in İslam peygamberi Hz. Muhammed(a.s.)'ın hayatını kronolojik bir tarih kitabı gibi değil de kendine özgü muhteşem bir üslupla anlattığı eseri *Çöle İnen Nur*, sahih kaynaklara dayalı bir portre denemesi. "O an" başlıklı ilk doğumu ile peygamber efendimizin dünyaya geldiği anda dünyadaki var olan durumu anlattığı; toplumların nerede tıkandıklarını analiz ettiği bölümde Necip Fazıl iyiden iyiye üslubunu hissettirir okura. Öyle ki kitap hakkında Rasim Özdenören "Ben sayfaları bu kitap kadar gözyaşlarıyla ıslatılmış bir başka kitap bilmiyorum," demiştir.

Çöle İnen Nur'u diğer siyer kitaplarından en önemli özelliği, Necip Fazıl Kısakürek'in sahabelerin gözünden peygamber efendimizle olan anılarını sanki onlardan biriymiş ve dinliyormuşçasına yazabilmesi... Bu yönüyle eser, Peygamber'in hem vahiy inmeden önce Mekke'de yaşananları hem de 40 yaşından sonra peygamberlik geldiğindeki süreci konu ediniyor. Peygamber'in Mekke'nin ileri gelenlerine öfkeyle değil sabrla yaklaştığını, peygamberliğin inmesiyle efendimizin yaşadığı zorlukları naif bir dille anlatan Necip Fazıl, yer yer kendi duygularına da aktarmış. Necip Fazıl Kısakürek'in kendisinin de ilk Müslümanların arasında olma isteğini satır aralarından hissedebiliyorsunuz.

Sır
Mustafa Kutlu
Dergâh Yayınları

Mustafa Kutlu'nun ilk kez 1990'da yayımladığı, sıradan bir rençberin tarikat şeyhi olma hikâyesi *Sır*, yaklaşık yirmi yedi yıl önce yazılmış olsa da dikkat çekmek istediği konu açısından, günümüzde daha büyük hassasiyetle incelenmesi gereken bir eser. Kutlu bu kitabında tasavvuf anlayışının ve tekke kültürünün, maddi ve manevi olarak değişmesini irdeliyor. Günümüzde artık yavaş yavaş kaybettiğimiz, modern dünyanın hızına kapıldıkça uzaklaştığımız eskinin o insanı yerinde tutan bağlarının nasıl bir bir koparıldığını, gelenekten nasıl uzaklaşıldığını anlamak için güzel bir hikâye.

Müslümanca Yaşamak
Rasim Özdenören
İz Yayınları

Rasim Özdenören'in ilk baskısı 1985 yılında yapılmış olan *Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler* kitabı, ilk yayımlandığı günden bugüne ara ara eklemeler yapılarak son şeklini almış, hemen her baskısında yazar tarafından yeniden düzenlenmiştir. Kitabın ilk baskısının üzerinden 27 sene geçmiş olmasına rağmen, kitap hâlâ güncelliğini muhafaza etmekte, çünkü Rasim Özdenören'in irdelediği konular, Müslümanların genel olarak halen çözemediği; birbirleri arasında ciddi görüş ayrılıklarının bulunduğu mevzulardan oluşmakta. "Dünya Müslümanları neden bir araya gelemiyor?" sorusunun cevabı bu kitapta saklı.

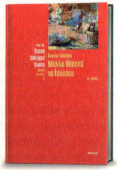

İslami Tebliğin Mekke Dönemi ve İşkence
İhsan Süreyya Sırma
Beyan Yayınları

İhsan Süreyya Sırma'nın *İslami Tebliğin Mekke Dönemi ve İşkence* ve *İslami Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad* kitapları, Türkçede yayımlanmış siyer kitapları arasında 17-25 yaş arasına hitap eden, "küçük ama büyük" yer kaplayan önemli kaynak eserlerdendir. Aynı zamanda öğretmenlik yapan İhsan Süreyya Sırma, derslerinde fotoğraf, sinevizyon, tepegöz gibi araçlardan yararlanma konusunun öncülerindendir. Büyüklerimizin anlattığına göre Onun derslerinde Mekke, Medine, Hıra Dağı, Bedir ve Uhud çevresi grafik, fotograf ve sunum olarak arz-ı endam edermiş. Öğrenciler siyer okumaya İhsan hocayla başlayabilirler.

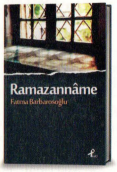

Ramazannâme
Fatma Barbarosoğlu
Profil Kitap

Ramazan ayı her geldiğinde büyüklerimizden "Nerede o eski ramazanlar..." söylemini duymuşuzdur, halen duyuyoruz. İşte tam da bu sorunun cevabını veriyor Fatma Barbarosoğlu *Ramazannâme* adlı kitabında. Yazarın kısa kısa denemelerini içeren kitap, Ramazan sofralarına konuk olurken Ramazan ayının kendine has güzelliklerini de ifşa ediyor. Fatma Barbarosoğlu modern bireyin iç dünyasına gezinti yapar ya kitaplarında, bu kitabında da sanki ramazan ayına yaptığı öyküleri paylaşıyor bizlerle. Fatma Barbarosoğlu değişen mekanlara ve zamanlara rağmen değişmeyen insan kumaşını arıyor.

İki Dil Bir Kitap

Osmanlıca ve Günümüz Türkçesi

Kültürümüzün önemli temsilcileri tarafından kaleme alınmış bu eserler, Osmanlıca asılları ve Günümüz Türkçesiyle bir arada.

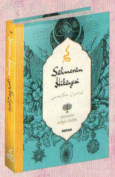

Şâhmerân Hikâyesi
(192 sf.)

Çocukluk Hâtıraları
Ömer Seyfeddin
(128 sf.)

İlmihâl
Ahmed Cevdet Paşa
(128 sf.)

Tütünâme'den Hikayeler
Süleymân Tevfik
(96 sf.)

Vatana Dâir
Süleymân Nazîf
(96 sf.)

Hz. Peygamber ve Zamânı
Tâhirü'l-Mevlevî
(128 sf.)

Seçme Şiirler
(96 sf.)

Hakîkat Çiçekleri
Alî Emîrî
(160 sf.)

Safahât'dan Seçme Şiirler
Mehmed Âkif Ersoy
(128 sf.)

Safahât'dan Seçme Hikâyeler
Mehmed Âkif Ersoy
(160 sf.)

BEYAN YAYINLARI
/ beyanyayinlari ANKARA CADDESİ 21/3 CAĞALOĞLU, FATİH / İSTANBUL Tel: 0(212) 512 76 97 www.beyanyayinlari.com

BİR DÜNYA **ÇİZGİ ROMAN**

Selim Refik

Çizgi roman uçsuz bucaksız bir dünya. Kimileri bu dünyanın tanıdık bölgelerine yerleşmeyi ve o bölgenin sınırları dışına çıkmamayı tercih ederler. Fumetti tutkunları, Manga müdavimleri, Marvel ya da DC fanları vardır. Çizgi roman aynı zamanda devasa bir endüstri hâline geldiği için bu endüstriyi çekip çevirenler hitap ettiği kitleyi kaybetmek istemez. Dolayısıyla da oyunun kurallarını değiştirmek, üretimi gerçekleştirenlerin çok da işine gelmez. Bu yüzden de maalesef teknik ve zanaat seviyesinde kaydedilen gelişmeler her zaman sanata dönüşmez. Tam da bu noktada (artık dilimize yerleşmiş adıyla) grafik romanlar devreye giriyor. Çizgi roman endüstrisinin çarklarından sıyrılarak daha bağımsız işler yapmaya cesaret eden sanatçılar ve yayınevleri çizginin imkânlarını alışılmadık şekillerde kullanarak bambaşka hikâyeler anlatıyorlar. Grafik romanlar, karakter, kurgu ve alt metin bakımından bildik çizgi romanlardan farklılar. İşte grafik roman âlemini tanımak ve keşfetmek isteyenler için Karakarga Yayınları geçtiğimiz seneden beri sıkı kitaplar yayımlıyor. Manifestolarında "Çizgi roman sadece tayt giyen süper kahramanlardan, pelerinli savaşçılardan, fantastik canlılardan ve kovboylardan ibaret değildir!" cümlesiyle yayıncılık anlayışını serdeden yayınevi, isimlerini uzaklardan duyup işlerini merak ettiğimiz çizerlerin sanat değeri taşıyan grafik romanlarını bize ulaştırıyor.

Ölümsüz ya da üstün güçlere sahip çizgi roman kahramanlarının seri üretimi yerine grafik romanlarda sıradan diyebileceğimiz karakterlerin maceraları tek bir albüm içinde sunuluyor okura. Çizgi roman ile grafik romanın en önemli ayrım noktalarından biri de bu. Tefrikayla roman arasındaki ayrıma benzetebiliriz bunu. Çizgi romanın güvenli, konforlu mıntıkalarından grafik romanın sürprizli arka sokaklarına doğru keşif yolculuğu yapmak isteyenler için Karakarga'nın yayımladığı grafik romanlardan küçük bir seçki hazırlamaya çalıştım.

Pyonyang

Belki de gelecekte gezi çizgi kitapları, grafik romanın bir alt türüne dönüşecekler. Daha evvel Joe Sacco'nun *Filistin*, *Gazze'nin Dipnotları*, *Güvenli Bölge Goradze* adlı kitapları Türkçeye çevrilmişti. Sacco, Filistin ve Bosna'da yaşadığı ve gözlemlediği olayları anlatıyordu. Guy Delisle de *Pyonyang*'ta animasyon sanatçısı olarak gittiği "kapalı kutu" Kuzey Kore'de yaşadıklarını anlatıyor. Delisle gördüklerini son derece yalın bir çizgiyle iletiyor. Pyonyang yeryüzünde hâlâ varlığını sürdüren gerçek bir distopyaya düşülmüş irkiltici çizgi izlenimlerden oluşuyor. Delisle'nin mizahi bakışı, bu distopik gerçekliği okunur kılıyor.

Arakçı

Arakçı, "şehrin insanı"na ince bir çalım. Hikâyenin kahramanı Corrina, İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunu. Hayali büyük bir romancı olmak olsa da o maalesef bir süredir büyük şehirde bir reklam ajansında çalışıyor. Yani Corrina; hayaller Virginia Woolf, gerçekler ucuz reklam metni durumunu yaşıyor. Onun yaşadığı ikilemi Michael Cho'nun çizgilerinde şehri seyrederken biz de yaşıyoruz. Şehir pembelere bürünmüş, ışıltılı ve canlı hatta cıvıl cıvıl uğulduyor. Büyük şehrin yalnız ve çıkışsız kahramanlarını anlatan roman ve filmlerin yanına Cho'nun bu grafik novellasını da ekleyebiliriz.

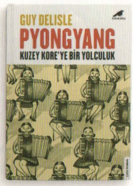

Büyüklere Masallar

Büyüklere Masallar, M. K. Perker'in dar alandaki kısa ve usta paslarından oluşuyor. Üç ya da dört sayfa süren kısa çizgi hikâyeler bunlar. *Türk Mucizesi* adlı tek başına çıkardığı iki sayılık çizgi roman dergisinden aynı zamanda Amerika'da ve Türkiye'deki diğer işlerinden aşinayız Perker'in çizgisine. Bu kitaptaki çizgi masallar, sürpriz sonları kadar içerdikleri yerli tatlarla da gönlümüzü çeliyor. Bir banka soygununun Zeki Müren kirpiğiyle nasıl akamete uğradığını trajik bir ikizler hikâyesinin ironik bir şekilde takdir-i ilahiye bağlandığını okuyacaksınız. Otuz iki kısım, renkli, Türkçe tekmili birden.

Sıradan Zaferler

"Bir görüntü yaratmaktan daha büyüleyici bir şey olamaz," diyor *Sıradan Zaferler*'in kahramanı olan Marco. Şu kahraman sıfatını biraz kurcalayıp açmak gerekiyor. Fotoğraf sanatçısı olan Marco, panik atak krizleri geçiriyor. Geçmiş ve yaşadığı zamanla ilgili sorgulayışlar ve arayışlar içinde. Kahramanlık bunun neresinde? Marco, anlamaya daha doğrusu anlamlandırmaya çalışıyor. Bütün iç ve dış engellere rağmen direnmesi onu *Sıradan Zaferler*'in kahramanı yapıyor. Eserin yazarı ve çizeri Manu Larcenet'in büyüleyici doğa görüntüleri tablo güzelliğinde. Yenilgiler, gelgitler, iniş ve çıkışlarla dolu hayat macerasında yakalanan ve kayıt altına alınan küçük, huzurlu anlar. Larcenet, işte bu küçük ve huzurlu anlarla büyük mevzular arasındaki derin bağları gösteriyor bize. Marco'nun kedisi, sevgilisi, ailesiyle ilişkileri ne kadar önemliyse ülkede süren seçim kampanyası, tersane işçilerinin grevi ve sanatla ilgili meseleler de o kadar önemli. Larcenet bütün bunları ince ve kuvvetli çizgilerle birbirine bağlıyor. Sinemaya da uyarlanmış bu hikâye grafik roman sanatı adına gerçek bir zafer.

Kedo

Bill Willingham, Fables'te masal kahramanlarını New York'a yerleştirmesinden yıllar önce Şekip Davaz, Çizmeli Kedi'yi Mösyö Kedo kod adıyla İstanbul'a gizlemişti. Mösyö Kedo'nun Çizmeli Kedi kimliğini gizleyerek yaşadığı İstanbul, bir masal şehri olarak resmediliyor. Olayların geçtiği zaman belirsiz, masalsı, sisli, puslu. 30'lar mı, 40'lar mı, 50'ler mi... İsimler, mekânlar ve sesler iç içe geçiyor. Böyle bir İstanbul'da Çizmeli Kedi'nin kimliğini gizleyerek yaşaması da olmayacak iş değil. Grimm kaçkını Mösyö Kedo'nun macerası, masalla öykünün, düşle gerçeğin çatıştığı, birbirine karıştığı bir hikâye içinde anlatılıyor. Kedo, Grimmler'in ona biçtiği rolü sorgularken hatta değiştirmeye çalışırken hikâyemiz de postmodern sulara doğru yelken açıyor.

Patience

Daniel Clowes, Amerikan çizgi romanının en önemli isimlerinden. Karakarga, daha önce Clowes'un melankolik bir büyüme hikâyesi olan *Ghost World*'u ve kısa çizgi hikâyelerden oluşan *Eightball*'u yayımlamıştı. *Patience*, bir bilim kurgu. Zaman yolcusu bir mecnunun saykodelik ve romantik hikâyesini anlatıyor. Kahramanımız Jack Barlow, gerçekten de sıradan bir adam. Sevdiği kadının ve çocuğunun istikbalini düşünüyor. Fakat bir cinayetle hayatı alt üst oluyor. Jack, zamanda geriye giderek katili bulabilecek, karısını ve doğmamış bebeğini kurtarabilecek mi? Bilim kurgu, polisiye ve aşk ögeleri doğru dozlarda karıştırılınca işte böyle müthiş bir terkip çıkıyor ortaya. Bir yandan soluk soluğa okunan gizemli polisiye bilim kurgu hikâye diğer yandan bu hikâyeyi sürükleyen çok güçlü ve vazgeçilmez bir motivasyon: Aşk. Sinematografik anlatımıyla zamanlar arası geçişleriyle ve zaman yolculuğuna getirdiği özgün, metafizik çözümüyle *Patience*, çarpıcı bir grafik roman. ■

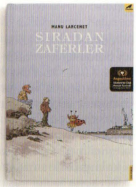

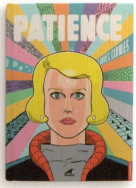

Mehmet Ali & Akşamsefası

GENÇLİK BAŞIMDA DUMAN

Aslı Tunç

Ya Da Biz Masal Olsak
Ezgi Durmuş
Destek Yayınları

Kaç Gibi Özlersin?
Seda Eroğlu
Müptela Yayınları

Yalın ve merak uyandıran bir kapak tasarımı ve masalsı bir içeriğe dair ipuçları veren bir isim. İlk bakışta hem ismine hem de kapak tasarımına bayıldığım, daha okumaya başlamadan kendini sevdiren bir kitap, "Ya da biz masal olsak".

Nehir ve Hakan...Kitabın kapağını araladığım andan itibaren ikisi de sanki uzun zamandır tanıdığım insanlardı ve Ezgi Durmuş karşımdaki koltuğa oturmuş bana hüzünlü bir aşk hikâyesi anlatıyordu. Samimi, sıcacık bir anlatım ve romanın en başında beliren merak duygusu sayesinde kitabı bir çırpıda okudum. Okurken, arada durup tekrar okuduğum cümleler, kenarlarını kıvırdığım sayfalar oldu. Bazı bölümlerde o kadar derin sözler vardı ki, hafızamda yer etsin istedim. Benim işaretlediğim bölümleri bu kısacık yazıya sığdırmam zor ama en azından birini paylaşmak istedim:

"Yaşadığı en güzel anlar bile önünde sonunda vasat birer anıya dönüşür ama yaşayamadıkları hiç çıkmaz insanın aklından."

Roman, inglizce öğretmeni Nehir'in, yazdığı blog sayesinde tanıştığı ve beklenmedik bir şekilde henüz görmeden aşık olduğu Hakan arasındaki aşkı konu ediyor. Kaybetme korkusunuyla söylenen yalanları, yapılan hataları ve geçmiş ile gelecek arasındaki çekişmeyi okurken sizin de Nehir'in çelişkilerini yüreğinizde hissedeceğinize eminim.

"Bu kitap sana...
Yüreği burkulan, canı yanan, yarıda kalan sana.
Dile getirilmeyen yarım kalmışlıklara..."

Son zamanlarda bahsini çok duyduğum, kitap forumlarında hakkında pek çok olumlu yoruma rastladığım ve fuarlarda sıklıkla denk geldiğim kitaplardan birini nihayet okuma ve sizler için yorumlama fırsatı buldum.

"Kaç gibi özlersin?", insanın yüreğinini burkan bir soru öyle değil mi? İşte bu sorunun içine gizlenmiş, iç sızısı, incelikli bir sitem ve mühiş bir özlem kitabın her sayfasında sizi sarıp sarmalıyor. Anlatım o kadar sarsıcı ki yazarın su gibi akıp giden kelimeleri arasında kaybolurken arada bir durup yutkunma ihtiyacı hissedebilirsiniz. Hislerini okura bu kadar etkili bir biçimde geçirebildiği için yazara hayranlık duymamak imkansız.

Her biri özlem kokan, çoğunlukla eylülüp ve sonbaharın hüznünü taşıyan bölümlerde yazarın iç dünyasını keşfe çıkıyoruz. *Kaç Gibi Özlersin?* bir roman ya da öykü kitabı değil. Bu okuma serüvenini, yazarın iç dünyasına yapacağınız etkileyici bir yolculuk olarak düşünebilirsiniz. Sarsıcı cümlelerle başlıklandırılmış kısa bölümler içeriğe uygun olarak siyah beyaz görsellerle zenginleştirilmiş. Yazarın satırlarında yer aldığı gibi, yarıda kalmışlıkların sancısını taşıyan, yüreği burkulan herkesin kendi yaşanmışlıklarından bir parça bulacağı duygu dolu bir kitap.

Gün Işığı Kızın Hayaleti
Paige Mckenzie
Çev. Boran Evren
Yabancı Yayınları

Gerilim dolu bir maceraya hazırsanız ve sürükleyici bir hikâye arıyorsanız, *Gün Işığı Kızın Hayaleti* beklentilerinizi fazlasıyla karşılayacaktır. Yabancı Yayınları'ndan çıkan ve mart ayında okurlarla buluşan kitabın kurgusu, yeni taşınılan evdeki hayaletin ve şaşırtıcı olayların etrafında şekilleniyor. Evden gelen gülme seslerinin bir süre sonra ağlama seslerine dönüştüğü, sürekli buz gibi bir esintinin hissedildiği ve esrarengiz bir karanlıkla örtülü merak uyandırıcı bir hikâye. Acaba kahramanımız Sunshine, annesinin hayatını tehlikeye atan korkunç bir sona engel olmak için verilecek sınavda başarılı olabilecek mi?

Güneş Yiyen Çingene
Buket Uzuner
Everest Yayınları

Buket Uzuner öyküleri dendiğinde insanın yüzünde istemsiz bir gülümseme beliriveriyor. *Güneş Yiyen Çingene* kitabı da şaşırtıcı anlatımı, zengin bir hayalgücünün eseri olan kurguları ile buram buram Buket Uzuner kokan dokuz ayrı öyküden oluşan keyifli bir kitap. Yazar gülmek ve düşlemek eylemlerinin cidiye alınması gerektiğini önerirken bir taraftan da erişilmeyecek hiçbir şey olmadığını vurguluyor. "Aslında her şey kafamızın içindedir," diyerek cesaret verici üslubuyla güneşin bile ulaşılmaz olmadığını söylüyor. Yazarı ve hikâyelerini seven, okurken hem gülümseyip hem düşünenler için mutlaka okuma listelerinde yer alması gereken bir kitap.

Mehmet Ali & Akşamsefası

PORTRE

GEZGİN BİR YAZAR

Modern Türk edebiyatının en önemli isimlerinden biri olan Buket Uzuner, Ankara'da doğmuş öykü, roman ve gezi yazarıdır. Yazar kimliğinin yanısıra biyoloji ve çevre bilimi eğitimi almış olan Uzuner, yurtiçi ve yurtdışında çeşitli üniversitelerde akademik çalışmalarda bulunmuştur. Uzun yıllar dünyanın çeşitli ülkelerine tren yolculukları yapmış, bu ülkelerde bir gezgin, araştırmacı ve öğrenci olarak yaşamını sürdürebilmek için farklı sektörlerde çalışmıştır. Sonra tekrar İstanbul'a dönmüştür ve halen burada yaşamaya devam etmektedir.

1992 yılından beri kitapları, en çok satanlar listelerinde yer alan Buket Uzuner'in romanları sekiz dile çevrilmiş, 1980'lerde tek başına sırt çantalı inter-rail seyahatleri sırasında yazdığı *Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları* 300.000'den fazla satarak gezi edebiyatı alanında "Kadın Gezgin" olgusuna dikkat çekmiştir.

1996 yılında (ABD) Iowa Üniversitesi'nin (IWP) onur üyesi olmuş, 2004 yılında da ODTÜ senatosu tarafında takdir belgesiyle onurlandırılmış olan yazar 1993 yılında *Balık İzlerinin Sesi* romanı ile Yunus Nadi Roman Ödülü'ne layık görülmüştür. 1998 yılında çok sevilen romanı *Kumral Ada Mavi Tuna*, İstanbul Üniversitesi tarafından yılın romanı seçilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. kuruluş yılında Türkiye üniversiteleri, basını, meslek kuruluşları ve 81 ilin valiliklerinden oluşturulan jürinin oylarıyla "Cumhuriyetin 75 Başarılı Kadını"ndan biri olarak seçilmiştir. Yazarın hikâye ve romanlarına ilave olarak, 2002 yılında yayımladığı *Gümüş Yaz Gümüş Kız* isimli biyografik bir kitabı, denemeleri ve bir çizgi romanı bulunmaktadır. ■

Buket Uzuner

KENAR MAHALLEDE BİR PAZAR GÜNÜ: ÇAĞDAŞ TÜRKÜ

Selçuk Küpçük

Türk pop müziği üzerine eleştirel yazılar kaleme alan Naim Dilmener 12 Eylül askeri darbesinin ardından ülkenin müzikal fotoğrafını çözümlemeye çalıştığı bir yazısında durumu şöyle özetliyor : "O günlerde, hem iyi ve aklı başında müzisyen sıkıntısı vardı hem de sürekli olarak müziğimizi farklı bir noktaya çekmeye çalışan 'yaratıcı' isim eksikliği. Yalnızca her yaptığı ile popüler müziğimizi bir üst noktaya çekmiş Şanar Yurdatapan'ın eksikliği değildi bu. Burada kalanlar da sessizliğe bürünmüştü. Kimse düşünmüyor, farklı bir şey aramıyordu[1]". Dolayısı ile 1980 sonrasının ilk yarısının müzik tarihimiz ve yenilikçi çalışmalar açısından kayıp yıllar olduğunu iddia etmek mümkün. Nurdan Gürbilek'e göre de 80'lerin ilk yarısı darbenin, baskının, şiddetin, ikinci yarısı ise görece özgürleşmenin, daha modern ve sivil iktidarın yılları idi. Ancak bu iki strateji hiç birbirinin yerine geçmedi. Ve meşruluklarını birbirlerine borçlu olarak sürdürdüler.[2]

Edebiyattan sinema ve müziğe kadar uzanan bu dil arayışının ilk örneklerinin eş zamanlı biçimde şekilleniyor olması darbenin kitleler üzerinde ürettiği kolektif travma etkisinin ayniliği ile açıklanabilir. Bahsettiğimiz bu eşzamanlılığın en manidar örneği Şerif Gören'in darbe sonrası cezaevinden çıkan bir tutuklunun dışarıda yaşadıklarını anlamlandırmaya çalışmasını anlattığı "Sen Türkülerini Söyle" filmi ile Çağdaş Türkü grubunun 1986 yılında yayınladığı ilk albümü "Bekle Beni" arasındaki ilişkidir. Hatta grubun solisti Tolga Çandar bir söyleşisinde Gören'in bu filmi bizatihi salt "Bekle Beni" şarkısını dinleyip, sözleri üzerine senaryosunu kurduğunu belirtir.[3]

Çağdaş Türkü grubu 1980 sonrası müziğimiz adına kendinden sonra gelen çoğu isme ilham vermiş, yeni müzikal kanallar aralamış çok önemli bir topluluktu. "Bekle Beni" ve "Delikanlıya"(1987) albümlerinden sonra maalesef dağıldılar. Eftal Küçük (gitar, kemençe), Erkan Oban (Perdesiz bas gitar), Tolga Çandar (bağlama, solist), Bahadır Suda (akustik piyano) isimlerinden oluşan grubun öyküsü, çalışmaları günümüze kadar uzanan bir başka topluluk ile kesişiyor aslında. O da Yeni Türkü grubu. Ankara'da kurulan ve ilk albümünü 1979 yılında yayınlayan Yeni Türkü'nün 1984'te İstanbul'a taşınma kararı alması ardından grubun üyesi Eftal Küçük'ün Ankara'da kalmayı tercih etmesi ile doğmuş bir topluluk Çağdaş Türkü. Çağdaş Türkü'nün, 1986'daki albümünün kartonetinde yayınladığı kısa bir metin var. Bu metin aslında grubun müzikal poetikasını belirleyen temel yaklaşım biçiminde değerlendirilebilir. Orada şu cümleleri okuruz: "*Topluluk olarak amacımız Türk müziğine güncel bir soluk, değişik bir kimlik getirebilmek, yeni bir anlayış ve yorum katabilmek. Tümü özgün bestelerden oluşan ilk uzunçalarımız Bekle Beni'de Türk müziği ritm, motif ve çalgılarından olduğu kadar günümüz batı müziği çokseslilik tekniği ve çalgılarından da yararlandık. Şarkılarımızın sözlerini genç kuşak Türk ozanlarının şiirleri oluşturuyor. Kısaca, çağdaş bir bireşime ulaşmaya çalışıyoruz. Bugünden yarına uzanan yepyeni şarkılarımız, türkülerimiz olmalı diyoruz*". Çağdaş Türkü'yü 80'lerin en önemli müzikal deneyimlerinden birisi haline getiren tılsım, inşa ettiği sound ile ilgili olmasıyla beraber, yayınladığı bu metinde görüldüğü gibi ne yapmak istedikleri konusunda fikri bir temel taşımalarıdır. Topluluğun kurucusu Eftal Küçük ve müzik çevrelerinde "Dede" lakabıyla anılan Erkan Oban bugün aramızda değiller. Bahadır Suda ilk albümden sonra ikinci çalışmaya katılmamıştı. Tolga Çandar ise gruptan elde ettiği kıymetli müzikal deneyim ile kendisine özgün bir yol aralayıp bu toprakların türkülerini çağın ses evrenine yaslanarak yeniden yorumlamayı sürdürdü. Çağdaş Türkü Topluluğundan geriye ise "Kenar Mahallede Bir Pazar Günü", "Bekle Beni", "Uyanıyor Ankara", "Rami Kışlası", "*Ciğerparem*", "Oradayım Şimdi" gibi bir dönemi anlatan güçlü şarkılar kaldı. ■

Dipnotlar__

1. Naim Dilmener, Hisseli Harikalar Kumpanyası, Radikal İki eki, 11.12.2005.
2. Nurdan Gürbilek, Vitrinde Yaşamak-1980'lerin Kültürel İklimi-, Metis Yayınları, 2.Basım, Ağustos 1993, İstanbul, s.7
3. ODTÜ'LÜ Dergisi, Haziran 1997, Sayı 15, s.22

KASSANDRA'NIN LANETİ: JAGTEN

Rıdvan A. Can

Kassandra, kendisine geleceği görme, bir bakıma kehanet yeteneği, vaadinde bulunan Apollon tarafından ağzına tükürülerek sunulan o güzide yetisinden sonra daha fazla acı çekmiş olmalı. Çünkü yaklaşan bir şey varken ve siz çığlık çığlığa onu görüyorken başkalarının bu duruma aldırış etmemesi bir varlığı yıpratır elbette. Bu sebeple psikolojideki karşılığı ve tam kavramı; Kassandra Laneti, esasında mitolojik bir imgelemden ziyade modern zamanda karşılığı olan bir sorunsaldır. Yirminci yüzyılın en önemli romancılarından Alfred Döblin, faili durumunun çoğu zaman aynı olduğunu ve kesinlikle insanların onu anlamak için dinlemediklerini vurgular. Döblin bir kahin değildir elbette. Ancak lanet de sadece bir kehanet kavramını karşılayacak kadar dar değildir.Evet, Lucas da "rastgele bir yalan" ile karşı karşıya kaldığında, aslında bir bakıma içerisinde yaşadığı çocukça evrenden ve naif reaksiyonlarından dolayı Kassandra'nın Laneti'ne uğramıştır. Söyledikleri kimse tarafından dinlenmediği gibi bir de yalnız kalmıştır. Bir kahin olarak değil çocuksu bir ruha sahip olarak yaşadığı evren içerisinde, hiçbir sosyal çevre tarafından onaylanmayan ve dayak yiyerek alışveriş yaptığı marketten kovulacak kadar dışlanmaya maruz kalan bir hayat sürmeye mahkum olmaktadır.

Film genel olarak şu temeller üzerine inşa edilmiş durumdadır: 40 yaşındaki Lucas, geçirdiği zor boşanma döneminin ardından hayatını yeniden düzene koyabilmenin peşindedir. Kreşte bir iş bulur, yeni bir kız arkadaşı vardır ve ergenlik çağındaki oğluyla arasındaki sorunlu ilişkiyi onarmaya çalışmaktadır. Artık her şey yoluna girmek üzereyken işler ters gitmeye başlar. Sadece öylesine söylenmiş küçük bir yalan, içinde yaşadığı kasabaya bir virüs gibi yayılır ve Lucas kendini hayatı ve saygınlığı için savaşırken bulur.

Detaylı bir karakter analizine girdiğimizde karşımıza ilk çıkacak mesele, karakterin hangi dünya içerisinde resmedildiğini anlamak olacaktır. Karakter çocuklara ait bir evrende ve kendi öz oğluna hasret bir duygu-durum değişikliği içerisine oturtulmuştur. Bu durum, karakterin ve hikâyenin nereye doğru evirilip nasıl bir dönüşüme uğrayacağının da zeminini oluşturmaktadır açıkçası. Bu yüzeysel bir okumadır. Derin bir okuma yapıldığı taktirde çocukların maruz kaldıkları cinsel istismar vakalarına farklı bir açıdan bakarak olayın her yönüyle irdelenmesi gerektiğini savunan bir film olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Belki teknik bir detay verirsek filmin hikâyesinde seyircinin, çok net bir şekilde, Lucas'ın, küçük kıza cinsel istismarda bulunmadığını, hatta onun bazı duygularına kayıtsız kalarak kızı düzeltmeye çalıştığını çok net resmetmiş durumdaydı. Bir de aynı kreşten bir kadınla birlikte aşk yaşamaları da eklenince seyirci ikna olmuş oluyordu. Ancak yönetmen seyirciyi bu kadar ikna etmişken açık bir kapı bırakmayı da ihmal etmiyordu. Lucas henüz yeni boşanmış bir adamdı. Bu ise ister istemez hikâyeye hizmet eden ve seyircinin bile bir anlık da olsa "Acaba?" fısıltılarına maruz kalan acınası durumuydu. Ancak izleyici, net bir şekilde Lucas'ın bu tavrını öğrenince bu sefer de ciddi bir lanet süreci başladı. Psikolog, çocuğun utandığı zamanlarda gerçeği inkar edebileceğini söylüyor mesela. Ancak bir seyirci olarak ilk kez kızın orada doğru söylediğini ve hikâyenin çözüleceğini düşünüyoruz. Ancak hikâye öyle güçlü ki Kassandra'nın sesinin duyulmaması için reflekslerimizi evren içerisine yaklaştırmıyor. Ve artık Lucas, "onur savaşında" yalnız başına kalıyor.

Filmin adı, *The Hunt*; orjinal ismiyle *Jagten*; bizdeki kavramsal karşılığıyla ise *Cadı Avı*. Bu farklı kavramlar ve isimlerden de anlaşılacağı üzere film, kültürel bir kodla başlayıp evrensele doğru uzanabilme başarısını elde etmiş durumda. Filmin finalinde ise görmediğimiz biri tarafından açılan bir ateşle, az kalsın gerçekten avlanıyordu. Ciddi bir önyargı ve gerçek manada bir "cadı avı" sürecini başarıyla anlatan film, *Festen* filmiyle büyük bir sükse yaratan genç yönetmen Thomas Vinterberg'in son filmidir. *Onur Savaşı*, Cannes Film Festivali'nde büyük ses getirmişti. Film Altın Palmiye'ye aday gösterilip farklı kategorilerde üç ödüle layık görülürken son dönemin parlayan yıldızı Mads Mikkelsen En İyi Erkek Oyuncu ödülünü kucaklamıştı. ■

Mehmet Ali & Akşamsefası

Elvis Ve Anabelle (2007)

AZ BİLİNEN AŞK FİLMLERİ

Tuğba Güner

Yo Tambien / Ben De (2009)

Bu film için, "Neden daha önce izlemedim" ya da "Iyi ki izledim" deme ihtimaliniz oldukça yüksek. Hikâyenin bize söylediği aşkın herkes için aşk olduğu. Hatta bazılarının ona daha çok önem verdiği, sıkıca sarıldığı. Daniel, Down sendromlu birisidir fakat ailesi tarafından Down sendromlu bir birey gibi yetiştirilmemiş, daha çok hayatın her nimetinden faydalanması, eğitim alması, kendini geliştirmesi sağlanmıştır. Evet, bazı engelleri olabilir ama o hep gülmektedir. Laura ise her gece farklı bir yerde sabahlayan, sorunlarından uzaklaşmak için kendini gece hayatına veren bir kızdır. Yüzünden adeta mutsuzluk akar. Birbirlerinden çok farklı olsalar da bu Daniel'in Laura'ya aşık olmasına engel olmaz. Sosyal hizmetler bölümünde çalışan Laura ile başlayan sıcak samimi arkadaşlıkları duygusal bir ilişkiye dönüşür. Böylece hayatına da birçok kavram girer; aşk, yalnızlık, acı çekmek ve her zaman maruz kaldığı ama mücadele ettiği dışlanmışlık. Filme başlarken Down sendromlu birinin hayatını izleyeceğimiz bir dram filmi gibi dursa da sonradan anlıyoruz ki aslında aşkın ta kendisini izliyoruz. Filmin sonunda Down sendromlulara değil diğerlerine acıyoruz. Normal olarak adlandırdığımız insanların ne kadar acımasız ve hastalıklı olduğunu görüyoruz. Bize verilen bu hayatın tadını çıkarmamız gerektiğini üstüne basa basa söyleyen *Yo Tambien*, çok yönlü bir aşk hikâyesi.

Cash Back / Zamana Güzellik Kat (2007)

16 dakikalık bir kısa film olarak çekilen bu yapım 2006 yılında en iyi kısa film dalında Oscar'a aday oldu. Aldığı beğeniler ve topladığı ödüllerden cesaret alan Sean Ellis, böylece ilk uzun metrajını çekmeye karar verdi. Yönetmen, kısa filmindeki kadrajlara, hikâyenin tümüne dokunmadan eklemeler yaparak bir uzun metraj meydana getirdi. İyi ki yaptı çünkü *Zamana Güzellik Kat* favorileriniz arasına girebilecek bir yapım. Sanat dolu, sakin ve büyülü!

En büyük hayali ressam olmak ve sergi açmak olan Ben sevgilisinden ayrılır. Yaşadığı aşk acısı sonucunda uyuyamama problemi meydana gelir. Uyumadığı zamanını değerlendirebilmek için bir süpermarketin gece vardiyasında sekiz saat çalışmaya başlar. Çok sıkıcı olan bu sekiz saati renklendirmek gerekir. İlk başta sıradan kişiler gibi görünen mesai arkadaşlarının ne kadar eğlenceli olduklarını fark eder, onlarla zaman geçirir. Dikkatini çeken güzel kasiyer Sharon'a daha çok yönelmeye başlar. Ve Ben fark eder ki o zamanı dondurabilmektedir! Böylece çevresindeki bütün güzelliklerin farkına varmaya başlar. Hayata, kadın erkek ilişkilerine dair başka pencereden bakmanızı sağlayacak bir yapım. Filmin kilit repliğini de şuraya ekleyelim; "Zamanı yavaşlatabilir, hatta durdurabilirsiniz ama geriye alamazsınız."

Betty Blue (1986)

Betty çok güzel, alımlı, hayatın monotonluğuna karşı savaşan asi bir kadın, Zorg ise boş zamanlarında kitabını yazmaya çalışan, tek düze bir hayat süren bir işçi. Zorg'un sakin yaşamı, Betty ile birlikte tamamen değişiyor. Bu ele avuca sığmayan güzel kadın için yaşamaya başlıyor. Birbirinden çok farklı olan iki karakterin haliyle gelgitli bir ilişkisi oluyor. Buraya kadar filmi tutkulu bir aşk hikâyesi olarak izliyoruz. Ama çocuğunu düşüren Betty'nin hırçınlaşmaya, etrafa ve kendisine zarar vermeye başlamasıyla birlikte yönetmen inceden inceye kişilik bozukluğunu işliyor.

Müzikleri, filme hâkim olan baskın renkleri, senaryosu ve özellikle de Betty ile Zorg'un hayat hakkında sarf ettikleri cümleleri ile zamanının en önemli filmlerinden olan *Betty Blue* şimdilerde unutulmuş durumda. Oscar için yarışmış olan bu film, yönetmenin kariyerinin en iyileri arasında değerlendiriliyor. Beatrice Dalle'nin muhteşem performansıyla Betty karakterini adeta yaşadığının da altını çizelim.

Bilek Kesenler (2006)

Bilek Kesenler tam bir bağımsız yapım. Ayrıca 2006 Sundance Film Festivali'nde Jüri Büyük Ödülü'nün de sahibi. Fantastik bir aşk hikâyesi izliyoruz, hem de çok fantastik. İntiharla başlayan bir hayat, dünyaya geri dönüp dönmeme ikilemi ve bir aracın içinde yer alan kara delikler. İzleyici kitlesini ikiye ayıracak bir yapım. İzleyiciler "Bu nasıl bir film!" diyerek zaman kaybı olarak görenlerle "Hiç bu kadar orijinal ve tatlı bir film izlemedim," diyenler olarak gruplaşabilir. İzleyerek tarafınızı seçmenizi öneririz.

Filmin hikâyesi kısaca şöyle; Desiree ve Zia yeni ayrılmış bir çifttir. Ayrılık acısına dayanamayan ve bunu sonlandırmak isteyen Zia bileklerini keserek intihar eder ve gözünü sadece intihar edenlerin olduğu bir dünyada açar. Ama herkesin acı çektiği bu garip dünyada kendi acıları da azalmak yerine gittikçe çoğalır. Ve öğrenir ki Desiree de intihar etmiştir, o halde o da bu garip yerde olmalıdır. Bunu öğrenince onu bulmak için bir yolculuğa başlar ve bu yolculuk hiç sıradan değildir. Hüzün, mizah ve aşk... Hepsi bir potada yer alıyor. Hani derler ya; "Film bitince yüzünüze tatlı bir tebessüm yayılacak," diye... Bu sıra dışı hikâye de tam olarak öyle.

Once / Bir Zamanlar (2006)

Müzikal tadında bir aşk. Babasının dükkânında çalışan ama asıl hayali albüm çıkarmak olan bir genç ile istediği piyanoyu alabilmek için temizlikçi olarak çalışan bir kızın hikâyesi. İsimlerini bile bilmediğimiz bu iki karakterin hayatı Dublin'de, müzik ekseninde birleşir. Toplum tarafından kendilerini dışlanmış hissettikleri için de birbirlerine daha sıkı tutunurlar ve aşk başlar. Film boyunca bolca müzik dinliyoruz

Betty Blue (1986)

ama en iyi orijinal film müziği dalında Oscar'ı getiren *Falling Slowly* şarkısı ise hafızamıza kazınıyor. Müzikal seviyorsanız eğer samimi ve sıcak havası olan *Bir Zamanlar*'ı da sevecekseniz. Oldukça düşük bütçeyle çekilen filmde zaman zaman kurgu değil de var olanı izliyormuşsunuz tadı alacaksınız. Bu da filmi izleyenlerin sıkça dile getirdiği, "Çok doğaldı," cümlesini pekiştiriyor. Şunu hatırlatmakta fayda var ki filmdeki kız ve erkek, gerçek hayatta da meslekleri müzisyenlik olan iki isim. Ama oyunculukları buna rağmen bir o kadar başarılı ve gerçek. Çünkü filmde de kendi işlerini yapıyorlar aslında; müzik.

Elvis Ve Anabelle (2007)

Bu film bildiğimiz bir gerçeği samimi ve sıcak bir şekilde yüzümüze vuruyor; hayat ne kadar zor, monoton olursa olsun onu bir anda çiçek bahçesine çevirecek sadece tek bir şeye ihtiyacımız var; sevgi. Bir nevi modern uyuyan güzel hikâyesi. Prens gelir, bir türlü uyanamayan kızı öper ve birbirlerine aşık olurlar. Anabelle; annesinin istek ve hırsları çerçevesinde hayatını sürdüren bir kızdır. Elvis ise bütün hayatını ailesine vermiş ve kendisini unutmuş bir genç. Anabelle bir kazada ölür ve hikâyeye dâhil olacak Elvis ile bu kazadan sonra tanışır. Aşk, özgürlük, mutluluk... Pek çok kavramı yeni keşfetmiş olan gençlerin hikâyesi romantik film severleri saracak türden.

Partition / İki Dünya Arasında (2007)

İmkânsız olan aşk nasıl bir imtihandır, yaşayan bilir ama bu film tam bir imkânsızlık hikâyesi. 38 yaşında Hintli bir adam ve 17 yaşında Pakistanlı Müslüman bir kız. Din, ırk, kültür, yaş her açıdan uçurum var. Ama aşk yegâne birleştirici kuvvet. 2007'de çekilmesine rağmen Hindistan'ın İngiliz sömürgesinden kurtuluktan sonra kendi içinde yaşadığı dönüşümlerin ele alındığı 1940'lı yıllarda geçiyor. Hindistan iç savaşının içinde var olmaya çalışan bu hikâye dram dolu. Aşkın etrafında kan da var gözyaşı da var mücadele de. İki tarafın da her şeye rağmen verdiği çaba, saygı duyulacak türden. Arka planda iç savaş devam ederken ayrılığın her türlüsünü yaşayan çiftin ne hâle geldiğini yavaş yavaş izliyoruz. Bulunması zor bu film diğer aşk hikâyelerine hiç benzemiyor. ■

WONDER WOMAN

2017 | Fantastik-Macera | 141' | 2 Haziran 2017

Hazırlayan: Rukiye Şahin

Konu süper kahramanlarsa DC Comics ve Marvel arasında son birkaç yıldır kendisini esaslı bir şekilde hissettiren rekabetten bahsetmemek olmaz. Marvel hikâyelerini esprili bir atmosferle sunmayı tercih ederken DC Comics için her şey daha ciddi. Bu noktada 2 Haziran'da vizyona girecek olan *Wonder Woman* filminde de yine her şey ölüm-kalım meselesi olacak.

2016'da *Batman vs. Superman: Down of Justice* filminde aynı rolde kendini gösteren Gal Gadot'u süperliğinden habersiz olan Prenses Diana olarak izlemeye başlayacağız. Prensesin kendi kimliğini ve güçlerini keşfettiği bir serüvenden, dünyadaki tüm savaşları durdurmak için Londra'ya yaptığı yolculuğa ve oradaki mücadelesine geçeceğiz. Wonder Woman, çokça tartışılan kadın süper kahraman olgusunu ele aldığı için feminist film okumaları yapmak isteyen izleyiciler tarafından da heyecanla bekleniyor.

KIZLAR GECESİ / ROUGH NIGHT

2017 | Komedi | 16 Haziran 2017

Jess (Scarlett Johansson) evleneceği adamı bulmuştur ve adettendir, diyerek bir bekarlığa veda partisi düzenlemek ister. On yıldır görüşmediği dört arkadaşıyla bir araya gelen Jess için her şey harika giderken arkadaşı Alice (Jillian Bell) eve gelen striptizciyi kazara öldürür ve olaylar gelişir. Aslında cesedi yerinden kaldırıp tuhaf bir yerde, tuhaf bir pozisyona sokmamış olsalardı her şey daha kolay olabilirdi. Fakat o saatten sonra yapabilecekleri tek şeyin cesetten kurtulmak olduğuna inanırlar. Bu işten nasıl sıyrılacaklarını öğrenmek içinse filmi izlemek gerecek.

TAM GAZ / BABY DRIVER

2017 | Aksiyon | 117' | 30 Haziran 2017

Baby (Ansel Elgort) banka soygunlarından sonra ekibi en hızlı şekilde varmak istedikleri adrese ulaştıran başarılı bir sürücüdür. İsmini bebeksi yüzünden alan Baby, ne kadar efsane bir sürücü olsa da bir gün bir şeyler yanlış gidince başı derde girer. Ama işlerin asıl karıştığı yer aşık olduğu kız ve işi arasındaki o ateş hattıdır. İşleri yoluna koymak zorundadır çünkü aşık olduğu kız üzerinden kendisini tehdit eden isimlerle baş edebilecek gücü kendinde bulamaz.

Yönetmen ve senarist koltuğunda Edgar Wright'ın oturduğu filmdeki bir diğer dikkat çeken isim ise Doc roluندeki Kevin Spacey.

DOKUZUNCU HAYAT / THE 9TH LIFE OF LOUIS DRAX

2016 | Gerilim | 108' | 9 Haziran 2017

Louis Drax sadece 9 yaşındadır ve pek çok defa ölümden dönmüştür. Ailesiyle 9. yaşını kutladıkları doğum gününde bir uçurumdan düşer ve ölür. Morga kaldırılan Louis birkaç saat sonra hayata döner. Bu, tıp dilinde "mucize" kavramını kullanmak için esaslı bir durumdur. Louis'le ilgilenen çocuk nöroloğu Allan Pascal (Jamie Dornan) olup biteni anlamak için kolları sıvar fakat her şey daha da karışır ve doktor kendini hayal ile gerçekliğin arasında bulur.

Liz Jensen'in 2004'te yayınlanan ve çok satan aynı isimli romanından uyarlanan filmin yönetmen koltuğunda gerilim filmleriyle bilinen Alexandra Aja oturuyor.

SNIPER / THE WALL

2017 | Dram-Savaş 90' | 16 Haziran 2017

Irak Savaşı zamanında, bir boru hattı yapımında öldürülen Amerikalıların neden öldürüldüğünü öğrenmek için terk edilmiş gibi görünen bölgeye giden iki Amerikan askeri, keskin nişancı Matthews (John Cena) ve yardımcısı Isaac (Aaron Taylor-Johnson), 22 saat boyunca bölgenin etrafında beklemeye geçer. Her şeyin sakin ve güvenli olduğunu düşünen ikili bölgede ilerlemeye başladığında ateş altında kalırlar. Matthews yaralanıp olduğu yere yüzüstü kapaklanırken Isaac yaralanmasına rağmen kendisini hayli dayanıksız görünen bir duvarın arkasına atar. İkili, kontrolün tamamen Iraklı keskin nişanlıda olduğu bu bölgede hayatta kalmak için büyük bir mücadele verecektir.

TRANSFORMERS: SON ŞÖVALYE

2017 | Bilimkurgu-Aksiyon | 23 Haziran 2017

Arabaların robotlara dönüşmesiyle bildiğimiz Transformers hikâyesinin 5. filminde işler gittikçe karmaşık bir hâl alıyor. Bin yıldır dünyamızda gizlenen robotların insanlarla vereceği bu son mücadelede bu sefer durum biraz daha ciddi. Bir tarafta Dünya'yı yurt edinip insanların yaşamına artık bir son vermek isteyen robotlar ve diğer tarafta pek tabii ki Dünya için savaşacak kahramanlarla pek de adil olmayan bir savaş söz konusu olacak. Artık Optimus Prime'ın olmayışı, durumun gittikçe insanların aleyhine işlemesine sebep olacak. Transformer'ların Dünya'daki tarihlerinin aslında çok eskiye dayandığını öğrenen Cade Yeager (Mark Wahlberg) ve arkadaşları, Dünya'yı kurtarmak için ihtiyaçları olan sırrı keşfedebilecekler mi?

Anthony Hopkins'i Sir Edmund Burton rolüyle izleyeceğimiz filmin yönetmen koltuğunda *Transformers* filmlerinin değişmeyen ismi Michael Bay oturuyor.

Mehmet Ali & Akşamsefası

SİNEMA SALONLARININ CEMAZİYELEVVELİ

Ayşe Yılmaz kevirtaksimi@gmail.com

TÜRK SİNEMASI ARAŞTIRMALARI
tsa.org.tr

Sinema ve salon, en yalın anlamıyla görüntü ve mekân. Hem içerideliği, hem de dışarıdalığı bir arada deneyimleyebildiğimiz yer; ister açık havada yapılsın, ister herhangi bir odada... Dışarının başdöndürücülüğü ile içerinin sonsuz büyüklüğü arasında sıkışıp kalmışlığımızın resmi. Michaux'nun şiirinde dile getirdiği gibi "Mekân dışarıdaki içerdelik olan o korkunç şey, gerçek mekân işte budur, ve siz onu kavrayamazsınız."[1] Burada ve aynı zamanda orada, bu kaypak mekân içinde, geometrik vatanını yitirmiş bir zihin ve yüzer durumda bir ruhla, yaygın olarak mekânı paranteze alıp ardımızda bırakarak koltuklarımıza kurulduğumuz "kutsal" bir tapınak âdeta.

Peki bu tapınakların cemaziyelevvelini biliyor muyuz? Veya ne kadarını biliyoruz? Arşivdeki bazı belgelerden hareketle sinema salonlarının günümüze gelene kadarki macerasına göz atmaya ne dersiniz?

İlkin 1903 yılında hazırlanan imtiyaznameye[2] bakarsak Osmanlı topraklarında sinema gösterimleri için özel mekânlar oluşturulacağından; köy, kasaba ve panayırlarda imtiyaz sahiplerinin çadırlarının kullanılanılacağından söz edilir. Diğer nizamnamede ise mekânda cihazın konulacağı yer dahi belirlenir. Odada iki işçi çalıştırılması, karbonlu lamba bulunmaması, içeride sigara içilmemesi gibi hususlar maddelenir. Ayrıca bu mekânların mimari özelliklerine ve yangından korunmasına özen gösterilmesi üzerinde durulur.

1921 tarihli bir dosyada[3] her ne kadar belgede bir açıklama yer almasa da muhtemelen bazı gayrimüslim işletmecilerinin aidatlarını ödemek istememeleri üzerine Damga Vergisi[4] nedeniyle sinema ve tiyatro mekânlarının listesi istenir. Taksim ve Tepebaşı'ndaki yerler, ardından Şişli, Galata, Beşiktaş, Ortaköy, Arnavutköy, Kadıköy, Erenköy, Üsküdar, Anadolu Hisarı, Bakırköy ve Kandilli bölgelerindekiler

sıralanır. Ayrıca sinema sahiplerinin uyrukları ve dini mensubiyetleri de belirtilir. Bazılarında Fransız, Amerikan veya Rum yazarken bir kısmı Müslüm, Musevi Rumi Yahudisi gibi ifadelerle betimlenir.

İstanbul'da ilk sinema salonları, Beyoğlu'ndaki yabancı ve yerli gayrimüslimler tarafından açılır. Hatta ilk yerleşik yapı, Paris'teki Pathé Kardeşler'in 1908'de açtığı Tepebaşı'ndaki Pathé Sineması. Bu açıdan Osmanlı Devleti'nde sinemanın ilk gösterimlerinin daha çok yabancı gayrimüslimlerin yaşadığı Beyoğlu'nda gerçekleşmesi tesadüf değil. Çünkü Türkler 1914'te, İttihat ve Terakki iktidarında Türk ve Müslüman tüccarların desteklendiği bir dönemde sinema salonları açmaya başlar ve böylece İstanbul'un diğer semtlerinde de yayılır.[5]

1921 tarihli başka bir dosyadaki[6] bilgilere bakıldığında, Beyoğlu ve İstanbul şeklinde ayrılan tabloda isimlerin listelendiği, bunun yanında bilet fiyatlarının da senelere göre not edildiği ve genel toplamlarının çıkarıldığı görülür.

Bu tarihlerde İstanbul'da, yaklaşık 32 daimi ve 12 geçici,[7] işgal altındaki İzmir'de ise çoğu azınlık ve yabacıların olmak üzere 17 sinema salonu vardır. Ancak bunun 13'ü işletilebilir. 1922'de İzmir'de yaşayan Rumlar'ın ve Yunanlılar'ın kaçışıyla salon sayısı 5-6'ya iner ve bu sinemalar gösterecek film bulamaz hâle gelir.[8]

Modern Temâşâhanelere Doğru...

Film gösterimi yapan salonların yavaş yavaş çoğalması ile birlikte ticari bir nitelik kazanan sinema, İstanbul'da varlığını hissettirmeye ve kitlelerin ilgisini çekmeye başlar. Fakat bu yıllarda, bu alanda ciddi bir mesafe katedildiğini söylemek Nijat Özön'e göre pek de doğru değil. Zira o dönemde sinema Karagöz, ortaoyunu, meddah gibi çeşitli eğlenceler yanında tiyatrolarda, kıraathanelerde programı zenginleştirmekte kullanılan "gâvur işi" bir eğlenceden ibaret.[9]

Diğer bir dosyada[10] Beyoğlu, Galata, İstanbul, Kadıköy, Bakırköy bölgelerine ayrılmış tablolara yine isimler yazılır. Ramazan'da Hilal Bahçesi'ndeki yazlık sinema, Zeyrek'teki Pehlivanlar'da ve Niyazi Bey Mektebi'nde, Edirnekapı'da, Topkapı dışında, Letafet Apartmanı'nda, Koca Mustafa Paşa Mektebi'nde, Balat'ta Ermeni Mektebi'nde, Etyemez'de ve Çarşamba'da hizmet veren yerler ayrıca listelenir. Dini mensubiyetlere yer verilir ve "bahçede", "kıraathanede", "açıkta" veya "mektepte" gibi ifadelerle gösterimlerin nerelerde yapıldıkları belirtilir.

Sinema salonlarının önemli bir bölümü büyük kentlerde: İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa ve Eskişehir; Karadeniz kıyısındaki kentlerde, İzmir yakınlarındaki zengin tarım alanlarındadır. 1933 yılına gelindiğinde salonlar yavaş yavaş Anadolu'ya

kadar yayılır. Piyasanın istikrarsız durumu nedeniyle sinema salonları sık sık el ve idare değiştirir. O günlerde Türkiye'de 79 bölgede 130 sinema vardır. Her sinemada dört seans gösterildiği varsayılırsa bu, günde 120.340 seyirci yani nüfusun yalnızca %0.85'ini kapsar. O dönem için Türkiye'deki mevcut sinema salonlarının halkın ihtiyacını karşılamak konusunda yeterli, hatta kimi durumlarda fazla geldiği bile söylenebilir.[11]

Günümüzde ise Antrakt Sinema'nın 2015'teki raporuna göre[12] sinema salonları Türkiye genelindeki artışını sürdürmekte. Bugün itibarıyla gösterim yapılabilen 625 bina var. Ve yıl 2017. Bu sayıya rağmen birçok film, gösterim için kendine yer bulmada farklı bağlamlarda sorunlar yaşamakta. Hâlâ Şırnak, Ardahan, Hakkari, Sinop ve Gümüşhane'de düzenli gösterim yapılacak bir yer yok. Ağrı, Bayburt, Bitlis, Iğdır, Tunceli, Artvin ve Kars'ta perde, teknik donanım ve salon yeterliliği açısından gösterim şartları hâlâ sağlıklı bir zemine sahip değil. ■

Dipnotlar__

1. Bachelard, Gaston. *Mekânın Poetikası*. İstanbul: Kesit Yayıncılık, 1996, s. 230.
2. BOA., Fon Kodu: Y.PRK.AZJ, Dosya No: 46, Gömlek No: 16, 29 Zilhicce 1320.
3. BOA., Fon Kodu: DH.UMVM, Dosya No: 116, Gömlek No: 69, 12 Teşrin-i evvel 1337.
4. Damga Vergisi, İlhanlılar'ın ardından Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Türkiye Cumhuriyeti'nde de devam eden vergilerin en eskisi.
5. Boran, Tuncç. "Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Taşrada Sinema Seyri: Çankırı Örneği." *İktisadî Karam ve Araştırma Dergisi* 41 (2015): 257-276.
6. BOA., Fon Kodu: DH.UMVM, Dosya No: 116, Gömlek No: 75, 2 Rebiü'l-evvel 1340.
7. Özer, İlbeyi. "Mütareke ve İşgal Yıllarında Osmanlı Devletinde Görülen Sosyal Çöküntü ve Toplumsal Yaşam." *OTAM - A. Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi* 14 (2003): 247-271.
8. Keskin, Sadık. "Türk Sinemasının Mali Yapısı ve Problemleri." Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü, 2008.
9. Özön, Nijat. *Türk Sinema Tarihi*. İstanbul: Dorak Yayıncılık, 2010, s. 39.
10. BOA., Fon Kodu: DH.UMVM, Dosya No: 117, Gömlek No: 45, 29 Zilhicce 1341.
11. Hinkle, Eugene M.. "Modern Türkiye'de Sinema." *Kebikeç* 28 (2009): 91-102.
12. Yavuz, Deniz. "Ankrakt 2015 Yılı Vizyon Raporu." http://www.antraktsinema.com/makale.php?id=733

tsa Türk Sineması Araştırmaları
Bilim ve Sanat Vakfı Türk Sinması Araştırmaları birimi tarafından hazırlanmıştır.

Mehmet Ali & Akşamsefası

ORADA BİR KİTAP VAR UZAKTA

Berrak Sıral rights5@kalemagency.com

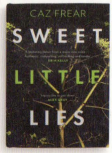

Sweet Little Lies
Caz Frear

Cat Kinsella, 1988 yazında babasını on yedi yaşındaki Maryanne Doyle ile flört ederken görene dek babasının kızı olmaktan gurur duyuyordu. Maryanne ortadan kaybolduğunda Cat'in babası onu tanıdığını bile inkar eder ve bu Cat'le ilişkisini sonsuza dek değiştirir. On sekiz sene sonra, Cat artık önemli bir dedektiftir. King's Cross'ta bir cinayet mahalline çağrılır, orada bir kadın bedeni bulur: Alice Lapaine boğulmuştur ve burası babasının işlettiği barın pek uzağında değildir. Hâlâ kayıp Maryanne ile ilgili deliller Alice'i işaret ettiğinde, Cat'in babasıyla ilgili tüm korkuları su yüzüne çıkar. Geçmişiyle yüzleşmeye kararlı olan Maryanne, seneler önce neler olduğunu araştırmaya, davayı derinlemesine incelemeye başlar. Ancak geçmişi kazımaya başlarsan buldukların hep hoşuna gitmeyen şeyler olacaktır.

The Songs
Charles Elton

Çocuklarına her zaman geçmişe değil geleceğe bakmalarını öğütlemiş ünlü aktivist ve protest şarkıcı Iz Herzl, 80 yaşına geldiğinde artık unutulmuş bir figürdür. Sevdiği herkesten kopmuş olan Herzl'in sıra dışı yaşamını hatırlamayı ve anlatmayı reddetmesi üstün zekâlı kızı Rose'u ve hastalıklı oğlu Huddie'yi belirsizlikler ile dolu bir hayata sürüklemiştir. Iz'in diğer oğlu Joseph ise kardeşlerinden kırk yaş büyük, başarısız bir Broadway oyuncusudur. Çocukluğunda babasıyla yaşadığı tek buluşma sonucunda hayatı altüst olmuş ve hâlâ düzelmemiştir. Herzl ailesi bir araya gelmeye başlayınca Iz Herzl'in hayatıyla ilgili efsaneler ve saklı kalmış gerçekler ortaya çıkar. Kimsenin yaşamı eskisi gibi olmayacaktır. *The Songs*, aile hayatının karmaşık doğasını, kalp kırıklıklarını konu alan bir drama.

Surviving Together
Anne Ferrier

İyimser Julia, kaba Shawn ve hassas ruhlu Mouette'in ortaokullarından hayatta kalan tek insanlar olmaları dışında hiçbir ortak noktaları yoktur ve bu üç genç, distopik bir dünyada hayatta kalabilmek için güçlerini ve farklılıklarını kullanmak zorunda kalır. Kıyamet vurduğundan beri dünya harap hâldedir. Hayatta kalan birkaç insanda ise gizemli bir hastalık gözükmeye başlamıştır. Yaşayabilmek için birbirlerine tutunmaları gerektiğini anlayan üç genç, virüsün bulaştığı göçebelerden beraberce kaçmaya başlarlar. Daha kolay bir hayat bulma umuduyla çıktıkları bu yolculukta, büyük bir kamptan geldiklerini iddia eden bir grup yetişkin ile karşılaşırlar. Bu yetişkin grubu takip etmeye karar verdiklerinde umutludurlar ama çok geçmeden kendilerini hiç beklemedikleri bir tehlikenin içinde bulurlar.

Winter's Eye
Armin Kaster

15 yaşındaki Arthur varlıklı bir ailede doğan asi bir çocuktur. Onunla ilgilenenler çoğunlukla annesi ve büyük babası Moscho'dur. Annesi bir kalp hastalığından öldüğünde, babası çaresiz hisseder ve ona ilgisiz davranmaya başlar. Yatılı okulunda Arthur daha da aykırı bir tip olmuştur, okul arkadaşlarına ve öğretmenlerine agresif davranışlar sergiler. Yılbaşı tatilinde bildirdiğinden daha erken eve varır ve büyük babasının ne olur ne olmaz diye verdiği anahtarla eve girer. Gerekli olacağını düşündüğü eşyalarını yanına alarak evden ayrılır ve hafta boyu sokakta yaşar. Soğukta, hiçbir şey yemeden, evsizlerle kavga ederek çöp torbaları arasında uyur. O kadar uzun süre duygusuz kalmıştır ki, sanki kalbi cam duvarlarla çevrilidir. Tekrar bir şeyler hissetmek için fazladan uğraşması gerekecektir.

zenpencils.com
Çizen: Gavin Aung Than

ALBERT EINSTEIN

Hayat Bir Muamma

FEDERAL OFİS
FİKRİ MÜLKİYET

BİR ADAMIN SAHİP OLABİLECEĞİ EN GÜZEL VE EN DERİN DENEYİM GİZEM HİSSİDİR.

BU, DİNİN VE DİĞER TÜM CİDDİ GİRİŞİMLERİN TEMEL PRENSİBİDİR.

BU DENEYİMİ YAŞAMAYAN İNSANLAR BANA ÖLÜ GİBİ DEĞİLLERSE DE EN AZINDAN KÖRLERMİŞ GİBİ GELİYOR.

SERBEST BİR ŞEKİLDE DÜŞEN BİR ADAM KENDİ AĞIRLIĞINI HİSSETMEYECEK...

DÜNYA

UZAY

YERÇEKİMİNİN VE AKTAN HIZIN ETKİSİ EŞİTTİR.

DENEYİMLENEBİLECEK HERHANGİ BİR ŞEYİN ARKASINDA AKLIMIZIN KAVRAYAMAYACAĞI BİR ŞEYİN OLDUĞUNU HİSSETMEK...

...GÜZELLİĞİ VE SADELİĞİ DOLAYLI OLARAK BİZE ULAŞAN BU ŞEY...

...DİNİLİKTİR

BU ANLAMDA DİNDAR BİR İNSANIM.

BU SIRLARI MERAK ETMEK VE ALÇAK GÖNÜLLÜ BİR ŞEKİLDE BUNLARI AKLIMLA KAVRAMAYA ÇALIŞMAK BENİM İÇİN YETERLİ.

OKADAKİ TÜM YÜCE ŞEYLERİN YALNIZCA BİR GÖRÜNTÜSÜ VAR.
- ALBERT EINSTEIN

GRAVITY

SPACE-TIME

$$R_{\mu\nu} - \frac{1}{2} R g_{\mu\nu} = \frac{8\pi G}{c^4} T_{\mu\nu}$$

METİN KAYNAĞI: 'ALBERT EINSTEIN ÇEVİREN: KUKİYE ŞAHİN

KİTAP VİTRİNİ

Esra Nur Akbulak

Beşinci Köşe ve İçimdeki Kalabalık
Gamze Güller
İletişim Yayınları

Gamze Güller'in biriyle Orhan Kemal Öykü Ödülü'nü aldığı iki kitabı *Beşinci Köşe ve İçimdeki Kalabalık* tek bir kitapta okurlarının karşısına çıktı. Türkçe edebiyatın yeni öykücülerinden Güller, çocukluğunun imlediği dünyayı öykülüyor.

Kültürel Konumlanış
Homi K. Bhabha
Çev. Tahir Uluç
İnsan Yayınları

Çağımızın önde gelen sömürge sonrası teorisyenlerinden Bhabha; kimlik, toplumsal faillik ve ulusal mensubiyet kavramlarını yeniden düşünüyor. Kültürel melezlik adında oldukça tartışmalı bir teori sunan Bhabha, bu kitabıyla zamana göre kültürel üretim mekanizmalarının uğradığı değişiklikleri sunmayı hedefliyor.

Amerika'nın Yasak Hikâyesi
Dario Fo
Çev. Dilek Silahdoroğlu
Habitus Kitap

Nobel Ödüllü yazar Dario Fo, renkli özgün çizimleriyle beyaz adamın hiç anlatılmayan, Kızılderililer'in ise susturulmuş hikâyesini anlatıyor bu kitapla. Kurmacanın sunduğu imkânlarla konuşulmayanı mesele ediniyor ve hakkında konuşuyor cesurca.

Anadolu Türk Masallarından Derlemeler
Necati Demir
Ötüken Neşriyat

Prof. Doktor Necati Demir, Anadolu'nun bambaşka coğrafyalarında geziniyor ve 1985 yılından itibaren bizzat masal anlatıcılarından dinlediği 330 masalı okuyucularının dikkatine sunuyor. Mahallî kelimelerden deyimlere ve ifade biçimlerine dek birçok şeyi de içeren kitap, güçlü bir antropolojik kaynağa dönüşüyor.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi
Şevket Pamuk
İş Bankası Kültür Yayınları

Şevket Pamuk, Orhan Bey'in darp ettirdiği ilk gümüş akçeden imparatorluğun son yıllarında kullanılan kaimelere kadar Osmanlı para tarihinin altı yüzyıllık serüvenini tarihsel bir atlasa dönüştürüyor. Osmanlı para düzenini bir bütün olarak ele alan Pamuk, tarihe bambaşka nazarlarla bakmanın mümkünlüğünü de gösteriyor.

Türk Film Araştırmalarında Yeni Yönelimler - 13
Deniz Bayrakdar
Bağlam Yayınları

Kadir Has Üniversitesi'nin her sene düzenli olarak tertip etmekte olduğu Türkiye'deki çağdaş sinema yönelimlerini odağına alan Türk Film Araştırmalarında Yeni Yönelimler başlıklı sempozyum dizisinin son kitabı okurlarla buluştu.

Konteyner Zaafı
Isahag Uygar Eskiciyan
Sel Yayınları

Öykücü Isahag Uygar Eskiciyan, *Konteyner Zaafı* adlı kitabıyla gündelik hayat üzerinden yaptığı eleştirilerle, kara mizahla dolu bir eser daha sunuyor. Gündelik hayatın sıradanlığını gerçekdışı unsurlar ve karakterlerle yerle bir etmeye çalışan Eskiciyan, edebî imkânları en renkli halıyle kullanıyor.

Yürümenin Felsefesi
Frederic Gros
Çev. Albina Ulutaşlı
Kolektif Kitap

Roussseau'nun Alpler'deki adımları, Rimbaud'un tahta ayağıyla açıldığı çöllerde yürürken adım adım kurduğu düşler... Bir yaratıcı eylem olarak yürümek; bir anlam arayışına karşılık gelen uzun yürüyüşleri, Gros'un Yürümenin Felsefesi kitabında bir araya geliyor.

Tanıdığım Orhan Okay
Âlim Kahraman
Büyüyenay Yayınları

Âlim Kahraman'ın İstanbul'da çektiği fotoğrafların küçük hikâyelerini hocası Orhan Okay yazıyor ve *Tanıdığım Orhan Okay* kitabında bir araya geliyor her ikisi. Bu vesileyle, bir hoca ve öğrencinin ortak çalışması edebiyat tarihi için de kıymetli bir kaynağa dönüşüyor.

Gözlemcileri Gözlemleyenin Gözlemi
Friedrich Dürrenmatt
Çev. Mustafa Tüzel
Dedalus Kitap

Alman Edebiyatı'nın ve grotesk tiyatronun ustalarından İsviçreli yazar Friedrich Dürrenmatt, neredeyse kurmacanın kurmacası sayılabilecek düzeyde fantastik bir polisiye anlatı sunuyor okurlarına. Herkesin bir diğerini gözlediği bir dünyada, hiçbir yere kaçamayan bakışların esareti de kaçınılmaz oluyor.

Kendine Ait Bir Roma
Cemal Kafadar
Metis Yayınları

Millet ve vatan kavramlarına dair duyulan aidiyet hissini anlamanın yolunun o milletlerin tarihine eğilmeden mümkün olmadığını düşünen araştırmacı tarihçi Cemal Kafadar, Rum diyarında bir seyir yapıyor geçmişin bu kavramlarla nasıl inşa edildiğini anlamak için ve kaynak niteliğinde bir çalışma sunuyor okurlarına.

Mehmet Ali & Akşamsefası

13 HAZİRAN

BİR "DİREKLERARASI" HATIRASI

Hazırlayan: Elif Kurt

Alaturka Records, "Direklerarası" adlı bir proje ile özel bir Ramazan programı sunarak kadim bir geleneğe modern bir yorum getiriyor. Uğur Işık'ın sanat yönetmenliğini yaptığı Alaturka Records, daha önce de "Sır" ve "Girizgâh" projelerini sergilemişti. "Direklerarası", İstanbul'un şehir kültüründe önemli bir yer tutan eski bir gelenektir. Karagöz müsikisi, kantolar, ilk konservatuarımız Darülelhan'ın performansları, Fevziye Kıraathanesi'ndeki Müsiki-i Osmanî'nin fasılları, Kemânî Tatyos ve Kemençeci Vasilaki gibi dönemin ustaları, Kavukçu Hamdi'nin Ramazan manileri... "Direklerarası", hepsi ve daha fazlasını günümüze taşırken, meddah rolünde sinema ve tiyatronun usta isimlerinden Altan Erkekli ve modern yorumunu sunarak seyirciye nostaljik bir Ramazan kültürü yansıtmayı hedefliyor.

Tarih: 13 Haziran 2017, 21:30 **Yer:** Zorlu PSM, Ana Tiyatro

KARADENİZ EZGİLERİNİ BİR DE
ENTU'DAN DİNLEYİN

EnTu, Raggae ve ska alt yapılarıyla hazırladığı Karadeniz ezgilerini dinleyiciyle paylaşmaya hazırlanıyor. Hemşince "karşı" anlamına gelen EnTu, müziğin uyumsal işlevini vurguluyor ve "Bizi hiç tanımayan insanları anlamayı o kadar çok istedik ki, tanışmalıyız dedik ve bu albümü hazırladık," diyor. *Bir Ağaca 46 Dakikalık Saygı* albümünün şarkılarını sevenleri için seslendirecek olan EnTu, müziklerinin amacına dair şunları kaydediyor; "Evinden çok uzakta, kederinden ve onurundan başka bir yere sığmağı olmayanla gönül konaklarını paylaşmak istedik."

Tarih: 2 Haziran 2017, 20:00
Yer: IF Performance Hall Beşiktaş

MÜNİR NURETTİN
SELÇUK'UN ŞARKILARI

Babası Münir Nurettin Selçuk'a dünya çapında hak ettiği tanınırlığı getirmeyi hedefleyen Selim Selçuk, kurduğu orkestra ile "Babamın Şarkıları" adlı konseri düzenleyecek. Selim Selçuk daha önceden aynı amaçla, TRT Müzik için Selim Selçuk Orkestrası'nı kurmuş ve "Babamın Şarkıları" adlı programı yapmıştı. Selim Selçuk Orkestrası'na Dilek Türkan ve Atakan Akdaş solist olarak eşlik edecek. "Babamın Şarkıları"; kanun, kemençe, tambur, piyano, klavye ve perküsyonlardan oluşan 6 kişilik enstrüman ve 3 korist ile izleyiciye unutulmaz anlar yaşatmayı planlıyor.

Tarih: 9 Haziran 2017, 21:40
Yer: Zorlu PSM, Drama Sahnesi

"BEN
ORHAN VELİ"

Usta oyuncu Kemal Kocatürk, *Ben Orhan Veli* adlı oyun ile Orhan Veli Kanık'ın hayatını sahneliyor. Bu görkemli hayatın izini usta oyuncu, yönetmen Kemal Kocatürk ve Özan Sevin seslendirip bedene bürüyecek. Ayça Kocatürk de birbirinden güzel besteleriyle Orhan Veli şiirlerini bir şölene dönüştürecek. Sahneyi düzenleyen Sırrı Topraktepe'ye Aslı Atasoy'un ışığı eşlik edecek. *'Bir Garip Orhan Veli* adıyla yıllarca Orhan Veli'yi oynayan ve adeta onunla özdeşleşen, unutulmaz usta oyuncu Müşfik Kenter'in anısına Orhan Veli'nin 100. doğum yılı eşlik edecek.

Tarih: 16 Haziran 2017
Yer: Akasya Kültür Salonu

BİRTAKIM "KOLEKTİF" İŞLER

Öykü Özçinik | Kolektif Kitap

Editörlüğün profesyonel bir meslek olarak tanımı, Türkiye'deki icrası ve editörlerin kendi meslekleriyle kurduğu ilişki olmak üzere, üç farklı başlıkta konuyu ele alabiliriz.

Profesyonel bir meslek olarak editörlük, alanlarında uzmanlaşmış kişilerin yazılı eserleri literatüre uygunluk, dile doğru şekilde tahvil etme, eserin anlam bütünlüğünü koruma gibi bir dizi denetim sürecine tabi tutması anlamına geliyor. Bu kapsamlı ve sorumluluk alanı oldukça geniş bir mesleki tanım. Yani işin profesyonel icrası, ciddi bir eğitim sürecini, belli disiplinlerde derinleşmeyi gerekli kılıyor.

Türkiye'de lisans düzeyinde çeviribilim, dilbilim gibi alanlarda eğitim programları bulunsa da, yayıncılık, yayın yönetmenliği, editörlük gibi meslekleri doğrudan karşılayan bölümlerden bahsedemiyoruz. Her ne kadar belli atölye programları ve sektörde çalışan kişilerin kendi çabaları bu eksikliklerin giderilmesinde önemli paya sahip de olsa, belli sorunları aşmakta hâlâ güçlük çekiyoruz. Bunun yanı sıra, yayıncılık piyasasının hacmi, uzmanlaşmış emek talebini bir yere kadar karşılayabiliyor. Yani birçok yayınevi açısından ayrı ayrı bilim, felsefe, edebiyat editörü istihdam etmek güç olabiliyor. Editörler kendi meslekleriyle kurdukları ilişkide birden fazla alanda yetkin konuma gelme zorunluluğu hissediyor çoğu zaman. Bunun bir editör için hem olumlu hem de olumsuz sonuçları var. Öte yandan, metinle ve okuyucuyla sorumluluk üzerinden şekillenen bir bağ kurması, aynı zamanda bir okur olarak metne dair benzer beklentiler içinde olmayı mesleğimin başat duygu ve motivasyonu olarak görüyorum.

Kolektif Kitap olarak kitapların yayına hazırlanma sürecinde mümkün olduğunca çoğulcu ve "kolektif" bir yöntem izlemeye çalışıyoruz. Basılacak kitapların seçilmesinden yayına hazırlanışına dek birbirimizle irtibat hâlinde olmaya, birbirimizin birikiminden faydalanmaya, eksik olduğumuz konularda birbirimizden ve çevremizdeki insanlardan destek alarak süreci yürütmeye çalışıyoruz. Masamızın üzerinde yalnızca üzerinde çalıştığımız kitaplar değil, farklı yayınevlerinin güncel işleri, sosyal bilimler alanında yayımlanan süreli yayınlar bulunuyor. Yayın programımızdaki kitaplar da bu ortak çalışmanın sonucunda belirlenmiş işler. Yakın dönemde yayımlayacaklarımız arasında Tiffany Watt Smith'in İnsan Duyguları Sözlüğü adlı eseri var. Bu kitap, dilin duyguları ifade etme aracı olarak kısıtlarına dair yaptığımız tartışmaların ve çeviribilim araştırmalarında karşımıza çıkan örneklerin bir sonucu olarak yayın programımıza girdi. Bir diğer kitap William A. Pelz'in *Modern Avrupa Halkları Tarihi*. Bir araya geldikçe ve bugünü anlayabilmek adına tarih disiplininin bize sunduklarını araştırdıkça, alana dair daha fazla kitap yayımlama kararı aldık.

Carin Bondar'ın *Nature of Sex* adlı eserini yayına hazırlıyoruz. Kültürel tarih incelemeleri Kolektif'in en önemli damarlarından biri ve cinsellik tarihi hakkında literatüre katkı sunmaya devam etmek istiyoruz.

Sapiens ve *Homo Deus*'un okurdaki muazzam karşılığını görmek, bilim kitapları yayıncılığı konusunda şevkimizi artırdı, Jim Baggott'un *Origins* adlı kapsamlı eseri de yayın programımızda.

Kısacası kültürel tarih, antropoloji ve bilim alanında yoğunlaşmış bir programla okurlarımızın beklentilerini karşılama çabamızı sürdüreceğiz. Arayışımıza tüm okurlarımızın dâhil olmasından memnuniyet duyacağımızı belirtmek isterim. ■

Mehmet Ali & Akşamsefası

KIRK PARALIK HİKÂYELER

İdris Mahfi

"Raviyan-ı ahbar ve nâkilan-ı âsâr ve tûtiyân-ı şükker-şiken-i şirin-güftâr ve muhaddisân-ı rüzigâr şöyle nakl u rivâyet ve böyle hikâyet eylemişler ki, zaman-ı sabıkda bir padişah-ı zîşan var idi ki akalîm-i seba'ya hükm-i mecra idi."

Çemberlitaş civarındaki Asmalı Kahve'de, daha bu ilk cümlenin sonunda kâri, yani okuyucu susar, öksürüp boğazını temizler. İşareti alan kahvecinin çırağına işmarı ile askıda kahveler gelir, önce kariye, akabinde dinleyenlere dağıtılır. Hasır iskemleler şöyle bir düzeltilir, kahveler meraklı dinleyecilerce hızlıca yudumlanır. Kahve üzerine soğuk suyundan bir yudum alan kari, Hakkaklar Çarşısı'ndaki Hafız Şevki'nin kütüphanesinden kırk paraya alınmış *Hikâye-i Sahir-i Hindî*'nin sürükleyici hikâyesine döner. Şimdi Hind diyarının kudretli padişahının akıl almaz maceralarına kulak kesilen dinleyiciler de bir yandan emsâli bir hikâye kitabını alıp soğuk kış gecelerinde evlâd u iyâli ile okumanın hesabını yapıyorlardır belki.

Matbaanın bir hayli geç teşekkül ettiği Devlet-i Osmânî'de yayıncıların sadece entelektüel çevrelerin değil, ahâlinin her kesiminin alakasını cezbedecek eserleri keşfedip basması biraz zaman almış gibi görünüyor. Ancak bin sekiz yüz yetmişlere geldiğimizde, Anadolu'nun köy kahvelerinde söylene gelen epey bilindik halk hikâyelerinin payitahtta da ilgi çekeceğini hesap edip bu sözlü kültürü yazıya döken ilk yayıncılar, bunun semerisini de çabucak alıverirler. Toplamı otuz, kırk sayfayı geçmeyen, derleyenlerin ya da yeniden yazanların kendi isimlerini bile zikretmediği taş baskı masal tadındaki hikâye kitapları halk arasında fevkalade bir alaka uyandırır. Birçoğu birkaç baskı yapmıştır bile birkaç sene içerisinde. Kitapları basıp dağıtanlar öyle pek namı yürümüş isimler de değildir ilk başlarda, birçoğunun üzerinde naşirinin ünvanı dahi bulunmaz. Camlı Han'da, Vezir Hanı'nda, Hakkaklar Çarşısı'nda, hatta Tartaryan fabrikasında basıldığı belirtilen kitaplar, gazete bayilerinde, tütüncü hatta berber dükkânlarında satışa sunulur. Her kesimin ilgisini çekecek hikâyeler derlenmiştir elbette.

Daracık sokağa bakan cumbasında beyaz atlı prensini bekleyen hülyalı genç kızlar için "tevatür ile meşhur ve mütearif olan" *Hikâye-i Ferhad ile Şirin*, Çadırcılar Caddesindeki Hafız Aziz ve Mahdumu Arif'in matbaasından temin edilebilir. Üstelik haşiyesinde, yani sayfa kenarlarında *Hikâye-i Raz-ı Nihan ile Mah-ı Firûze Sultan* ve *Hikâye-i Derdiyok ile Zülf-i Siyah* da mevcuttur. Bir nevi promosyon. Yiğitliğe hevesli, bıyığı yeni çıkmış delikanlılar için yine "meşhur, eski ve meraklı bir hikâye" olan *Hikâye-i Köroğlu* yahut *Hikâye-i Şah İsmail ile Gülizar* epeyi caziptir. Artık yaşım öyle hoppa aşk hikâyelerine göre geckince gören mütedeyyin hanımlar için *Hikâye-i Züleyha ve Yusuf Aleyhisselam* gayet münasip görünür. Ununu eleyip eğlini asan ama gönlü genç kalan ihtiyarlara Sahabe-i kiramdan Temim-i Dârî hazretlerinin kıssasını hâvi *Hikâye-i Temimdar*, aşkını dillendiremeyen mahcub genç çelebilere *Hikâye-i Âşık Garib* tavsiye olunur. Sayfa kenarında *Hikâye-i Tahir ile Zühre* ve *Hikâye-i Gül ile Sitemkâr* dercedilmiştir ki al sana derd üstüne derd. Ârîflere *İstibrâc-ı Ehl-i İrfan Hikâye-i Melik Semnan*, zarîflere *Âh Felek Hikâye-i Kamereyn*, bekâr odalarını mesken tutmuş bitirimlere *Hikâye-i Tayyarzâde*, cinayet davalarını çözmeye meraklı alaylı hafiyelere *Hikâye-i Hançerli Hanım*, meraklı celbedecek "on dört ded nadide resimle müzeyyen" olarak okunmaya amade vitrinlerdedir.

Ahalinin hikâye kitaplarına bu teveccühünü gören devrin tanınmış yayıncıları da bu sahaya el atmakta gecikmez. İtimat Kütüphanesi, İkbal Kütüphanesi, Kütüphane-i Hilmi, Mahmud Bey Matbaası gibi mühim yayıncılar, han köşelerindeki mütevazı matbaalarla beraber bu hikâylerin yanı sıra, *Hikâye-i Mansur*, *Hikâye-i Şapur Çelebi*, *Hikâye-i Mahmud ile Elif*, *Hikâye-i Hurşid ile Mehru*, *Hikâye-i Şahmaran*, *Hikâye-i Varaka ile Gülşah*, *Hikâye-i Sergüzel* ve daha nice bilindik yahut mechulde kalmış hikâyeleri derleyip en hacimlisi altmış para, ortalama kırk paraya satışa sunarlar. Hatta Mehmed Rauf, Halid Ziya, Suat Derviş, Safveti Ziya gibi mühim yazarların romanlarıyla Avrupa klasiklerinin tercümelerini yayınlayan Kütüphane-i Sudi bile geri kalmaz bu yarıştan. Devrinin yayıncılarının yüzünü güldürmüştür bu yenilenmiş Şark masalları ve Anadolu hikâyeleri.

Mekânlar Hind diyarından Mısır'a, Kafkasya'dan Anadolu'ya değin muhteliftir hikâyelerde. Bir tek payitaht olan İstanbul pek ortalarda görünmez mekân teşkil etmesi bakımından. Peki İstanbullu aramaz mı bildiği tanıdığı muhitleri satır aralarında? Onu da bir düşünen vardır elbet. Biz dahi noktayı burada koyup hikâyelerin ilk cüzlerinin sonuna konmuş ibare ile bir sonraki yazıya bırakalım bu bahsi.

Mâbâdı var. ■

2500 YILLIK "DÜŞÜNCENİN SERÜVENİ" OKUYUCUSU İLE BULUŞUYOR!

DOĞU'DAN BATI'YA

Düşüncenin Serüveni

Yaklaşık iki yıllık bir emeğin ürünü olan, "Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni" adlı 10 ciltlik eser İnsan Yayınları tarafından titiz bir çalışmanın sonunda çıktı! Çalışma, alanında uzman 250 yazar ve akademisyen tarafından kaleme alındı.

Düşüncenin Serüveni, 120 düşünce adamını, 185 düşünce ekolünü içeriyor.

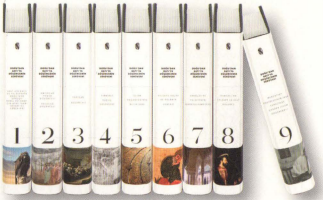

ÇIKTI

sembolik imgelem
kültürel konumlanış
dinsel simgeciliğin bunalımı
Gilbert Durand
Homi K. Bhabha
Jean Borella
" DÜŞÜNCE SERİSİ "

söz'ün anlamı
klasik İslâm filozofları ve düşünceleri
her insan bir sanatçıdır
Temel Yeşiyurt
M.Muhammed Şerif
Brian Keeble
" FELSEFE SERİSİ "

Hayy İbn Yakzan
Hz. Muhammed'in Hayatı
Mekke'ye Giden Yol
İbn Tufeyl- İbn Sinâ
Martin Lings
Muhammed Esed
" EDEBİYAT SERİSİ "

yeni insan
dijital çağda müslüman kalmak
bireysel ve toplumsal değişmenin yasaları
Nazife Şişman
Nazife Şişman
Cevdet Said
" SOSYOLOJİ SERİSİ "

ehl-i beyt ahlâkı
fusûsu'l-hikem ve mesnevi'de peygamber kıssaları
bir mürşidin mektupları
Mehdi Sadr
Dilâver Gürer
Şeyh El-Arabi Ed Darkavi
" TASAVVUF SERİSİ "

Mehmet Ali & Akşamsetası

insankitap
insan publications
KÜLLİYAT YAYINLARI
insanarti

Asmalı Mescit, İstiklal Cd. No:96, 34430 Beyoğlu/İstanbul, Türkiye
Tel: 0212 249 5555 Pbx, Faks: 0212 249 5556
www.insanyayinlari.com
insanyayinlari
insanyayinlari

insan

RAMAZAN AYINDA YENİ HİZMETE GİREN
TERAS KATIMIZLA BİRLİKTE SAHURDA DA AÇIĞIZ

BABİL.COM'UN
RENKLİ KİTAP DÜNYASI
ÇENGELKÖY'DE
SİZİ BEKLİYOR

babilmekan
kitabevi kafe

8.000 ÇEŞİT KİTAP, KEYİFLİ KIRTASİYE, USTA ELİNDEN
KAHVE ÇAY ve LEZİZ ATIŞTIRMALIKLAR. EVİNİZİN RAHATLIĞINDA
KİTAP OKUMA ve ÇALIŞMA İMKANI.